

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

NORJAN TURVALLISUUSINTRESSIT SEN VALLITSEVASSA SOTILAALLISESSA UHKAYMPÄRISTÖSSÄ ARKTISELLA ALUEELLA

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti Joonas Korhonen

Sotatieteiden maisterikurssi 9
Merisotalinja

Huhtikuu 2020

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Linja Merisotalinja
Tekijä Yliluutnantti Joonas Korhonen	
Opinnäytetyön nimi Norjan turvallisuusintressit sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 84 Liitesivuja 0

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa määriteltiin, mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella. Tutkimuksen näkökulmat sidottiin Ukrainan kriisiin, Venäjän muodostamaan sotilaalliseen uhkaan sekä Norjan asevoimien kehittämiseen. Ne rajasivat tutkimusasetelmaa ja ohjasivat tutkimusprosessin etenemistä.

Konstruktivismi toimi tutkimuksen teoreettisena näkökulmana. Sen mukaan valtiot ja muut asiat rakentuvat sosiaalisen vuorovaikutuksen tuotoksina kansainvälisessä järjestelmässä. Konstruktivismi korostaa sosiaalisen todellisuuden merkitystä materiaalisen todellisuuden ylitse. Tutkittava ilmiö ja teoria ohjasivat tutkimusaineiston valintaa siten, että aineiston oli edustettava Norjan valtiollista näkökulmaa parhaiten. Primäärilähteet koostettiin Norjan virallisista asiakirjoista. Aineistoa analysoitiin laadullisen teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin, mikä tarkoitti tutkimusasetelman rakentamista konstruktivismin teoreettisten oletusten lähtökohdista. Tutkimusasetelman punaisena lankana oli, että intressit ovat lähtöisin identiteetistä ja intresseistä syntyy valtiotason toimintaa. Tutkimusasetelma ohjasi tutkimusprosessin etenemistä, missä aineistoa analysoitiin tutkimuskysymyksien ja teoriasta johdettujen käsitteiden näkökulmasta.

Varsinainen tutkimus rakentui kolmesta pääluvusta, jotka muodostivat kronologisesti etenevän kokonaisuuden tutkimusasetelman mukaisesti. Kolmannessa pääluvussa tutkittiin Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin rakentumista. Neljännessä pääluvussa tutkittiin Norjan näkemyksiä Venäjästä sotilaallisena uhkana Ukrainan kriisin jälkeen. Viidennessä pääluvussa tutkittiin Norjan näkemyksiä sen sotilaallisen puolustuksen kehittämisestä. Ilmiötä lähestyttiin olettamuksella, että Norjan vallitsevia turvallisuusintressejä ei tutkimuksen alussa tunnettu. Ne määriteltiin yhdessä Norjan identiteetistä lähtöisin olevien turvallisuustarpeiden, Norjan sotilaallisen uhkaympäristön sekä asevoimien kehittämisen eli intresseistä syntyvän toiminnan tarkastelulla.

Tämän tutkimuksen mukaan, Norjan turvallisuuden keskiössä ovat sen asevoimien kyky puolustautua uhkilta, Nato-jäsenyys sekä näiden suhde Venäjään. Ukrainan kriisin jälkeen, Norja on alkanut määrittämään turvallisuuttaan yhä enemmän sotilaallisten uhkien kautta, jotka ovat yhteydessä Venäjän sotilaallisen voiman kasvuun ja arvaamattomaan valtiolliseen kehitykseen. Norjan turvallisuusintressit sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä liittyvät Norjan ja Venäjän välisen sotilaallisen voiman asymmetriaan. Sotilaallisissa uhkakuvissaan, Norja katsoo Venäjän kykenevän tehokkaammin estämään Norjan ja Naton sotilasoperaatioiden toteuttamisen Norjan alueilla. Tämän takia Norja kehittää asevoimiensa operatiivista toimintakykyä. Norja kehittää asevoimiensa valmiutta, taistelunkestävyyttä ja taistelunvoimaa, jotta maa kykenisi tuottamaan riittävän sodan ennaltaehkäisevän pidäkkeen sekä kykenisi selviytymään itsenäisemmin sotilaallisissa konfliktissa Venäjää vastaan.

Avainsanat

Norja, Venäjä, identiteetti, intressit, turvallisuus, asevoimat, uhkakuvat, arktinen alue

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimustilanne ja aiheen ajankohtaisuus	4
1.2	Tutkimustehtävä ja tutkimusasetelma.....	9
1.3	Tutkimuksen rajaukset	11
2	METODOLOGISET PERUSTEET	13
2.1	Konstruktivismi ja kansainvälisen järjestelmän sosiaalinen rakenne.....	13
2.1.1	Valtion identiteetti, intressit ja toiminta.....	15
2.2	Sotilaallinen uhka tutkimuksen viitekehyksessä	18
2.3	Konstruktivismin kritiikki ja tutkijan asemoituminen	20
2.4	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto	23
3	NORJA ARKTISEN TURVALLISUUSIDENTITEETIN RAKENTUMINEN	26
3.1	Norjan kansallisen turvallisuuden rakentuminen	26
3.2	Norjan käsitykset itsestä arktisena valtiona turvallisuuspolitiikan näkökulmasta	32
4	NORJAN NÄKEMYS VENÄJÄSTÄ SOTILAALLISENA UHKANA UKRAINAN KRIISIN JÄLKEEN	41
4.1	Norjan turvallisuuspoliittinen näkemys Venäjästä Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla	41
4.2	Venäjään liitetyt sotilaalliset uhkakuvat	48
5	NORJAN NÄKEMYKSET SEN SOTILAALLISEN PUOLUSTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ	57
5.1	Norjan asevoimien kehittäminen Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla	57
5.2	Norjan asevoimien kehittämiseen liitetyt merkitykset.....	62
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	74
6.1	Tutkimustulokset	74
6.2	Norjan turvallisuusintressit sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella	75
6.3	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	77
6.4	Pohdinta ja jatkotutkimustarpeet	81
	LÄHTEET	85
	KUVALUETTELO	92

NORJAN TURVALLISUUSINTRESSIT SEN VALLITSEVASSA SOTILAALLISESSA UHKAYMPÄRISTÖSSÄ ARKTISELLA ALUEELLA

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tutkitaan, mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella.¹ Norjan turvallisuusintressit ovat sidoksissa sen puolustukselliseen ajatteluun. Norjan käsitykset omasta sotilaallisesta uhkaympäristöstään edustavat sosiaalista tilaa, missä maan puolustuspoliittiset ratkaisut ja toiminnan kehittäminen tiettyyn suuntaan ovat mahdollisia. Tämän takia tutkimus nojaa teoreettisessa näkökulmassaan konstruktivismiin. Strategian tieteenalan tutkimuksena tämä työ sijoittuu lähtökohdiltaan osaksi kansainvälisen politiikan tutkimuskenttää.²

Arktisen alueen sotilasstrateginen kehitys tekee siitä ajankohtaisen ja tärkeän tutkimuskohteen. Sotilastoiminnan aktiivisuus on kasvanut erityisesti Pohjoisessa kuluneen vuosikymmenen aikana.³ Venäjä on ollut Norjan turvallisuuspolitiikan keskiössä kylmästä sodasta lähtien, mutta Neuvostoliiton hajoamisen myötä sotilaallinen uhka ja vastakkainasettelu Norjan lähialueilla hälveni. Sotilasreforminsa myötä, Venäjä on alkanut kasvattaa armeijan materiaalisia suorituskykyjään myös arktisella alueella. Norja on katsonut suorituskykyjen kasvun ensisijaisesti Venäjän pyrkimyksinä suojella ydinsukellusveneitään Kuolan niemimaalla. Arktiset valtiot eivät halua militarisoida alueen turvallisuuskysymyksiä,

¹ Tässä tutkimuksessa arktisesta alueesta puhuttaessa, viitataan koko arktiseen alueeseen. Euroopan arktiseen alueeseen viitataan termillä *Pohjoinen*. Se viittaa myös Norjan tapaan puhua alueesta. Pohjoinen kattaa maantieteellisesti Grönlannin- ja Norjanmeren, Barentsin alueen sekä Huippuvuoret. Arktisen alueen mittakaavassa, Pohjoinen on käyttömahdollisuuksiltaan, ihmismääräisesti, geopolittisilta ominaisuuksiltaan ja arktisten valtioiden aseellisten suorituskykyjen puolesta mitattuna merkittävin ja monipuolisin. Ks. Tamnes, Rolf & Offerdal, Kristine Kristine (eds): *Geopolitics and Security in the Arctic*. Routledge, Oxon 2014, s. 157–158.

² Tämän tutkimuksen ulkoasu ja muotoilut noudattavat Maanpuolustuskorkeakoulun sotataidon laitoksen ohjetta opinnäytetöistä. Tässä tutkimuksessa ohjeesta poiketaan viitatessa Norjan valtiollisiin asiakirjoihin ja julkaisuihin. Viitteiden luottavuuden kannalta samaan asiakirjaan uudelleen viitatessa käytetään muotoa: *Julkaisun nimi (vuosiluku)*, s. x. Ks. lisää Karvonen, Mika (toim.): *Sotataidon laitoksen ohje opinnäytetöistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita nro 6, Helsinki 2017.

³ Kuolan niemimaalla sijaitsee Venäjän pohjoisen laivaston tukikohta, mikä on suurin arktinen sotilastukikohta. Pohjoinen laivasto on myös Venäjän suurin ja siihen kuuluvat suurin osa strategisista ydinsukellusveneistä, mitkä muodostavat Venäjän ydinasepelotteen selkärangan. Ks. Tamnes & Offerdal (2014), s. 154.

vaan painottavat dialogia sekä instituutioiden asemaa ristiriitojen ratkaisemiseksi. Lännen ja Venäjän välit ovat olleet tulehtuneita Ukrainan kriisin jälkeen. Samalla Venäjän voimapolitiittisten keinojen käytön nähdään lisääntyneen. Länsimaat katsovat Venäjän tulleen toimijaksi, joka on valmis käyttämään sotilaallista voimaa päämääriensä tavoittelussa. Tämän takia Venäjän arktinen militarisointi huolestuttaa länsimaita.⁴

Venäjän sotilaallisen voiman kasvun uskotaan vaikuttaneen suuresti Norjan puolustusmenojen lisäämiseen. Norjan mukaan sen omien asevoimien kehittämisellä vastataan ensisijaisesti yhteiskunnallisiin turvallisuustarpeisiin, vaikka Venäjä nähdäänkin ainoana potentiaalisena sotilaallisena uhkana. Norjan katsotaan pyrkineen hyviin kahdenvälisiin suhteisiin Venäjän kanssa turvallisuusympäristönsä muuttumisen takia. Tästä huolimatta maa on ollut hyvin aktiivinen puolestapuhuja Naton roolin kasvattamiseksi Pohjoisessa. Norjan mukaan valtiolliset toimijat, sen Nato-jäsenyys sekä hyvät suhteet Venäjään ovat keskeisimpiä Pohjoisen säilyttämisessä vakaana ja turvallisena. Arktisen alueen konfliktiriski nähdään Norjassa edelleen pienenä, vaikka se pitää Venäjän sotilaallista ulottuvuutta suurimpana puolustukseensa vaikuttavana tekijänä. Arktisen alueen tila kytkeytyy osaksi globaalia kehitystä ja on todennäköisempää, että siellä syttyvä konflikti olisi seurausta muualla maailmassa syntyvistä konflikteista. Ominaisuuksiensa puolesta Pohjoinen on potentiaalisin alue koko arktisella, missä turvallisuuskysymykset voivat eskaloitua. Globaalien epävarmuustekijöiden lisääntyminen vaikuttaa arktisen alueen turvallisuuskehitykseen, minkä vuoksi sen tutkiminen on tärkeää.⁵

Vuonna 2005 Norjan hallitus määrittä, että valtion pohjoisimmat alueet ovat sille strategisesti tärkeimpiä.⁶ Pohjoinen määritettiin myös Norjan asevoimien tärkeimmäksi vastuualueeksi.⁷ Puolustuksellisesta näkökulmasta Norja mainitsee, että Venäjän kyky haastaa liittoutuneiden merelliset vahvistukset maan alueelle on kasvanut, minkä katsotaan vaikuttaneen Pohjoisen sotilasstrategiseen tilanteeseen.⁸ Samalla presidentti Donald J. Trumpin hallinnon aikana, Yhdysvallat on suhtautunut kriittisemmin sitoutumiseensa osana Euroopan sotilaallista puolustusta. Tämä on osaltaan aiheuttanut Euroopan valtioissa epävarmuutta Naton kollektiivisen puolustuksen uskottavuudesta. Finnmarkin ja muiden Norjan pohjoisten

⁴ Wezeman, Simon T: *Military capabilities in the arctic: a new cold war in the high north?* Stockholm international peace research institute, Stockholm 2016, s. 1–3, 22.

⁵ Tamnes, & Offerdal (2014), s. 152–161. & Wezeman (2016), s. 1–3. & Jakobson, Linda & Melvin Neil (eds): *The New Arctic Governance*. Oxford University press, Oxford 2016, s. 64–65.

⁶ Jensen, Leif Christian: *International Relations in the Arctic - Norway and the Struggle for Power in the New North*. I.B.Tauris & Co. Ltd, London 2016, s. 2.

⁷ Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2016, s. 29–30.

⁸ Regjeringen: *Nordområdestrategi*. Regjeringen, Oslo 2017, s. 20.

alueiden merkitystä on viime vuosina alettu korostaa Norjan turvallisuuteen liittyvissä keskusteluissa. Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaan Finnmarkin pysyvä sotilaallinen vahvistaminen kertoo Pohjoisen strategisesta merkityksestä Norjalle. Maan pohjoisosien sotilaallista vahvistamista pidetään sotilaallisen puolustuksen kannalta merkittävänä, koska sen katsotaan lisäävän Norjan reagointikykyä ja alueellista toimintavapautta.⁹

Kuvaus arktisen alueen sotilasstrategisesta kehittymisestä, kertoo alueeseen liittyvästä problematiikasta. Arktisten valtioiden julkilausumat ja toiveet näyttävät olevan ristiriidassa arktisten valtioiden toiminnan kanssa. Arktisten valtioiden halu olla militarisoimatta alueen turvallisuuskysymyksiä, ei näytä toteutuvan. Venäjä militarisoi arktista aluetta voimakkaasti lännen näkökulmasta. Norjan toimet voidaan taas nähdä puolustusmenojen kasvattamisena ja pyrkimyksinä Naton roolin vahvistamiseksi Pohjoisessa.

Arktisen alueen viimeaikainen kehitys näyttää siltä, että arktisia kysymyksiä ei varsinaisesti militarisoida, vaan arktiset valtiot ovat alkaneet militarisoivat valtiollista turvallisuuttaan. Norja on nähnyt tarpeen puolustuksensa vahvistamiselle. Norja ei puhu Venäjästä suoraan uhkana, mutta puolustusmenoja on kasvatettu ja Naton tarvetta korostettu. Tämä kielii Norjan turvallisuusympäristössä tapahtuvista muutoksista.

Norjan mukaan konfliktin puhkeaminen arktisella alueella on epätodennäköistä. Toisaalta lännen ja Venäjän välisen epäluottamuksen lisääntyminen yhdessä alueellisen militarisoinnin kanssa tekevät konfliktista rationaalisesta näkökulmasta aiempaa todennäköisempää. Ennen Ukrainan kriisiä Norja on pitänyt suhteitaan Venäjään hyvinä sotilaallisen yhteistyön saralla, mikä on edesauttanut kahdenvälisen luottamuksen rakentumista. Ukrainan kriisin jälkeen Norja on todennut, että Venäjän toiminta Ukrainassa on vaikuttanut Norjan turvallisuuspolitiikkaan. Norja on nähnyt tarpeelliseksi kehittää puolustustaan kansainvälisen turvallisuusilmapiirin muutoksen myötä. Näiden toteamusten pohjalta voidaan todeta, että Norja näyttää militarisoivan käsitystään Venäjästä. Tämän logiikan mukaan turvallisuusilmapiirin muutos sekä Norjan puolustuksen kehittämisen tarpeet olisivat sidoksissa Venäjään ja sen viimeaikaiseen toimintaan.¹⁰

Arktisten valtioiden rauhanomaisista toiveista huolimatta, arktisen alueen kehitys on viime vuosina alkanut saamaan yhä enemmän realistisempia piirteitä. Venäjän toimintaa

⁹ Utenriks- og forsvarskomiteen: *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet –Landmaktproposisjon*. Utenriks- og forsvarskomiteen, Oslo 2017, s. 1.

¹⁰ Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2014*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2013, s. 33. & Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2015*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2014, s. 30.

voidaan selittää sen suurvaltapolitiikalla, mutta pieni valtio kuten Norja, joutuu toimimaan reaktiivisesti Venäjän suurvaltapolitiikkaan. Tämän seurauksena esimerkiksi Norjan puolustusmenojen kasvattaminen saa realistisen olemuksen suhteessa. Epäselväksi jää, miten Venäjä todellisuudessa vaikuttaa Norjan turvallisuuspolitiikkaan. Norja uskoo Venäjän kykenevän aiempaa tehokkaampaan sotilaalliseen vaikuttamiseen Norjan lähialueilla. Samalla Norja sanoo kehittävänsä puolustustaan turvallisuusilmapiirin muutoksen myötä.

Yllä mainittujen perusteiden pohjalta, tämä tutkimus liittyy Norjan valtiollisten näkemysten ja niistä syntyvän toiminnan välisen suhteen ymmärtämiseen. Kyse on siitä, miten Norja tulkitsee Venäjän militarisointia Pohjoisessa ja minkälaista valtiotason toimintaa tämä aiheuttaa Norjassa. Tutkimuksen mielenkiinto liittyy Norjan vallitseviin turvallisuusintresseihin arktisella alueella Ukrainan kriisin jälkeen. Niitä tutkitaan tarkastelemalla Norjan tulkintoja Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta ja miten Norja on kehittänyt puolustustaan tähän kontekstiin sitoen.

Tutkimuksen aihepiirin valintaan vaikutti myös tutkijan henkilökohtainen kiinnostus. Suomikin on arktinen valtio, ja yllä kuvattu sotilasstrateginen kehitys tapahtuu Norjan lisäksi paikoin myös lähellä Suomea. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi tapahtumat eivät ole saaneet Suomessa yhtä laajoja turvallisuuspoliittisia keskusteluja. Suomen turvallisuuden fokus näyttää olevan Itämeren alueella. Samalla arktisen alueen tapahtumat ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Asetelma kertoo myös jotain Suomen tulkitsemasta turvallisuusympäristöstään. Liian kapea käsitys arktisen alueen sotilasstrategisesta kehityksestä voi tehdä Suomen turvallisuuspoliittisesta päätöksenteosta osin puutteellista, mikäli Suomen ymmärrys turvallisuusympäristönsä kehittymisestä on vajavaista. Näiden syiden takia arktisen alueen sotilasstrategisen ulottuvuuden tutkiminen on perusteltua suomalaisessa sotatieteellisessä tutkimuksessa.

1.1 Tutkimustilanne ja aiheen ajankohtaisuus

Arktisen alueen tutkimus on monipuolistunut 2000-luvun aikana koskettamaan yhä enemmän ilmastonmuutosta, energiapolitiikkaa sekä globalisaation vaikutuksia osana alueen kehitystä. Tutkimuskentän laajenemista voi selittää myös uhkakuvien muuttumisena kylmän sodan jälkeisenä aikana. Kylmän sodan aikaan arktisella alueella oli lähinnä suurvaltapolitiikkaan liittyvä sotilasstrateginen merkitys.

Christian Le Miéren ja Jeffery Mazon kirja *Arctic opening, insecurity and opportunity* käsittelee arktista aluetta ennen Ukrainan kriisiä. Heidän mukaansa arktisen alueen

ajanjaksoja voidaan tulkita eri narratiiveina. Miéren ja Mazon kuvaama ensimmäinen narratiivi sai alkunsa siitä, kun vuonna 2007 Venäjä asetti lippunsa pohjoisnavalla meren pohjaan eleeksi oikeudestaan tiettyihin merialueisiin. Tämän seurauksena Euroopan komissio julisti arktisen alueen mahdollisena jännitteiden aiheuttajana, mikä voi vaikuttaa Euroopan turvallisuusintresseihin.¹¹

Lainsäädäntöön sitoutuminen on edustanut toista narratiivia. Arktisten valtioiden kiistely oikeuksista mannerjalustaan on tapahtunut sovussa ja kansainvälisen lain puitteissa. Arktinen alue on nähty enemmän yhteistyön kuin konfliktien kenttänä. Miéren ja Mazon mukaan syytä alueelliselle konfliktille tai vastakkainasettelulle ei ole ollut, sillä arktisen alueen globalisoituminen on ajanut aluetta hyödyntäviä valtioita yhteistyöhön. Miére ja Mazo näkevät ongelmallisena, että arktiselle alueelle ei ole rakentunut varsinaista turvallisuusarkkitehtuuria. Sen puuttuessa Venäjän sotilasaktiiviteetin lisääntyminen Pohjoisessa voi aiheuttaa epäilyksiä muissa alueen valtioissa. Miére ja Mazo jättävät tulkinnanvaraa sille, mitä heidän kuvaamansa turvallisuusarkkitehtuuri tarkoittaa. Ukrainan kriisin jälkeen länsimaat ovat huolestuneet Venäjän sotilaallisesta varustelusta arktisella alueella, joten heidän kuvaamaansa arktisen alueen turvallisuusarkkitehtuuri näyttää joltain osin puuttuvan. Kansainvälisen turvallisuustilanteen heikentyminen viittaa siihen, että arktisen alueen ”nykyisessä” narratiivissa oltaisiin siirtymässä vastakkainasettelun aikaan. Tämä tekee arktisesta alueesta ajankohtaisen tutkimuskohteen.¹²

Lassi Heininen tarkastelee arktista aluetta Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla. Heinisen mukaan Kiinan, Venäjän ja Intian suhteellinen voimistuminen Yhdysvaltojen rinnalle luo haasteita kansainvälisen järjestelmän vakaudelle. Ulkopuolisilla konflikteilla tai terrorismilla ei ole suoria kytköksiä arktiseen alueeseen, mutta niiden lieveilmiöt voivat heijastua sinne. Heinisen mukaan Ukrainan kriisi on lisännyt jännitteitä Venäjän ja muiden arktisten valtioiden välillä, koska ne ovat kriisissä mukana vähintäänkin taloudelliselta tai poliittiselta kannalta. Tämän voidaan katsoa uhkaavan Heinisen kuvaamaa arktisen alueen poliittista tasapainoa. Kirjassa arktisen alueen sotilaallisen ulottuvuuden kuvaaminen jätetään hyvin pinnalliseksi, eikä siinä pohdita syvällisemmin, miten Ukrainan kriisi vaikuttaa arktisella alueen toimijoihin valtiollisen turvallisuuden näkökulmasta.¹³

Siemon T. Wezemanin mukaan arktisia merialueita omistavat valtiot ovat tunnustaneet asiakirjoissaan tarpeen lisätä sotilaallisia suorituskykyjään arktisella. Wezeman on Heinisen

¹¹ Le Miéren, Christian & Mazon Jeffery: *Arctic opening, insecurity and opportunity*. Routledge, Oxon 2013, s. 9–11.

¹² Ibid, s. 9–11.

¹³ Heininen, Lassi: *Future Security of The Global Arctic*. Palgrave Macmillan, Hampshire 2016, s. 2–5.

kanssa samaa mieltä arktisten valtioiden suhteiden heikkenemisestä Venäjään ja lisää, että ne ovat myös aiempaa huolestuneempia Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisestä arktisella. Venäjän toimien ja kehityksen nähdään aiheuttaneen Norjassa epävarmuutta, ja sen viranomaiset ovat tunnustaneet selkeän muutoksen turvallisuusympäristössään. Suhteiden heikkeneminen on huomioitu myös Venäjällä, missä on puhuttu uudesta kylmästä sodasta sen ja lännen välillä. Wezeman ei analysoi tarkemmin lännen ja Venäjän välisten suhteiden heikkenemisen yhteyttä Ukrainan kriisiin, eikä myöskään avaa, millä tarpeilla muut valtiot perustelevat sotilaallisten suorituskykyjensä lisäämistä.¹⁴

Camilla T. N. Sorensen ja Ekaterina Klimenko toteavat Venäjän presidentti Vladimir Putinin sanoneen, että arktisella alueella kohtaavat kaikki Venäjän kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavat asiat. He toteavat, että Venäjä on suurvalta ja sen roolia alueellisten kysymysten ratkaisemisessa ei tule väheksyä. Wezemanin, Sorensenin ja Klimenkon ajatusten perusteella, Venäjä on huomioitava jollain tasolla osana arktisen valtion turvallisuuden tutkimusta.¹⁵

Linda Jakobsonin ja Neil Melvinin mukaan arktisilla valtioilla on kolme pääasiallista intressiä. Nämä ovat oman kontrollin vahvistaminen omista arktisista alueistaan, itselleen kuuluvien mannerjalusta-alueiden kasvattaminen ja vaikutusvallan lisääminen arktisissa asioissa. Ukrainan kriisillä todetaan olevan vaikutusta siihen, miten arktisen alueen strateginen merkitys nähdään Euroopassa. Kriisin seurauksena Euroopan valtiot tarkastelevat poliittista ja sotilaallista vaikutusvaltaansa arktisella Venäjän vaikutusvallan suhteen. Tämä tarkastelu näyttäytyy erityisesti Norjan arktisissa turvallisuuskysymyksissä. Jakobsonin ja Melvinin ajatukset vahvistavat sitä näkökulmaa, että Norja määrittelee turvallisuuttaan Venäjän suhteen. Ukrainan kriisin voidaan todeta vaikuttaneen Norjan turvallisuusajatteluun ja siihen, miten Norja tulkitsee Venäjää turvallisuuteensa liittyvissä kysymyksissä.¹⁶

Vuonna 2018 Suomen ulkoministeriö lisäsi lausunnossaan arktisen alueen yhdeksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopistealueista. Se tekee ilmiöstä ajankohtaisen myös suomalaisessa strategian tutkimuksessa. Ulkoministeriön mukaan Suomi on pyrkinyt edistämään omia kansallisia intressejään ja vakiinnuttamaan Arktisen neuvoston asemaa alueellisten kysymysten ratkaisemisessa. Suomen kansalliset intressit liittyvät alueen turvallisuuteen, taloudelliseen hyödyntämiseen ja ilmastonmuutoksen torjumiseen.¹⁷

¹⁴ Wezeman, Simon T. (2016), s. 1 & 10.

¹⁵ Sorensen, Camilla T. N & Klimenko Ekaterina: *Emerging Chinese-Russian Cooperation in the Arctic*. Stockholm International Peace Research Institute, Stockholm 2017, s. 13.

¹⁶ Jakobson & Melvin (2016), s. 4–10.

¹⁷ Ulkoministeriö: *Ulkoasiainhallinnon strategiset painopistealueet 2018–2022*. Ulkoministeriö, Helsinki 2017, s. 2–3 & 5.

Valtioneuvoston puolustusselonteosta on todettavissa, että Suomen mukaan arktisen alueen sotilaallinen aktiviteetti on kasvanut.¹⁸ Suomi uskoo, että alueen sotilasstrateginen merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Kuolan niemimaan sotilaallisen varustelun voi arvioida aiheuttavan Suomen puolustukselle tulevaisuudessa haasteita. Venäjä on muodostamassa Kuolan niemimaalle vahvaa sotilaallisen voiman keskittymää. Viimeksi jännitteet kohosivat arktisella alueella vuonna 2018 Norjassa järjestetyn Naton Trident Juncture -sotaharjoituksen myötä. Venäjä suoritti harjoituksen aikana GPS-häirintää, mikä ulottui myös Pohjois-Suomeen. Tämänkaltaisen toiminnan myötä, Suomen voi katsoa joutuvan huomioimaan arktisen sotilaallisen ulottuvuuden tarkemmin puolustuspoliittisessa päätöksenteossään.¹⁹

Suomen liikenneviraston ja Norjan viranomaisten laatimassa Jäämeren rata -selvityksessä on selvitetty Pohjois-Norjasta Suomeen rakennettavan junayhteyden kannattavuutta. Yhteys Kirkkoniemestä Rovaniemeen on ollut vaihtoehdoista kannattavin. Suomi uskoo Aasian meriliikenteen kasvavan koillisväylän kautta Eurooppaan. Taloudellisten intressiensä takia, Suomi haluaa tehdä itsestään logistisen solmukohdan Aasian ja Euroopan kaupan välille. Ratayhteyttä on myös perusteltu Suomen huoltovarmuuden parantumisella, koska riippuvuus Itämeren kauppaliikenteestä vähenisi. Toistaiseksi hanke on kuitenkin taloudellisesti kannattamaton. Suomeen kohdistuvia turvallisuuspoliittisia vaikutuksia tai näkökulmia rataselvityksissä ei ole tarkemmin huomioitu tai ainakaan käsitelty julkisuudessa. Jäämeren radan huoltovarmuuspotentiaali tuodaan esiin Rambollin selvityksessä, mutta samalla mainitaan, että Venäjän rajan läheisyys kriisitilanteessa voi osoittautua ongelmalliseksi.²⁰ Konfliktissa radan huoltovarmuus olisi helppo kiistää ja sen käyttökelpoisuus olisi kyseenalainen. Suomen huoltovarmuuskeskuksen mukaan rata toimisi rauhan aikana, mutta kriisitilanteessa sen sijainti ja käytettävyys olisivat ongelmallisia.²¹ Ratayhteyden suojaaminen olisi hankalaa. Tällä hetkellä eri linjausvaihtoehtojen voi katsoa olevan ainoa tapa vaikuttaa radan käyttövarmuuteen turvallisuuden näkökulmasta. Julkisten lähteiden tarkastelun perusteella, Norjan ei havaittu käsitelleen tai ottaneen virallista kantaa hankkeen ympärillä oleviin turvallisuuskysymyksiin.²²

Norjassa tehty arktisen alueen tutkimus on viime vuosina keskittynyt enemmän turvallisuutta koskevien kysymysten ympärille. Julie Wilhelmsen ja Kristian Lundby Gjerde pohtivat,

¹⁸ Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2017, s. 9.

¹⁹ Yle: *Venäjä: Suomi ei esittänyt todisteita siitä, että GPS-häirintä tuli itärajan takaa*. [<https://yle.fi/uutiset/3-10515376>], luettu 1.2.2019.

²⁰ Lapp, Tuomo: *Jäämeren ratayhteyden kysyntäpotentiaali ja vaikutusten arviointi*. Ramboll, Espoo 2018, s. 58.

²¹ Yle: *Huoltovarmuuskeskus tyrmää ministerin perustelun Jäämeren radalle*. [<https://yle.fi/uutiset/3-10143415>], luettu 2.2.2019.

²² Yle: *Jäämeren radan rakentaminen menossa jäihin - hanke ei kannata*. [<https://yle.fi/uutiset/3-10640719>], luettu 1.2.2019. & Liikennevirasto: *Jäämeren rataselvitys*. Liikennevirasto, Helsinki 2018, s. 6–12 & 17–18, 24.

kuinka Ukrainan sota on vaikuttanut Norjan ja Venäjän väliseen vuorovaikutukseen. He päätyvät tulokseen, että Norjan ja Venäjän puheet toisistaan ovat muuttuneet. Aikaisemmin valtiot puhuivat toisistaan kumppaneina, mutta nyt toista on alettu esittää uhkana. Wilhelmsenin ja Gjerdren mukaan, Norjan politiikka Venäjää kohtaan, on muuttunut yhä realistisemmaksi ja turvallisuusorientoituneemmaksi Ukrainan kriisin jälkeen.²³

Wilhelmsen avaa Norjan käsityksiä Venäjästä arktisen alueen tulevaisuutta käsittelevässä paneelikeskustelussa. Hänen mukaansa Venäjä vaikuttaa Norjan Pohjoista koskeviin poliittisiin päätöksiin. Wilhelmsenin mukaan heti kylmän sodan jälkeen Venäjä esitettiin julkisessa keskustelussa yleensä Norjan kumppanina. Maan näkemys Venäjästä alkoi kuitenkin muuttua jo vuonna 2013 ennen Ukrainan sotaa. Julkisessa keskustelussa Venäjää alettiin esittää ”sääntöjen rikkojana” ja sen sotilaallinen varustelu alettiin mieltää suurvalta-aseman tavoitteluna. Tämän takia Venäjän ei pitäisi olla enää Norjan tärkein kumppani vaan Naton. Wilhelmsen sanoo Ukrainan kriisin vahvistaneen Norjan näkökulman muutosta, missä se on alkanut lähestymään Venäjää yhä puolustuksellisemmasta näkökulmasta. Myös Venäjän julkisessa keskustelussa Norjan positio on muuttunut kumppanin asemasta yhä enemmän Naton jatkeeksi arktisella alueella. Wilhelmsenin mielestä Ukrainan kriisin vaikutukset sekä uusi ”kylmä sota” ovat välittyneet Norjan ja Venäjän väliseen suhteeseen.²⁴

Tutkimuskirjallisuuden perusteella Ukrainan kriisi on muuttanut arktista asetelmaa yhä enemmän reaali-, ja uhkakuvapolitiikkaan sidonnaisemmaksi. Arktiset valtiot ovat alkaneet panostaa itse enemmän omaan turvallisuuteensa. Wilhelmsen jättää tämän väitteen Norjan osalta yksipuoliseksi ja antaa ymmärtää, että Norjan pitäisi hakea turvaa ensisijaisesti Natosta. Wilhelmsen ei tarkastele miten Ukrainan kriisi ja Naton kollektiivisen puolustuksen uskottavuutta koskevat kysymykset ovat vaikuttaneet Naton rooliin Norjan oman puolustuskyvyn kannalta. Wilhelmsen ei myöskään ota kantaa siihen, miten tapahtumat Norjan uhkaympäristössä ovat vaikuttaneet Norjan puolustuskyvyn kehittämiseen ja sitä koskeviin päätöksiin, vaikka Norjassa on tunnistettu tarve asevoimiensa vahvistamiselle.

Käsitellyt tutkimukset osoittavat, että ne jättävät aukkoja Ukrainan kriisin vaikutusten syvempään tarkasteluun osana arktisia valtioita. Ilmiön tausta ja aikaisempi tutkimus antavat ymmärtää, että Ukrainan kriisi on vaikuttanut Norjan puolustukselliseen ajatteluun Venäjästä. Lisäksi se osoittaa, että Norja on ilmaissut tarpeen asevoimiensa kehittämiseksi. Wezemanin

²³ Wilhelmsen, Julie & Gjerd, Lundby Kristian: *How the New Cold War travelled North (Part I)*. Norwegian Institute of International Affairs, Oslo 2018, s. 1 & 4.

²⁴ Center for Strategic and International Studies: *The arctic of the Future: Strategic Pursuit of Great Power miscalculation? – Panel 1: The Arctic Superpower: Factors Shaping Russia’s Arctic Policy*. Center for Strategic and International Studies, Washington D.C. 2018, s. 3–5.

kommentti syyn tutkia Norjan valtiollisissa asiakirjoissa määriteltyjä tarpeita asevoimien kehittämiseksi syvällisemmin. Aikaisempi tutkimus ei kuitenkaan selitä Norjan asevoimien kehittämisen taustalla olevia syitä eikä myöskään, miten näkökulmanmuutos Venäjästä on vaikuttanut konkreettisesti Norjan asevoimien kehittämiseen. Nämä yhdessä rohkaisevat huomioimaan Norjan asevoimien roolin syvällisemmin aihepiiriin sijoittuvassa uudessa tutkimuksessa. Mainitut puutteet tekevät tästä tutkimuksesta arvokkaan, koska siinä huomioidaan, miten Norja näkee Venäjän sotilaallisena uhkana Ukrainan kriisin jälkeen ja miten tämä on vaikuttanut Norjan asevoimien kehittämiseen.

1.2 Tutkimustehtävä ja tutkimusasetelma

Tutkimuksessa selvitetään: *mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella?* Tämä toimii tutkimuksen päättökysymyksenä, minkä pohjalta on muodostettu kolme alatutkimuskysymystä.

1. *Minkälaisena toimijana Norja näkee itsensä arktisella alueella turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?*
2. *Minkälaisia sotilaallisia uhkakuvia Norja on liittänyt Venäjään Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla?*
3. *Minkälaisilla tarpeilla Norjan voi katsoa perustelevan asevoimiensa kehittämistä osana sotilaallista uhkaympäristöään?*

Tutkimuksen teoreettinen näkökulma on konstruktivismi ja tutkimusmenetelmänä laadullinen teoriaohjaava sisällönanalyysi. Ne ohjaavat tutkimusprosessin etenemistä ja aineiston analyysia kuvassa yksi esitetyn tutkimusasetelman mukaisesti. Tutkimuskysymykset ovat päälukukohtaisia. Tutkimuksen teoreettiset perusteet, aineiston tulkintaa ohjaavat käsitteet ja tutkimusmenetelmä avataan perusteellisemmin toisessa pääluvussa.

Konstruktivismiin perustuva teoriaohjaavuus, näkyy pääluvuihin identiteettirakentumisen logiikan mukaisesti: *identiteetti* → *intressi* → *toiminta*.²⁵ Tässä on kyse siitä, pidetäänkö itseä identiteetiltään samanlaisena vai erilaisena toisen valtion suhteen. Tämän logiikan mukaan, identiteetit ovat pohjana intressien muodostumiselle. Erilaiset identiteetit valtioiden välillä, mahdollistavat uhkien muodostumisen. Intressit synnyttävät lopulta valtiotason toimintaa.

²⁵ Raitasalo, Jyri: *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia Nro 23, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 23.

Tutkimuksen pääluvut	Päälukuihin liitetyt tutkimuskysymykset	Päälukujen eteneminen teorian ohjaamana	Teoriasta johdetut aineiston tulkintaa ohjaavat yläkäsitteet
Luku 3 - Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin rakentuminen	Minkälaisena toimijana Norja näkee itsensä arktisella alueella turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?	Norjan turvallisuusidentiteetin keskeisten osa-alueiden määrittely.	Kuka olen ja mitä haluan?
Luku 4 - Norjan näkemys Venäjästä sotilaallisena uhkana Ukrainan kriisin jälkeen	Minkälaisia sotilaallisia uhkakuvia Norja on liittänyt Venäjään Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla?	Venäjän määrittely identiteetiltään täysin erilaiseksi valtioksi. "Reason"	Miten uhkaa minua? & Uhka=tahto x kyky.
Luku 5 - Norjan näkemykset sen sotilaallisen puolustuksen kehittämisestä	Minkälaisilla tarpeilla Norjan voi katsoa perustelevan asevoimiensa kehittämistä osana sotilaallista uhkaympäristöään?	Valtiollisen toiminnan syntyminen – tarve asevoimien kehittämislle. "Cause"	Rationaaliset tekijät.
Johtopäätökset	<u>Mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella?</u>	Norjan vallitsevien turvallisuusintressien määrittely. "How possible"	Miten Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut mahdollisia?

Kuva 1: Tutkimusasetelma.

Norjan turvallisuusidentiteetin²⁶ rakentuminen näkyy kolmannessa pääluvussa sekä Venäjään liittyvä erilaisten identiteettien mahdollistama uhkien muodostuminen neljännessä pääluvussa. Vallitseville turvallisuusintresseille annetaan perusteet kolmannessa luvussa, mutta niiden tarkempien osa-alueiden määrittely tapahtuu Venäjän sotilaallisen uhkan ja Norjan asevoimien kehittämisen tarkastelun kautta neljännessä ja viidennessä pääluvussa. Norjan asevoimien kehittämistä tarkastellaan intresseistä syntyvänä toimintana viidennessä pääluvussa.

Norjan vallitsevia turvallisuusintressejä ei tutkimuksen lähtötilanteessa tunneta. Niiden määrittely tapahtuu yhdessä Norjan identiteetistä lähtöisin olevien turvallisuustarpeiden, Norjan sotilaallisen uhkaympäristön sekä Norjan asevoimien kehittämisen eli intresseistä syntyvän toiminnan tarkastelulla. Uhkat nähdään Norjan tulkintoina maan sotilaallisesta uhkaympäristöstä, missä Norjalla on mahdollista kehittää asevoimiaan vastaamaan paremmin sen turvallisuustarpeita. Tämä asetelma kertoo, kuinka Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut mahdollisia. Norjan vallitsevien turvallisuusintressien uskotaan olevan jotain, mitä ei ole suoraan julkilausuttu ja muodostuvat monen asian summasta. Tämän takia, niitä tutkitaan empiirisesti tässä tutkimuksessa.

²⁶ Tutkimuksessa ei yritetä muodostaa Norjan identiteettiä vaan määritellään sen *identiteetin osa-alueita*. Identiteetin osa-alueiden ja identiteetin välinen ero ymmärretään tutkimusasetelmassa seuraavasti: identiteetin osa-alueet ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat Norjan valtiollisen identiteetin rakentumiseen ja joiden suhteen Norja määrittelee omaa identiteettiään.

Kolmannessa pääluvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Siihen vastataan osoittamalla, miten Norjan kansallinen turvallisuus rakentuu, sekä mistä Norjan arktiseen turvallisuusidentiteetin muodostumiseen vaikuttavat keskeisimmät osa-alueet koostuvat. Lopuksi Norja luokitellaan Raitasalon määrittämien identiteetin rakennusaineiden²⁷ mukaisesti. Aineiston tulkintaa ohjaavat teoriasta johdettu käsite: ”*Kuka olen ja mitä haluan?*” sekä ensimmäinen tutkimuskysymys.

Neljännessä pääluvussa vastataan toiseen tutkimuskysymykseen. Siihen vastataan osoittamalla, miten Norja määrittelee itsensä identiteetiltään erilaiseksi valtioksi Venäjän suhteen sekä minkälaisen sotilaallisen uhkan Norja katsoo Venäjän muodostavan itselleen. Raitasalon määrittämien rakennusaineiden pohjalta kyetään määrittelemään, millaisena toimijana Norja näkee itsensä Venäjän suhteen. Nähdessään Venäjän täysin erilaisena identiteetiltään, Norja näkisi maan yhä enemmän offensiivisena ja autoritaarisena valtiona, mikä mahdollistaa uhkien muodostumisen. Aineiston tulkintaa ohjaavat käsite: ”*Miten uhkaa minua?*”, kaava uhkien muodostumiselle sekä toinen tutkimuskysymys.

Viidennessä pääluvussa vastataan kolmanteen tutkimuskysymykseen. Siihen vastataan osoittamalla, että miten Norja on kehittänyt asevoimiaan Ukrainan kriisin jälkeen sekä mitä merkityksiä Norja liittää osaksi asevoimiensa kehittämistä. Näitä merkityksiä tulkitaan *instrumentaalisen rationaalisuuden* näkökulmasta. Sen mukaan Norja kehittää sotilaallista puolustustaan vastaamaan sen sotilaallisiin uhkakuviin.

Kuudennessa pääluvussa vastataan tutkimuksen pääkysymykseen määrittelemällä, miten Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut mahdollisia. Lisäksi arvioidaan tutkimustulosten luotettavuutta ja esitellään jatkotutkimustarpeet.

1.3 Tutkimuksen rajaukset

Tämän tutkimuksen ilmiö on rajattu maantieteellisesti ja ajallisesti. Lisäksi tutkimus toteutetaan Norjan näkökulmasta. Maantieteellisesti tämä tutkimus käsittelee Norjan arktisia alueita eli Pohjoista.²⁸ Toinen keskeinen tutkimuksessa käsiteltävä valtio on Venäjä, koska sillä on merkittävin rooli Pohjoisessa ja Norjan turvallisuuspolitiikassa. Venäjän osalta sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelu rajautuu Pohjoisen laivaston suorituskykyihin.

²⁷ Raitasalo määrittelee identiteettien rakentumiselle kylmän sodan jälkeisellä ajanjaksolla valtiollisen identiteetin ”rakennusaineita”: suurvalta vs. pieni valtio – demokraattinen vs. autoritääriäinen valtio – kehittynyt vs. kehittymätön valtio – vanha vs. heikko/hajoava valtio – länsimainen vs. muu valtio – sotilasmahti vs. pieni sotilaallinen suorituskyky – offensiivinen vs. defensiivinen valtio. Ks. Raitasalo (2008), s.22.

²⁸ Norja puhuu Pohjoisesta termillä: ”*The High North*”. Ks. ensimmäinen viite alueen erityispiirteistä. Pohjoisella on Norjalle kansallisia merkityksiä historiasta asti. Ks. Tamnes & Offerdal (2014), s. 5.

Tutkimuksessa käsitellään Norjan sotilaallista uhkaympäristöä Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla. Tämän takia ilmiön tarkastelun ajallinen rajausta sijoittuu vuosien 2014-2019 välille. Tähän vaikuttaa myös se, että Norjan asevoimien ohjaus tapahtuu neljän vuoden periodeissa. Vuonna 2016 hyväksyttiin suunnitelma vuosille 2017-2020. Näiden tarkoituksena on ohjata Norjan asevoimien suorituskyvyn kehittymistä, missä huomioidaan asevoimien olosuhteiden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.²⁹ Ukrainan kriisin vaikutusten oletetaan näkyvän Norjan asevoimien kehittämistä ohjaavissa asiakirjoissa.

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa turvallisuustutkimus liitetään usein kontekstiin, missä sotilaallinen voima ja sotilaallisilta uhkilta suojautuminen ovat merkittäviä tekijöitä.³⁰ Tutkimus toteutetaan siten, että raportti edustaa Norjan valtiollista näkökulmaa. Kyse on siitä, miten Norja tulkitsee ja lähestyy ilmiön aihepiiriä. Tutkimus rajataan käsittelemään Norjan tulkitsemaa sotilaallista uhkaa Venäjästä. Tämä asettaa vaatimuksia tutkimusaineiston valinnalle koskettamaan Norjan virallisia näkemyksiä. Norjan asevoimien kehittämistä ja toimeenpanoa tarkastellaan tutkimuksessa Norjan sotilaalliseen uhkaympäristöön sitoen. Norjan näkökulman valinnalla tuodaan esiin, miten Norja tulkitsee asevoimiensa kehittämisen vastaavan sen sotilaalliseen uhkaympäristöön.

²⁹ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 4.

³⁰ Ks. Eskola, Susanna: *Turvallisuus käsitteenä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian asiatietoa. No 10, Helsinki 2008, s. 1–2.

2 METODOLOGISET PERUSTEET

2.1 Konstruktivismi ja kansainvälisen järjestelmän sosiaalinen rakenne

Konstruktivismi toimii tämän tutkimuksen teoreettisena näkökulmana. Se vakiinnutti asemansa teoreettisena suuntauksena kansainvälisen politiikan tutkimuskentässä 1990-luvulla Alexander Wendtin julkaisemien teosten myötä. Näistä keskeisimpänä voidaan pitää Wendtin kirjoittamaa kirjaa: *”Social Theory of International Politics”*. Se toimii perustana konstruktivistiselle teoriasuuntaukselle.³¹ Suomalaisessa kansainvälisen politiikan tutkimuskentässä konstruktivismi on myös noussut yhä vakiintuneemmaksi teoriaksi. Esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulussa toiminut sotilasprofessori Jyri Raitasalo lähestyy monissa tutkimuksissaan tutkittavaa ilmiötä konstruktivististen olettamusten mukaisesti.³²

Konstruktivismista puhutaan usein sosiaalisena konstruktivismina. Siinä maailma ja asiat rakentuvat sosiaalisen prosessin kautta merkityksistä, joita niille annetaan.³³ Sen ytimenä on, että yhteisöt ja yksilöt antavat asioille merkityksiä, jotka rakentuvat ja muovautuvat sosiaalisen vuorovaikutuksen seurauksena. Konstruktivismin mukaan kansainvälistä järjestelmää ei ole olemassa yksin ihmisistä riippumattomana kokonaisuutena, vaan se syntyy ihmisten sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Tämän takia kansainvälinen järjestelmä koostuu enemmän ideoista, eikä pelkästään materiaalisista tekijöistä.³⁴ Todellisuus on siis sosiaalisesti rakentunutta, mutta sosiaalisessa maailmassa ei ole lainalaisuuksia, jotka voitaisiin osoittaa tieteen keinoin. Wendt sanoo, että kansainvälisessä politiikassa on kaksi yleisesti hyväksyttyä konstruktivistista ohjenuoraa. Ensimmäisessä ihmisten kanssakäymisen rakenteet määräytyvät enemmän jaettujen ideoiden kuin materiaalisten tekijöiden kautta. Toisessa toimijoiden, kuten valtioiden identiteetit ja intressit ovat rakentuneet enemmän jaettujen ideoiden kuin luonnonlakien kautta. Strategian tutkimuksessa konstruktivismi tutkii esimerkiksi uhkakuvien rakentumista, koska ne rakentuvat sosiaalisina prosesseina.³⁵

³¹ Wendt, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

³² Sivonen, Pekka (toim.): *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print, Tampere 2013, s. 91.

³³ Realismi on toinen perinteinen teoreettinen suuntaus kansainvälisen politiikan ja strategian tutkimuksessa. Sen tulkinta kansainvälisestä politiikasta on, että valtiot edistävät rationaalisesti omia etujaan ja ovat valtakamppailussa keskenään anarkkisessa maailmassa. Tämän logiikan näkökulmasta valtiot ovat toimineet kyseisen mallin mukaisesti satojen vuosien ajan. Realismi keskittyy kansainvälisen politiikan tutkimuksessa yleisimmin juuri sodan ja siihen liittyvien ilmiöiden tutkimukseen. Ks. Ibid, s. 6.

³⁴ Jackson, Robert & Sorensen, Georg (eds): *Introduction to International Relations Theories and approaches*. Oxford University Press, Third edition. New York, 2007, s 162.

³⁵ Jackson & Sorensen, (2007), s. 164. & Wendt (1999), s. 1. & Sivonen (2013), s. 91.

Robert Jacksonin ja Georg Sorensenin mukaan valtiot ja turvallisuuskysymykset syntyvät sosiaalisista rakenteista. Esimerkiksi kahden valtion väliseen turvallisuuskysymykseen liittyvä ristiriita on itsessään sosiaalinen rakenne. Se rakentuu toimijoiden toisiaan koskevista ymmärryksistä. Esimerkiksi valtiot A ja B ovat niin epäluuloisia toisiaan kohtaan, että ne pelkäävät pahinta toisensa aikomuksista. Tämän seurauksena A ja B määrittävät intressinsä vallitsevan turvallisuuskäsityksen mukaisesti ja hakevat turvaa itsestään. Valtiot A ja B voivat myös jakaa saman sosiaalisen ymmärryksen, missä valtiot luottavat toisiinsa turvallisuuskysymysten ratkaisemisessa ilman sodan pelkoa. Tämän seurauksena ne perustavat turvallisuusyhteisön. Esimerkiksi Nato voidaan nähdä turvallisuusyhteisönä, jonka jäsenvaltiot jakoivat yhtenäisen turvallisuuskäsityksen erityisesti kylmän sodan aikana.³⁶

Wendtin mukaan myös materiaalisilla tekijöillä on jotain vaikutusta kansainvälisissä suhteissa.³⁷ Konstruktivismin mukaan, yhteiset ymmärrykset ja ideat antavat materiaalisille tekijöille merkityksen sodan tutkimuksessa. Valtioiden välisen sosiaalisen turvallisuusrakenteen yhteiset ymmärrykset voivat koskea materiaalisia tekijöitä kuten väestöjä, aseita tai resursseja.³⁸ Ideat ja ymmärrykset kuitenkin määrittävät niiden käyttötarpeen ja merkityksen, jolloin materiasta syntyy todellinen voimavara. Kuten Raitasalo mainitsee tutkimuksessaan, taistelupanssarivaunu on hyödyllinen ase mekanisoidussa sodankäynnissä, mutta sen käytettävyys terrorismintorjunnassa on paljon vähäisempi. Panssarivaunu ei muutu fyysisenä olentona miksikään, mutta sen muuttunut merkitys sosiaalisessa maailmassa, vaikuttaa sen käyttötarpeeseen. Materiaaliset tekijät siis mahdollistavat merkityksiä, mutta samalla tuottavat rajoituksia merkitysten muodostumiselle. Taistelupanssarivaunu ei voi saada merkitystä tehokkaana aseena vedenalaisessa sodankäynnissä, koska sen materiaaliset ominaisuudet eivät tätä mahdollista.³⁹

Raitasalo jakaa kansainvälisen järjestelmän sosiaaliseen ja materiaaliseen rakenteeseen. Raitasalon mukaan kansainvälinen järjestelmä koostuu neljästä sosiaalisen rakentumisen tasoa. Nämä ovat järjestyksessä kansainvälisen järjestelmän sosiaalinen rakenne, toimijoiden identiteettien jatkuva rakentuminen, toimijoiden intressien jatkuva määrittely sekä toiminta. Sosiaalinen rakenne sisältää valtioiden yhteiset ja ristiriidassa olevat ymmärrykset koskien sotilaallisia uhkia tai esimerkiksi valtioiden oikeuksia ja mahdollisuuksia aseellisen voiman käyttöön. Sosiaaliset ”pelisäännöt” ja ymmärrykset rakentuvat aina materiaalisen rakenteen ja tekijöiden vaikutuspiirissä. Raitasalo sanoo, että se mitä kulloinkin pidetään uskottavana

³⁶ Jackson & Sorensen (2007), s. 165.

³⁷ Wendt (1999), s. 9.

³⁸ Jackson & Sorensen (2007), s. 165.

³⁹ Raitasalo (2008), s. 10–13.

sotilaallisena suorituskynä, sisältää materiaalisten tekijöiden lisäksi niihin liitetyt yhteiset tulkinnat. Sotilaallinen uskottavuus ja tehokkuus ovat kytkettyinä näkemyksiin siitä, miten halutut päämäärät ovat saavutettavissa parhaalla tavalla. Identiteetti, intressi ja toiminta ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa toisiinsa, sekä kytköksissä kansainvälisen järjestelmän rakenteisiin. Näin sosiaalisen rakentumisen tasot elävät ja muuttuvat jatkuvasti, mikä synnyttää uutta valtiotason toimintaa, joka on kytköksissä kansainvälisen järjestelmän materiaalliseen rakenteeseen.⁴⁰

Realismi olettaa, että valtiot tavoittelevat aina valtaa ja turvallisuutta, jolloin ne pyrkivät maksimoimaan ja optimoimaan kansalliset etunsa. Rationaalisesti toimiva valtio asettaa sen tavoitteet tärkeysjärjestykseen, mitkä ohjaavat valtion toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi kansainvälisessä järjestelmässä. Raitasalon mukaan valtiot voivat tavoitella rationaalisesti omia etujaan, mutta konstruktivismin näkökulmasta tämä väittämä ei kuvaa todellisuutta kaikissa tilanteissa. Tämän takia valtiollista toimintaa ei voida nähdä ylikansallisena riippumattomana toimintana. Konstruktivismin mukaan kansallinen etu tietyllä ajan hetkellä on sosiaalisesti rakentunut kokonaisuus.⁴¹

Wendt on kiinnostunut valtioista, niiden identiteetistä, valtiotietojen rakenteista, sekä valtioiden välisestä vuorovaikutuksesta. Wendtin mukaan valtioiden todelliset intressit ovat liitoksissa niiden identiteetteihin. Valtiot ovat kansainvälisen politiikan keskiössä, koska väkivallan säätely ja väkivallan monopoli liittyvät valtiokeskeisyyteen. Konstruktivismin näkökulmasta valtioiden päätökset ja valinnat syntyvät vuorovaikutuksessa muiden valtiotason toimijoiden kanssa. Tähän vuorovaikutukseen vaikuttavat jokaisen toimijan omat kulttuuriset, historialliset ja poliittiset todellisuudet. Wendtin mukaan institutionaalisoikeudellinen järjestys, legitiimi monopoli organisoidun väkivallan käyttöön, suvereniteetti, yhteiskunta sekä valtion alue ovat valtion välttämättömiä ominaisuuksia.⁴²

2.1.1 Valtion identiteetti, intressit ja toiminta

Wendt määrittää ihmiselle viisi ihmisluontaista perustarvetta, jotka ovat fyysinen turvallisuus, ontologinen turvallisuus, sosiaalinen kanssakäynti, tarve tuntea itsestään hyvää ja tarve kehitymiselle.⁴³ Ideoiden eli yhteisten ymmärrysten voidaan nähdä rakentuvan näiden tekijöiden pohjalta. Ihmiset muodostavat yhteisön ja valtion, jolloin niiden voidaan nähdä

⁴⁰ Raitasalo (2008), s. 14–15,

⁴¹ Ibid, s. 13.

⁴² Wendt (1999), s. 8–11, 194–202.

⁴³ Suomennettu Wendtin perustarpeista: *physical security, ontological security, sociation, self-esteem, transcendence*. Ks. Ibid, s. 131–132.

edustavan kollektiivisia yhteisiä ymmärryksiä. Nämä yhteiset ymmärrykset kehkeytyvät kollektiiviseksi identiteetiksi. Konstruktivismi näkee identiteetin intressejä perustavanlaatuisempana tekijänä. Intressit perustuvat identiteetteihin, mikä tarkoittaa, että *vasta kun tietää kuka on, tietää mitä haluaa*.⁴⁴

Konstruktivismin mukaan identiteetit ja intressit ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään ja mukautuvat osana kansainvälisen järjestelmän sosiaalista rakennetta. Kun valtio toimii kansainvälisellä areenalla, sen toiminta vaikuttaa pikkuhiljaa kansainväliseen järjestelmään ja muuttaa sitä. Näin uusien ideoiden syntyessä ne vakiinnuttavat olemassaolonsa ja muuttavat kyseisen valtion identiteettiä sekä intressejä. Tästä aiheutuu lopulta toimintaa. Raitasalon mukaan myös toiset valtiot, niiden identiteetit ja toiminta ovat konstitutiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin ne vaikuttavat näihin prosesseihin. Näin valtiot luovat itse jatkuvuuden kansainvälisen järjestelmän jatkuvalla muutokselle.⁴⁵

Toiseudella ja uhkilla on tärkeä merkitys oman identiteetin määrittelyssä. Uhka edustaa negatiivista identifikaatiota ”itsen” suhteen, mikä voi johtaa valtioiden välillä vastakkaisiin toimintoihin. Vastakohtana tälle on positiivinen identifikaatio, jossa valtiot ajautuvat ennemminkin yhteistyöhön. Raitasalon mukaan esimerkiksi asevoimien kehittämistä ei voida pelkästään rinnastaa valmistautumiseen sotilaallisia uhkia vastaan. Asevoimia voidaan kehittää tietynlaisiksi, koska niillä voidaan haluta saavuttaa myös jotain positiivista identifikaatiota. Esimerkiksi halu kuulua johonkin sotilaalliseen yhteisöön edustaa osaltaan valtion identiteettiä. Raitasalon mukaan asevoimien kehittämisellä vastataan vallitseviin ja ennakoituihin uhkiin. Niiden lisäksi se vaikuttaa valtion identiteetin rakentamiseen. Identiteetin jatkuva rakentuminen perustuu määrätietoiseen toimintaan. Jensenin mukaan Norjan identiteettikehitys tapahtuu suurimmissa osin Venäjän suhteen, koska Norja pitää itseään täysin erilaisena identiteetiltään.⁴⁶ Merkitsevää on se, minkälaisena toimijana Norja pitää itseään Venäjän suhteen tietyssä ajanjaksossa.⁴⁷

Identifioituminen on siis itsemäärittelyä, mikä vaikuttaa siihen, tunteeiko valtio itsensä identiteetiltään samanlaiseksi vai erilaiseksi toisen valtion suhteen. Kyse on tarkemmin siitä, kyetäänkö identiteetin puolesta samaistumaan toisen valtion identiteettiin vai ei. Valtio voi myös harjoittaa tietynlaista toimintaa kyetäkseen samaistumaan toisen valtion kanssa

⁴⁴ Blomberg Fred (toim.): *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia Nro 4, Juvenes Print, Tampere 2016, s. 363.

⁴⁵ Raitasalo (2008), s. 13.

⁴⁶ Jensen (2016), s. 174–175.

⁴⁷ Raitasalo (2008), s. 17–18, 20.

enemmän. Jatkossa tässä tutkimuksessa puhutaan *samaistumisesta* ja *itse-määrittelystä*, kun viitataan tässä luvussa mainittuun identifioitumisen logiikkaan.

Identiteettien jatkuva rakentuminen riippuu siitä, minkälaisena toimijana valtio pitää itseään ja muita. Raitasalon mukaan identiteettien rakentumista voi verrata kahden valtion välillä useilla tavoilla, kuten niiden toisistaan poikkeavilla valtionjärjestyksillä ja sillä, että toinen on suurvalta ja toinen ei. Tämän perusteella Norjan määrittelee identiteettiään jatkuvasti Venäjän suhteen, minkä seurauksena Norjan intressit rakentuvat jatkuvasti uudelleen. Valtiot eivät ainoastaan suorita intressiensä mukaista toimintaa vaan ne myös uudelleen määrittävät niitä etujensa mukaisesti. Wendtin mukaan valtion ominaisuudet ovat aina riippuvaisia kansainvälisestä järjestelmästä, minkä takia valtioihin ei voida liittää mitä tahansa intressejä, vaan kansalliset intressit viittaavat valtioyhteiskuntakompleksin turvallisuuden mahdollistaviin intresseihin. Näitä Wendtin määrittämiä kansallisia intressejä ovat fyysinen selviytyminen, autonomia, taloudellinen hyvinvointi ja kollektiivinen omanarvontunto.⁴⁸

Konstruktivismin mukaan intressit ohjaavat valtioiden toimintaa. Raitasalon mukaan valtion toimintaa on tarkasteltava *instrumentaalien rationaalisuuden*, *normatiivisuuden* ja *kommunikatiivisuuden* näkökulmista, jotta sitä voidaan ymmärtää kokonaisuudessaan. Instrumentaalien rationaalisuuden mukaan valtio pyrkii maksimoimaan etunsa realistisen koulukunnan olettamuksien mukaisesti. Normatiivisuuden mukaan valtio tekee asioita, koska niitä pidetään yleisesti oikeina tai toivottavina. Kommunikatiivisuuden mukaan valtio tekee asioita, koska niillä halutaan viestittää muille tietynlaisia ominaisuuksia itsestään. Kansallinen intressi tietyllä ajan hetkellä koostuu siis instrumentaaleista rationaalisista, normatiivisista ja kommunikatiivisista päämääristä. Tämän takia Norjan turvallisuusintressejä ei voida pitää ylikansallisina tavoitteina, vaan ne kehittyvät vallitsevan uhkaympäristön mukaisesti. Norjan sotilaalliseen uhkaympäristöön liitetty turvallisuuskysymys tulee nähdä sosiaalisena rakenteena.⁴⁹

Konstruktivismin mukaan ilmiöiden syy-seuraussuhteet ovat monimutkaisina. Tämän takia valtioiden toiminnan tutkimisessa tulee ymmärtää termien: syyn - "*reason*" ja seurauksen - "*cause*" merkitykset sekä niiden toisistaan poikkeava logiikka. Valtio X voi perustella toimintaansa Y:lle, jolloin X legitimoit (reason) itselleen toimintaansa Y:n suhteen. Y:n

⁴⁸ Raitasalo (2008), s. 22. & Wendt (1999), s. 234–237.

⁴⁹ Raitasalo (2008), s. 22–24.

reaktio tähän (cause) voidaan nähdä X:n toimien seurauksena. Lopputuloksen syntymisessä on kyse X:n ja Y:n välisestä vuorovaikutuksesta sekä yhteisen ymmärryksen tasosta.⁵⁰

Esimerkiksi Yhdysvaltojen Irakin invaasiota voidaan tarkastella monen eri rationaalisen syyn valossa, mutta yhden oikean totuuden osoittaminen on lähes mahdotonta. Konstruktivismin mukaan on tarkasteltava, *kuinka* Irakin invaasiosta tuli mahdollista. Tällä viitataan termiin ”*how possible*”. Yhdysvallat perusteli julkisuudessa tarvetta invaasiolle Irakin joukkotuhoaseilla. Riippumatta siitä oliko joukkotuhoaseita todellisuudessa olemassa, Yhdysvaltojen kansalaiset ja sotilaat hyväksyivät tämän sosiaalisen informaation legitiimistä tarpeesta invaasiolle. Näin poliittisesta diskurssista tehtiin osittain realismia.⁵¹

Tässä tutkimuksessa termi: *how possible* edustaa ongelmaa siitä, kuinka Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut mahdollisia. Tutkimuksessa oletetaan, että Venäjään sidotulla sotilaallisella uhkaympäristöllä ja Norjan asevoimien kehittämisellä on teorian valossa jonkin asteen kausaliteettia. Tähän viitataan teoriasta johdetuilla termeillä: *reason* – *cause*. Kausaliteetista tunnustetaan, että Venäjän muodostama sotilaallinen uhka ei yksin selitä ja aiheuta Norjan asevoimien kehittämistä. Syy-seuraussuhteen kytkeminen näiden kahden asian välille mahdollistaa sen, että Venäjän muodostamaa sotilaallista uhkaa voidaan tarkastella suhteessa Norjan turvallisuuteen. Se auttaa ymmärtämään sosiaalista tilaa, miten Norja tulkitsee Venäjään liitettyjä sotilaallisia uhkia ja miten nämä tulkinnat vaikuttavat Norjan asevoimien kehittämiseen eli ovat mahdollistaneet valtiollisen toiminnan syntymisen.

2.2 Sotilaallinen uhka tutkimuksen viitekehyksessä

Turvallisuus käsitteenä on hyvin kiistanalainen käsite, eikä sille ole onnistuttu luomaan yleisesti hyväksyttyä määritelmää.⁵² Tässä tutkimuksessa turvallisuus ymmärretään perinteisesti uhkien poissaolon ja uhkien torjumisen kyvykkyyden kautta. Turvallisuus ja uhka liittyvät siten käsitteinä toisiinsa läheisesti. Eri toimijoilla voi olla erilaisia käsityksiä siitä, mikä heitä uhkaa. Se mitä uhka on, riippuu siis pitkälti määrittelijästä. Uhkien määrittely voi olla esimerkiksi valtiollista uhkakuvapolitiikkaa, jossa nostetaan haluttuja uhkia esille.⁵³

Uhkakuvien tutkimisessa tulee ymmärtää niiden muodostama kokonaisuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Näistä rakentuu kollektiivinen käsitys siitä, mitä pidetään uhkana. Valtion

⁵⁰ Dunne, Tim. & Kurki, Milja. & Smith, Steve (eds.): *International Relations Theories - Discipline and Diversity*. Oxford University Press, Oxford 2013, s. 197–198.

⁵¹ Ibid, s. 198.

⁵² Ks. Buzan, Barry: *People, states and fear*. Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire 1991, s. 16–17.

⁵³ Eskola (2008), s. 1–2 & Seppälä, Pekka: *Uhka käsitteenä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa. No 16, Helsinki 2011, s. 1–2.

uhkakuvien rakentumiseen vaikuttavat erityisesti toisten valtioiden uhkakuvapolitiikka. Kansainvälisen turvallisuuden kehittyminen tapahtuu valtiollisella, alueellisella ja globaalilla tasolla. Jarno Limnéllin mukaan erityisesti alueelliset kysymykset vaikuttavat yhä enemmän valtioiden turvallisuuden määrittämiseen. Valtion turvallisuuspolitiikan ulkopuoliset toimijat muodostavat sen kontekstin, jonka suhteen valtion uhkakuvia rakennetaan. Limnéll toteaa, että kyse on kansainvälisen turvallisuuden keskinäisriippuvuudesta ja vuorovaikutuksesta. Valtiot seuraavat toimintaympäristönsä tapahtumia ja tulkitsevat niitä muodostaen uusia uhkakuvia. Kansainväliset tapahtumat vaikuttavat valtioiden uhkakuviin, jolloin kansallinen uhkakäsitys eroaa tai yhdistyy muiden merkittävimpien toimijoiden agendojen suhteen. Myös valtiollisissa uhkakuvissa on kyse itsensä määrittämisestä toisen suhteen.⁵⁴

David L. Rousseau ja Rocio Garcia-Retameron ajatukset yhtyvät monelta osin Raitasalon tulkintojen kanssa. Heidän tutkimuksessansa tarkastellaan, kuinka valtion identiteetti vaikuttaa siihen, miten se tulkitsee uhkia. Rousseau ja Garcia-Retamero väittävät, että valtio ensin määrittelee itsensä toisen suhteen, minkä jälkeen se muodostaa käsityksen toisen valtion muodostamasta uhkasta voimaan suhteutettuna. Jos valtio A ja B ovat identiteetiltään riittävän samanlaisia, edes suuri voiman asymmetria näiden välillä ei muodosta uhkaa toiselle. Jos A ei kykene ollenkaan samaistumaan valtioon B, A tarkastelee B:n muodostamaa uhkaa ensiksi voiman lähtökohdista. Rousseau ja Garcia-Retameron mukaan uhkakuvien tulkinnassa ja muodostumisessa on kyse erilaisten identiteettien vaikutuksesta siihen, miten valtio tulkitsee voiman asymmetriaa itsensä ja toisen välillä.⁵⁵

Rousseau ja Garcia-Retameron tutkimuksen perusteella, valtiot voivat arvioida uhkia konstruktivismia suosivalla yksinkertaisella päätöksentekoprosessilla. Tässä päättelyn logiikassa kysytään järjestyksessä kolme kysymystä: ”1. Onko meillä erilaiset identiteetit? 2. Onko toisella kyky vahingoittaa valtiotani? 3. Onko toinen osoittanut aggressiivisia aikomuksia?”. Mikäli jokaiseen vastataan kyllä, toinen valtio muodostaa korkean tason uhan. Vastauksien ollessa ei, toisen valtion muodostama uhka on matala. Tämän logiikan mukaan voiman asymmetria sekä erilaiset identiteetit ovat välttämättömiä ehtoja uhkien muodostumiselle ja tulkinnalle. Valtiollinen käsitys uhkista voimistuu, kun toinen valtio on vahvempi sekä ideologisilta rakenteiltaan selkeästi erilainen.⁵⁶

⁵⁴ Limnéll, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 29, Helsinki 2009, s. 32 & 37–38.

⁵⁵ Rousseau, David. L. & Garcia-Retamero, Rocio: *Identity, Power and Threat Perception*. Sage Publications 2007, s. 749–750, 752.

⁵⁶ Ibid, s. 759–760

Strategian tutkimuksessa uhkia arvioidaan usein myös *uhka = tahto x kyky* kaavalla.⁵⁷ *Tahto* terminä viittaa haluun ja tarpeeseen eli sillä on sosiaalisesti luotu merkitys. *Kyky* rinnastetaan usein materiaalisiin voimavaroihin, mitkä myös määräytyvät sosiaalisen prosessin kautta. Sotilaallinen uhka tulee siis nähdä sosiaalisena rakenteena. Ongelmia tai kysymyksiä usein politisoidaan osana valtioiden sisä- ja ulkopoliittikkaa. Nostamalla tietty ongelma uhkaksi, on mahdollista nostaa tarvittavien resurssien määrää ongelman ratkaisemiseksi.⁵⁸ Uhkakuvien määrittely vaikuttaa niihin käytännön toimiin, miten uhkakuviiin vastataan. Esimerkiksi sotilaallisilla uhkakuvilla on tärkeä rooli asevoimien kehittämisessä, vaikka se ei olekaan ainoa määräävä tekijä. Tämän takia on luontevaa, että Norjan sotilaallista uhkaympäristöä tutkittaessa, tarkastellaan tahtoon ja kykyyn viittaavia käsityksiä.⁵⁹

Sotilaallisen puolustuksen muutoksen tarkastelun pohjana voi olla laaja näkemys siitä, kuinka sotilaallinen muutos auttaa asevoimia sopeutuman nykyaikaisiin turvallisuushaasteisiin. Asevoimien muutokseen voivat myös vaikuttaa kulttuuriset, poliittisstrategiset ja teknologiset muutokset. Norjan sotilaallisen puolustuksen kehittäminen nähdään konkreettisina panostuksina sen materiaalisiin suorituskyykyihin, toimintoihin sekä resursseihin. Norjan asevoimien kehittämisen taustalla olevien ideoiden nähdään olevan sidoksissa Venäjän muodostamaan vallitsevaan sotilaalliseen uhkaympäristöön.⁶⁰

Tässä tutkimuksessa Norjan vallitsevien turvallisuusintressien uskotaan olevan jotain, missä sen tulkinnat sotilaallisista uhkista yhdistyvät niihin käsityksiin, miten valtiollista turvallisuutta tulisi edistää. Maan vallitsevien turvallisuusintressien uskotaan ohjaavan asevoimia kokonaisuudeksi, minkä Norja uskoo palvelevan turvallisuustarpeitaan parhaalla mahdollisella tavalla. Ukrainan kriisiä pidetään tapahtumana, mikä on vaikuttanut Norjan käsityksiin Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkaympäristöstä. Tämän perusteella kriisin vaikutukset ovat muodostaneet Norjalle turvallisuuskysymyksen ja vaikuttaneet maan sotilaallisten uhkakuvien rakentumiseen, jotka ohjaavat Norjan asevoimien kehittämistä.

2.3 Konstruktivismin kritiikki ja tutkijan asemoituminen

Konstruktivismia kritisoidaan asioiden jatkuvasta suhteellistamisesta. Realistisen koulukunnan edustaja John Mearsheimer kritisoi konstruktivismia liiallisesta materiaalien

⁵⁷ Seppälä (2011), s. 1.

⁵⁸ Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Työpapereita No 23, Helsinki 2007, s. 3.

⁵⁹ Ibid, s. 9.

⁶⁰ Kronvall, Olof & Petersson, Magnus: *Doctrine and Defence Transformation in Norway and Sweden*. Routledge Taylor & Francis Group 2016, s 281–282.

havaintojen hylkäämisestä sekä asioiden tulkitsemisesta.⁶¹ Ongelma muodostuu materiaalistien faktojen katoamisesta konstruktivistien suhteellistamisen ja tulkinnanvaraisuuden alle. Limnellin mukaan konstruktivismiin ongelmana on laaja-alaisuus.⁶² Konstruktivistit voi löytää vastauksen ongelmaan monesta eri näkökulmasta, koska teoria antaa siihen mahdollisuuden.

Rousseau ja Garcia-Retaméron tutkimus ilmentää realismin ja konstruktivismiin toisistaan erottamisen hankaluutta. Heidän tutkimuksensa havainto: ”sotilaallisen voiman asymmetria kahden toimijan välillä lisää uhkia kuten realistit olettavat”, ei ole ristiriidassa konstruktivismiin kanssa.⁶³ Konstruktivismiin mukaan vallitseva kansainvälinen rakenne mahdollistaa valtioiden tehdä *tulkinta* siitä, että asymmetria tuottaa uhkia. Valtio A voisi ostaa ydinaseita, jolloin B toteaa, että A:lla on nyt ydinaseita. B:n näkökulmasta mikään ei ole vielä muuttunut. Vasta kun A osoittaa, että se halutessaan kykenee tuhoamaan B:n ydinaseillaan, B hyväksyy tämän tulkinnan ja toimii sen mukaisesti nähden valtio A:n uhkana.⁶⁴ Vuorovaikutuksen seurauksena B:n sosiaalinen ymmärrys ydinaseen materiaalisesta merkityksestä muuttuu. Konstruktivismiin pointti on, että realistien deterministinen kuvaus ei ole välttämätön, vaan rakenteen ja toimijoiden vuorovaikutuksen tuotos. Konstruktivismiin mukaan tilanne voi mennä toisinkin.

Tämän tutkimuksen teoreettinen asemoituminen pohjautuu vahvasti Wendtin näkemyksiin. Tässä pääluvussa käsiteltyjen konstruktivistien ajatuksien perusteella, konstruktivismiin liittyy tietynlaista subjektiivisuuden problematiikkaa. Subjektiivisuudessa on kyse myös valtiokeskeisyydestä. Norjan tapauksessa se tulkitsee sotilaallista uhkaympäristöä omista lähtökohdistaan ja toteuttaa siinä ympäristössä parhaaksi katsomaansa turvallisuuspolitiikkaa. Kysymyksenä on, kuinka luotettavasti Norjan turvallisuuspoliittisia ratkaisuja voidaan todellisuudessa selittää. Ajatus tekee tästä tutkielmasta teorian tasolla tulkinnan Norjan turvallisuusintresseistä, Norjan tulkitsemassa sotilaallisessa uhkaympäristössä.

Wendtin ajatus identiteettirakentumisen logiikasta perustuu siihen, että valtioiden intresseistä syntyvän toiminnan tulisi lopulta tähdätä sosioekonomisen yhteiskunnan turvallisuustarpeiden täyttämiseen. Wendtin väite on itsessään ongelmallinen, eikä sitä voi yleistää kaiken valtiollisen toiminnan selittämiseksi. Esimerkiksi Pohjois-Koreassa kansan perustarpeet kuten fyysinen turvallisuus, ovat jääneet täyttymättä jatkuvasti. Tästä muodostuu ongelma Wendtin logiikalle. On hankala väittää, että Pohjois-Korean pyrki valtiollisen turvallisuuden

⁶¹ Sivonen (2013), s. 99.

⁶² Limnell (2009), s. 35.

⁶³ Rousseau, David. L. & Garcia-Retamero, Rocio (2007), s. 744, 759.

⁶⁴ Realistien materialismiin pohjautuvan tulkinnan mukaan, vastaavassa tilanteessa A ostaa ydinaseita, mistä seuraa suora uhka B:lle.

tuottamiseen siviiliyhteiskunnallisten tarpeiden pohjalta. Tämä viittaa siihen, että Pohjois-Korealla ei ole yhteistä kansallista identiteettiä tai valtion toiminta ei ainakaan edusta sitä. Pohjois-Korean toiminta edustaa ennemmin sen autoritaarisen johdon ideologisia tarpeita.

Libyan sisällissota aiheuttaa myös haasteita konstruktivismin uskottavuudelle. Maan kansa on jakautunut tällä hetkellä moneen keskenään sotivaan ideologiseen ryhmään. Useat valtiot ovat tunnustaneet sisällissodan eri osapuolet Libyan virallisiksi hallinnoiksi. Voidaan kysyä, onko Libyan kaltaisella sisäisesti jakautuneella valtiolla kansallista identiteettiä. Wendtin mukaan valtiolla on oltava kansallinen identiteetti, mutta Libyan osalta tämä ei näytä tällä hetkellä toteutuvan. Wendtin konstruktivismin näkökulmasta Libya ei olisi enää valtio. Voidaan kysyä, voiko Libyalla olla tässä tilanteessa kansallisia intressejä ollenkaan. Wendtin mukaan Libyasta puhuttaisiin edelleen valtiona, koska sen status on juurtunut osaksi kansainvälisesti hyväksyttyjä yhteisiä ymmärryksiä. Mikäli kansainvälinen järjestelmä kohtelee näistä puutteista huolimatta Libyaan valtiona, Wendtin ajatukset ovat itsessään ristiriitaisia ja vievät konstruktivismilta uskottavuutta. Wendtin määrittämät valtion ominaisuudet jäävät Libyan osalta täyttymättä, mutta hänen näkemyksensä kuitenkin mahdollistavat Libyan olemassaolon valtiona kansainvälisen järjestelmän vuorovaikutuksen kautta.

Wendtin ja muiden konstruktivistien ajatusten pohjalta on todettavissa, että konstruktivismi kykenee parhaiten selittämään valtion toimintaa, kun sillä on kansallinen identiteetti ja sen toiminta syntyy kansallisten perustarpeiden täyttämisestä. Wendtin ajatuksiin perustuvaa konstruktivismia voi pitää varteenotettavana teoreettisena lähestymistapana kansainvälisen politiikan tutkimuksessa sellaisten valtioiden osalta, joissa sosioekonomiset rakenteet ovat eheät ja valtion rakenne edustaa Wendtin käsitystä valtiosta.

Tässä pääluvussa nostettujen konstruktivistien ajatukset ja näkökulmat hyväksytään todellisuutta kuvaavina oletuksina, joiden uskotaan näkyvän osana tutkimusaineiston analysointia. Konstruktivistien näkemykset nähdään keskeisinä tämän tutkimuksen ongelman ratkaisun kannalta, sillä muut teoriat eivät kykenisi selittämään valittua ilmiötä siitä näkökulmasta, mitä ongelmanasettelun ratkaisuun vaaditaan. Voidaan todeta, että konstruktivismi mahdollistaa ainoastaan teorian mukaisten faktojen löytämisen. Näiden asioiden esiin tuominen tulee nähdä tutkimusprosessin objektiivisuuden tavoitteluna.

2.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tämä tutkimus toteutetaan laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Pertti Alasuutari toteaa, että laadullisessa analyysissä pyritään hahmottamaan kokonaisuuden rakennetta.⁶⁵ Siinä siis pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkijan oma induktiivinen analyysi. Laadullisen tutkimuksen voi katsoa perustuvan tutkijoiden asettamiin kysymyksiin ja niiden ratkaisuun yksilöllisesti valitusta näkökulmasta omalla ymmärryksellään. Tällöin aihepiiri saa yksilöllisen merkityksen. Kun eri ihmiset tarkastelevat samoja ilmiöitä, teoria nopeuttaa ihmisten välistä kommunikaatiota. Teorian avulla jokaista asiaa ja termiä ei tarvitse perustella tai määritellä uudelleen. Laadullinen tutkimus soveltuu esimerkiksi kielen piirteiden tutkimiseen, säännönmukaisuuksien keksimiseen ja toiminnan merkityksen ymmärtämiseen. Näistä kaikista suuntauksista voidaan johtaa tyyliinsä sopivia tutkimusmetodeja. Tutkijan ei kannata keskittyä yhteen tutkimusmetodiin, vaan rakentaa metodin pohjalta omansa, millä tutkija saa ilmiöstä haluamansa näkyviin parhaiten.⁶⁶

Sisällönanalyysi on objektiivisuutta tavoittelevaa tekstianalyysia, millä voidaan analysoida esimerkiksi dokumentteja. Siinä tutkimusaineisto järjestetään uudelleen johtopäätösten tekoa varten. Dokumenttien sisältöä kuvataan sanallisesti ja aineisto pyritään tiivistämään selkeään muotoon ilman tekstin sisältämän informaation katoamista. Laadullisessa sisällönanalyysissä korostetaan tekstin sisällöllisiä ja laadullisia merkityksiä, eli keskitytään kommunikaation sisältöön. Laadullisessa sisällönanalyysissä on kolme yleisesti tunnettua analyysimetodia.⁶⁷ Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä, analyysi etenee aineisto edellä ja teoria rakennetaan aineiston pohjalta.⁶⁸ Teorialähtöinen-, ja teoriaohjaavaa analyysi eivät etene tietyn teorian tai epistemologian mukaan, vaikka niihin voidaan soveltaa monia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia. Esimerkiksi teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto luokitellaan teoriasta johdettujen käsitteiden ja koodausluokkien avulla.⁶⁹

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on *laadullinen teoriaohjaava sisällönanalyysi*. Siinä teoria toimii apuna, mutta analyysi ei suoraan pohjautu tiettyyn teoriaan. Aineiston

⁶⁵ Alasuutari Pertti: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere 1994. s 28–29.

⁶⁶ Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy, Porvoo 2016, s. 142, 160–166.

⁶⁷ Nämä ovat aineistolähtöinen-, teorialähtöinen-, ja teoriaohjaava sisällönanalyysi.

⁶⁸ KvaliMOTV: *Aineisto- ja teorialähtöisyys*. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html], luettu 10.3.2020.

⁶⁹ Pirkka Seitamaa-Hakkarainen: *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi*. Metodix - Metoditietämystä kaikille, [<https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>], luettu 9.10.2018. & Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018, s. 103, 117–122.

pelkistämässä empiirinen aineisto liitetään yhteen teoreettisten käsitteiden kanssa, jotka ovat tuotu valmiina ilmiöstä tiedettynä. Aikaisempi tieto ohjaa analyysia ja se auttaa löytämään uusia ajatuksia. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on keskeistä, missä vaiheessa tutkija pakottaa analyysin teoriaan sopivaksi. Tutkijan on valittava tutkimukseen sellainen teoreettinen näkökulma, millä ilmiötä kyetään selittämään parhaiten. Teorian on tarkoitus helpottaa todellisen elämän kuvaamista, mutta antaa tulkinnan ilmiöön kuitenkin vain yhdestä näkökulmasta. Tutkimuksessa on tuotava ilmi, miten teoreettinen asettelu on ohjannut tutkijan empiirisiä valintoja, ongelmanasettelun, metodien, johtopäätösten ja muiden tekijöiden osalta. Tässä tutkimuksessa teoriaohjaavuudella aineistoa analysoidaan konstruktivismiin pohjautuvalla tutkimusasetelmalla. Tutkijan yksilöllisyyden ja tutkimuksen harkitun teoreettisen asettelun takia, tutkimuksessa ei voida saavuttaa täydellistä objektiivisuutta.⁷⁰

Tämän tutkimuksen päättelyn logiikka on abduktiivista, millä pyritään parhaimman mahdollisen selityksen tuottamiseen.⁷¹ Tieteelliset löydöt ovat mahdollisia, kun havaintojen tekemisen taustalla on tutkittavaan ilmiöön liitetty johtoajatus.⁷² Johtoajatuksella avulla tutkija keskittää havainnoinnin olennaiseen. Tämän tutkimuksen johtoajatus on, että: *”Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ovat osin sidoksissa sen sotilaalliseen uhkaympäristöön. Näitä turvallisuusintressejä voidaan määritellä ensin hahmottelemalla Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin rakennusaineita ja sen jälkeen tarkastelemalla Norjan asevoimien kehittämistä suhteessa Norjan käsityksiin Venäjästä sotilaallisena uhkana.”* Abduktiivisessa päättelyssä teoria nähdään ideoitten ja inspiraation lähteenä. Näin päättelyn mukaiset faktat ovat tässä tutkimuksessa teoriatilanteita konstruktivismilla. Tähän tutkimukseen ei ole muodostettu erillisiä analyysiluokkia, vaan tutkimuskysymykset sekä teoriasta johdetut käsitteet toimivat näkökulmaa rajaavina kehyksinä aineiston analysoinnissa. Tieteelliset löydökset ohjaavat huomion keskittämistä tutkimuksen edetessä. Alasuutaria mukaillen, aineistoa analysoidaan kiinnittämällä huomiota vain tutkimusasetelman ja kulloisen kysymyksenasettelun kannalta olennaisiin asioihin.⁷³

Tutkimusasetelman voidaan katsoa määrittelevän, millaista tutkimusaineistoa kannattaa kerätä ja käyttää. Vaihtoehtona on myös sellaisen aineiston kerääminen, mikä mahdollistaa tietyn teorian ja tutkimusmetodin käytön. Aineisto voidaan todeta riittäväksi, kun tutkimusaineisto

⁷⁰ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara (2016), s. 144, 160–166. & Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 109–110, 133.

⁷¹ Tuomi & Sarajärvi, (2018), s. 110.

⁷² Vilkkä, Hanna (toim.): *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. Vilkkä Hanna, Hämeenlinna 2011, s. 17–18.

⁷³ Anttila, Pirkko: *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta*. Metodix - Metoditietämystä kaikille. [<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#7.4.1%20Abduktiivinen%20p%C3%A4%C3%A4ttely>], luettu 19.9.2019. & Alasuutari (1994), s. 31.

alkaa toistaa itseään. Ideana on, että aineisto on niin laaja, että ilmiöstä ei synny enää uutta informaatiota ja teoreettinen perusratkaisu on selvillä.⁷⁴

Arktista aluetta koskevat Norjan viralliset asiakirjat, julkaisut ja keskustelut toimivat tutkimuksen primäärilähteinä. Teoreettisen näkökulman tukemiseksi, primäärilähteet on valittu edustamaan Norjan virallista näkökulmaa. Tämän etuna on, että tutkimus kuvaa mahdollisimman subjektiivisesti Norjan asenteita ja käsityksiä tutkimusasetelman mukaisesti. Lähdeaineiston riittävyyden mahdollistamiseksi, tietyt norjankieliset lähteet on täytynyt hyväksyä Norjan virallista näkökulmaa edustavina asiakirjoina. Norjan tiedustelupalvelun raportit ovat näistä esimerkkejä. Voidaan kysyä, että edustaako Norjan tiedustelupalvelu valtion virallista näkökulmaa. On syytä uskoa, että Norja tukeutuu turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossaan, sitä tukevien virastojen näkemyksiin. Tämän takia ne hyväksytään Norjan virallista näkökulmaa edustavina ja näkemyksiin vaikuttavana totuutena.

Lähdeaineiston rajaaminen edustamaan Norjan näkökulmia sulkee valtaisan määrän arktista aluetta koskevaa informaatiota tutkimuksen ulkopuolelle, mikä voi olla tutkittavan ilmiön mittakaavassa myös olennaista. Tämä jo itsessään aiheuttaa sen, että ilmiötä ei kyetä tarkastelemaan objektiivisesti tai kattavasti. Toisaalta konstruktivismiin pohjaten sosiaalinen maailma koostuu tulkinnoista, joten täydellisen objektiivisuuden käsitekin on kyseenalainen. Kerätty lähdeaineisto mahdollistaa ilmiön tutkimisen määritellyn tutkimusasetelman mukaisesti. Näin pyritään löytämään paras ratkaisu tutkimusongelmaan objektiivisuutta tavoitellen.

⁷⁴ Alasuutari (1994), s. 74. & Tuomi & Sarajärvi (2018), s. 83, 99–100.

3 NORJA ARKTISEN TURVALLISUUSIDENTITEETIN RAKENTUMINEN

Tämä luku rakentuu kahdesta alaluvusta. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään Norjan turvallisuuden rakentumista konstruktivismin logiikkaan sitoen. Toisessa alaluvussa muodostetaan Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskeisimmät osa-alueet. Norja luokitellaan myös teoreettisessa viitekehyksessä määriteltujen identiteetin rakennusaineiden mukaisesti.⁷⁵ Ne toimivat pohjana sille, miten Norja määrittelee itsensä Venäjän suhteen neljännessä luvussa.

Tässä luvussa aineiston tulkintaa ohjaavat ensimmäinen tutkimuskysymys⁷⁶ sekä teoriasta johdettu käsite: *kuka olen ja mitä haluan?* Norjan näkemykset, tavoitteet ja konkreettinen toiminta rinnastuvat osaksi Norjan identiteetin määrittelyä. Esimerkkinä tästä voi toimia maan kuvitteellinen näkemys itsestään seuraavan lauseen muodossa: ”Olen humanitäärinen valtio ja edistän ihmisarvojen toteutumista kansainvälisesti”. Kun lause analysoidaan ja tulkitaan edellä mainitulla käsiteparilla, voidaan todeta ainakin seuraavaa: Norja näkee itsensä humanitäärisenä valtiona, jonka toiminnan tavoitteena on osaltaan edistää ihmisarvojen toteutumista kansainvälisesti. Tämän perusteella Norja voitaisiin luokitella identiteettinsä puolesta humanitääriseksi ja ihmisarvoja edistäväksi valtioksi.

3.1 Norjan kansallisen turvallisuuden rakentuminen

Norjassa kansallisen turvallisuuden rakentumista hahmotetaan terminologisesti erilaisten käsitteiden avulla. Nämä käsitteet ja niiden väliset suhteet määritellään kahdessa Norjan valtiollisessa asiakirjassa: *Laki kansallisesta turvallisuudesta* sekä *Yhteistyö turvallisuuden varmistamiseksi*.⁷⁷ Molemmilla asiakirjoilla käsitteellistetään Norjan kansallisen turvallisuuden rakentumista. *Laki kansallisesta turvallisuudesta* korvasi vuonna 1998 laaditun turvallisuuslain ja se pohjautuu osittain *Yhteistyö turvallisuuden varmistamiseksi* asiakirjaan.⁷⁸

⁷⁵ Identiteetin rakennusaineet: suurvalta vs. pieni valtio – demokraattinen vs. autoritäärinen valtio – kehittynyt vs. kehittämätön valtio – vanha vs. heikko/hajoava valtio – länsimainen vs. muu valtio – sotilasmahti vs. pieni sotilaallinen suorituskyky – offensiivinen vs. defensiivinen valtio.

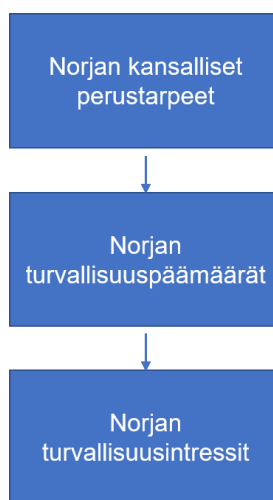
⁷⁶ *Minkälaisena toimijana Norja näkee itsensä arktisella alueella turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?*

⁷⁷ Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Lov om nasjonal sikkerhet*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2017. & Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning: *Samhandling for sikkerhet*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning, Oslo 2016.

⁷⁸ *Lov om nasjonal sikkerhet* (2017), s. 7.

Näiden asiakirjojen pohjimmaisena tarkoituksena on edistää Norjan suvereniteetin, alueellisen koskemattomuuden ja demokraattisen hallintomuodon säilyttämistä.⁷⁹ Norjan valtiollisen turvallisuuskäsityksen uudistamisen voi tulkita kertovan Norjan tarpeesta arvioida ja määritellä sen valtiollista turvallisuuttaan uudelleen. Samoin se tarkoittaa, että Norjan ulkoinen turvallisuusympäristö olisi jollain tavalla muuttunut, millä on myös ollut vaikutusta Norjan turvallisuuteen.

Keskeisimmät käsitteet, joilla Norjan kansallista turvallisuutta hahmotetaan ja joiden pohjalta Norjan valtiollisen turvallisuuden rakentumista voidaan arvioida, ovat *Norjan kansalliset perustarpeet*, *Norjan turvallisuuspäämäärät* sekä *Norjan turvallisuusintressit*. Nämä yhdessä muodostavat kehyksen sille, miten ja mitä varten Norjan valtiollista turvallisuutta rakennetaan.

Kuva 2: Norjan kansallisten perustarpeiden, turvallisuuspäämäärien sekä turvallisuusintressien välinen suhde ja hierarkia.

Kuva kaksi on rakennettu *Laki kansallisesta turvallisuudesta* ja *Yhteistyö turvallisuuden varmistamiseksi* asiakirjojen sisällön jäsentämisellä ja pelkistämällä. Se kuvaa, miten Norja tulkitsee sen kansallisten perustarpeiden, turvallisuuspäämäärien sekä turvallisuusintressien välistä suhdetta ja hierarkiaa.

Norjan kansallisen turvallisuuden rakentumisen voi todeta olevan lähtöisin Norjan kansallisista perustarpeista. Norjan kansalliset perustarpeet edustavat yhteiskunnan yhteisiä ymmärryksiä siitä, mitä asioita Norjalla on oltava, että siviiliyhteiskunnan turvallisuustarpeet täyttyvät. Norjan turvallisuuspäämäärät ovat lähtöisin kansallisista perustarpeista. Turvallisuusintressit muodostuvat turvallisuuspäämäärien pohjalta. Ne ovat konkreettisia Norjan mielenkiinnon kohteita, jotka vaikuttavat valtion turvallisuuteen ja joiden pohjalta

⁷⁹ *Lov om nasjonal sikkerhet* (2017), s. 7.

valtion turvallisuutta edistävää toimintaa toteutetaan. Konstruktivismin mukaan kansalliset perustarpeet ja intressit liittyvät lähtökohtaisesti valtion turvallisuuteen.

Kansallista turvallisuuttaan käsittelevässä asiakirjassa Norja määrittelee, että sen kansallisia perustarpeita ovat *kansallinen hallinto ja suvereniteetti, väestön turvallisuus, väestön hyvinvointi sekä kulttuuri ja luonto*. Norja näkee sen kansallisen turvallisuuden rakentuvan maan ulkoisen- ja sosiaalisen turvallisuuden pohjalta, missä kansakunnan arvot ovat sidoksissa väestön tarpeisiin. Tämän perusteella voidaan todeta, että Norjan kansallisilla perustarpeilla on turvallisuuteen viittaava kytkös. Voidaan siis olettaa, että niillä on perustavanlaatuisen asema Norjan valtiollisen turvallisuuden rakentumisessa.⁸⁰

*”Yksi valtion tärkeimmistä tehtävistä on suojella kansallista turvallisuutta.”*⁸¹

Norjan mukaan sen tärkeimpiä tehtäviä on suojella kansallista turvallisuutta. Tätä tehtävää Norja toteuttaa turvallisuuspolitiikallaan.⁸² Tarkemmin, turvallisuuspolitiikan tarkoituksena on turvata Norjan suvereniteetin, alueellisen koskemattomuuden ja demokraattisen hallintomuodon säilyminen.⁸³

Norja määrittelee sen intressien ja turvallisuuden välistä suhdetta, kansallista turvallisuutta käsittelevässä asiakirjassaan.⁸⁴ Norja pitää sen kansallisia intressejä asioina mitä on suojeltava. Voidaan todeta, että Norjan intresseillä on turvallisuuteen viittaava kytkös. Norjan mukaan valtiollisessa turvallisuudessa on kyse erityisesti suvereniteetin, alueellisen koskemattomuuden ja demokraattisen hallintomuodon säilyttämisestä. Norja pitää näitä kolme tekijää sen turvallisuuspäämäärinä⁸⁵. Turvallisuuspolitiikka on siis toimintaa Norjan turvallisuuspäämäärien säilyttämiseksi.

Laki kansallisesta turvallisuudesta asiakirjassa Norja määrittelee sen turvallisuusintressejä sekä niiden rakentumista.⁸⁶ Norjan luettelee turvallisuusintresseikseen:

- Valtion korkeimpien elinten toiminta, turvallisuus ja toimintavapaus.
- Puolustus, turvallisuus ja valmius.

⁸⁰ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 46.

⁸¹ Suomennettu tekstistä: ”En av de viktigaste oppgavene for staten er å iverta nasjonal sikkerhet.” Ks. *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 46.

⁸² Norwegian Ministry of Justice and Public Security, Norwegian Ministry of Defence: *Support and Cooperation – A description of the total defence concept today*. Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2015, s. 14.

⁸³ *Lov om nasjonal sikkerhet* (2017), s. 33.

⁸⁴ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 48–49.

⁸⁵ Norjan käyttämä vastine tälle termille sen turvallisuutta määrittävissä asiakirjoissa on: *perustavanlaatuiset turvallisuusintressit*. Tutkimuksen selkeyden ja luettavuuden vuoksi, termi korvattu sanalla: turvallisuuspäämäärät.

⁸⁶ *Lov om nasjonal sikkerhet* (2017), s. 32–34.

- Suhteet muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin.
- Taloudellinen vakaus ja toimintavapaus.
- Yhteiskunnan ja väestön perustoiminnot ja -turva.

Asiakirjan perusteella voidaan todeta, että Norjan turvallisuusintressit ovat toimintoja, joilla tavoitellaan maan turvallisuuspäämäärien säilyttämistä. Yhdenkin turvallisuusintressien edustaman toiminnon osittainen tai kokonaan menettäminen johtaa Norjan turvallisuuspäämäärien vaarantumiseen. Tämän perusteella Norjan turvallisuusintressit syntyvät turvallisuuspäämäärien säilyttämisen tarpeesta.⁸⁷

*”Asevoimien operatiivinen toimintakyky on ratkaisevin tekijä Norjan olemassaolon, suvereniteetin ja yhtenäisyyden kannalta.”*⁸⁸

*”Polttoaineisiin liittyvä teollisuus on keskeisin tekijä Norjan taloudellisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta.”*⁸⁹

Norja määrittelee tarkemmin sen turvallisuusintressejä valtion turvallisuutta käsittelevässä asiakirjassaan. Asiakirjan perusteella Norja mieltää *puolustuksen, turvallisuuden ja valmiuden* oman turvallisuuden suojelemisena toista valtiota vastaan. Norja näkee, että sen asevoimien operatiivinen toimintakyky on tärkein tekijä valtionsa olemassaolon, suvereniteetin ja yhtenäisyyden kannalta. Tämän takia asevoimien operatiivinen toimintakyky voidaan katsoa yksittäiseksi turvallisuusintressiksi. Sen voi myös katsoa pitävän sisällään ajatuksia päämääristä, millä tavalla asevoimien operatiivinen toimintakyky edistää Norjan turvallisuuspäämäärien toteutumista. Norja mieltää *suhteet muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin* kykynä tehdä yhteistyötä eri järjestöissä ja muiden valtioiden kanssa. Tämän takia kahdenväliset suhteet on myös nähtävä yksittäisten turvallisuusintressien osa-alueina. Norja toteaa *taloudellisen vakauden ja toimintavapauden* olevan yksi perusedellytys sen kyvyille taata oma turvallisuutensa. Norja näkee öljyteollisuutensa tärkeimpänä tekijänä taloudelliselle turvallisuudelleen.⁹⁰

*”The emergence of new security challenges has meant that the structure of society itself is exposed to new hazards, including plots by non-state actors.”*⁹¹

Konstruktivismin mukaan valtiollinen turvallisuuskehitys tapahtuu kansainvälisen järjestelmän vuorovaikutuksessa. Norjan turvallisuuden olisi toteuduttava sen mukaisesti,

⁸⁷ *Lov om nasjonal sikkerhet* (2017), s. 32–34.

⁸⁸ Suomennettu tekstistä: *”Forsvarets operative evne er i siste instans helt avgjørende for opprettholdelse av Norges eksistens, suverenitet og integritet.”* Ks. *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 114.

⁸⁹ Suomennettu tekstistä: *”Norsk petroleumsvirksomhet er av sentral betydning for landets økonomiske trygghet og velferd.”* Ks. *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 115.

⁹⁰ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 114–115.

⁹¹ *Support and Cooperation – A description of the total defence concept today* (2015), s. 14.

miten jokin ulkoinen toimija tai tapahtuma vaikuttaa Norjan turvallisuuden tilaan. Kun uusi turvallisuushaaste ilmenee, se tarkoittaa, että Norjan yhteiskunnallinen rakenne ja kriittiset toiminnot ovat altistuneet jollekin uudelle vaaralle tai riskille, jotka voivat olla sidoksissa valtiolliseen tai ei valtiolliseen toimijaan.⁹² Vaaroissa ja riskeissä voi todeta olevan kyse ulkoisista toimijoista ja tapahtumista, jotka uhkaavat Norjan turvallisuusintressejä.

Tämän luvun havaintojen perusteella voidaan olettaa, että Norja katsoo turvallisuutensa rakentuvan sen turvallisuusintressien sekä valtiollista turvallisuutta uhkaavien toimijoiden ja tapahtumien vuorovaikutuksesta. Merkitsevää on, *mitä* tapahtumaa tai toimijaa Norja kulloinkin pitää uhkaavana, *miten* nämä vaikuttavat sen turvallisuusintresseihin sekä *miten* Norja alkaa toimia täyttääkseen kansalliset tarpeet. Tässä luvussa selvennetty Norjan kansallisten perustarpeiden, turvallisuuspäämäärien ja turvallisuusintressien välinen suhde osoittaa, että Raitasalon näkemys identiteettien, intressien ja toiminnan jatkuvasta rakentumisesta näkyvät osana Norjan valtiollisen turvallisuuden rakentumista.

”Interests are needs that must be met if state-society complexes are to be secure.”⁹³

Wendt määrittä viisi ihmisluonnolle ominaisia perustarvetta, joiden pohjalta valtiollinen identiteetti syntyy. Valtiolliset intressit rakentuvat identiteetistä ja intressien synnyttämän toiminnan tulisi tuottaa aina valtiollista turvallisuutta. Kyse on identiteettien ja intressien välisestä suhteesta. Intressit edustavat tarpeita, jotka ovat täytettävä, jos valtioyhteiskunta kompleksi halutaan turvata.

Wendtin perustarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - Fyysinen turvallisuus - Ontologinen turvallisuus - Sosiaalinen kanssakäynti - Tarve tuntea itsestään hyvää - Tarve kehitty miselle 	Norjan kansalliset perustarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - Kansallinen hallinto ja suvereniteetti - Väestön turvallisuus - Väestön hyvinvointi - Kulttuuri ja luonto
Wendtin kansalliseen turvallisuuteen viittaavat intressit	<ul style="list-style-type: none"> - Fyysinen selviytyminen - Autonomia - Taloudellinen hyvinvointi - Kollektiivinen omanarvon tunto 	Norjan turvallisuuspäämäärät	<ul style="list-style-type: none"> - Suvereniteetti - Alueellinen koskemattomuus - Demokraattinen hallintomuoto

Kuva 3: Koonnos Wendtin ja Norjan perustarpeista sekä intresseistä.

Norjan turvallisuuden rakentumista voidaan tulkita Wendtin perustarpeiden ja intressien välisen suhteen mukaisesti. Esimerkiksi Norjan väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin

⁹² *Support and Cooperation – A description of the total defence concept today* (2015), s. 14.

⁹³ Wendt (1999), s. 237.

voidaan katsoa ilmentävän Wendtin tarvetta fyysiseen ja ontologiseen turvallisuuteen. Samoin Wendtin tarve kehittymiselle ja tuntea itsestään hyvää liittyvät osaksi Norjan väestön tarpeita.

Norjan turvallisuuden rakentumisessa perustarpeet tulee nähdä olennaisimpina tekijöinä, mistä Norjan turvallisuuspäämäärät syntyvät. Ilman suvereniteettia, alueellista koskemattomuutta ja demokraattista hallintomuotoa, ei ole olemassa valtiota, joka täyttäisi Norjan kansalliset perustarpeet. Wendtin ajatusten perusteella Norjankin intressit näyttävät liittyvän lopulta turvallisuuden tuottamiseen. Turvallisuuden voidaan todeta olevan perustavanlaatuinen tekijä Norjan identiteetin ja intressien taustalla.

Norjan siviiliyhteiskunnan perustarpeet eli valtiollisen identiteetin muodostumiseen vaikuttavat tekijät, näyttävät olevan intressejä perustavanlaatuisempia tekijöitä. Tämän perusteella kaikki Norjan kansalliset turvallisuutta tuottavat toiminnot, syntyvät Norjan kansallisista perustarpeista. Toisin sanoen, valtiollista turvallisuutta tuotetaan perustarpeiden täyttämisen tarpeesta. Tästä tarpeesta Norjan turvallisuusintressitkin syntyvät.

Norjan turvallisuusintressien tarkempi määrittely tapahtuu maan perustarpeiden, mutta myös ulkoisen toimijoiden tai tapahtumien välisestä vuorovaikutuksesta. Vaikka Norjan turvallisuusintressit nousevat siviiliyhteiskunnan perustarpeista, Norjan turvallisuusintressien määrittämät konkreettiset toiminnot, että *miten* valtiollinen turvallisuus taataan, määräytyvät oman valtion turvallisuusrakenteita heikentävien toimijoiden ja tapahtumien perusteella.

Norjan turvallisuuspäämäärien näkökulmasta maan asevoimien operatiivista toimintakykyä voidaan pitää sille tärkeimpänä turvallisuusintressinä. Konstruktivismin näkökulmasta Norjan asevoimien operatiiviseen toimintakykyyn liittyvä kansallisen tarpeen muutos on seurausta valtion ulkoisista tapahtumista. Esimerkiksi jos sotilaallinen uhka siviiliyhteiskuntaa vasten kasvaa, sitä voidaan tulkita Norjan asevoimien operatiivisen toimintakyvyn eli maan puolustuksen kautta. Sotilaallisen uhkan kasvun voi myös nähdä tarkoittavan, että Norja ei katso enää asevoimiensa kykenevän tuottamaan turvallisuutta kansallisten perustarpeiden vaatimalla tavalla. Tämä synnyttää uutta valtiotason toimintaa, millä Norja pyrkii täyttämään kasvaneen turvallisuuden tarpeen.

Luvussa avattiin Norjan yksityiskohtaisempien turvallisuusintressien osa-alueita. Konstruktivismin mukaan niitä voidaan pitää yleistettyjä käsityksinä siitä, mitä asioita Norjalla on oltava saavuttaakseen turvallisuuspäämääränsä ja täyttääkseen perustarpeensa. On huomionarvoista, että Norja pitää asevoimiensa operatiivista toimintakykyä tärkeimpänä turvallisuusintressinä suvereniteettinsa näkökulmasta. Kansainvälisen turvallisuuden

keskinäisriippuvuuden perusteella asevoimien operatiivista toimintakykyä on tarkasteltava tiettyyn ajanjaksoon kuuluvien Norjan turvallisuuteen vaikuttavien ulkoisten tapahtumien kautta. Norjan asevoimien operatiiviseen toimintakykyyn liittyvä turvallisuusintressi, on ennemminkin Norjan käsitys asevoimiensa operatiivisesta toimintakyvystä, minkä tavoitteita suhtautetaan ulkoiseen toimijaan tai tapahtumaan tietyllä ajan hetkellä.

Tässä alaluvussa Norjan turvallisuuden rakentumisen logiikan selventäminen on tarkoitettu pohjustamaan seuraavien päälukujen välistä suhdetta teorian ohjaamana. Vaikka tässä alaluvussa puhuttiin Norjan turvallisuusintresseistä niiden laajempi tarkastelu ja määrittely tapahtuvat myöhempanä tämän tutkimuksen edetessä. Luvun havaintojen perusteella Norjan asevoimien operatiiviseen toimintakykyyn liittyvä ”vallitseva” turvallisuusintressi on myös jotain, minkä suhteen Norja pitää asevoimiensa operatiivista toimintakykyä kussakin ajanjaksossa merkityksellisenä. Havainnot osoittavat, että muutokset Norjan turvallisuusympäristössä vaikuttavat syihin, miksi maan asevoimia täytyy kehittää. Tämän takia Norjan *vallitsevien* turvallisuusintressien empiirinen tutkiminen tiettyyn ajanjaksoon ja toimijaan sitoen on perusteltua.

3.2 Norjan käsitykset itsestä arktisena valtiona turvallisuuspolitiikan näkökulmasta

Tutkimalla Norjan toimintaa, intressejä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittista ohjausta Pohjoisessa, muodostetaan kaksi luokkaa: 1. Norjan arktisuuden osatekijät ja 2. Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteet. Niillä osoitetaan, minkälaisena arktisena valtiona Norja näkee itsensä sekä mihin Norja katsoo turvallisuutensa olevan keskeisesti sidoksissa Pohjoisessa. Lopuksi näiden pohjalta muodostetaan keskeisimmät Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin osa-alueet. Norjan turvallisuusintressien kohteina olevat ulkopuoliset valtiot tai toimijat tulee nähdä niinä ulkoisina tekijöinä, joiden suhteen Norja määrittelee itseään valtiollisena toimijana. Kuva neljä edustaa alaluvun sisällön etenemistä.

1. Norjan arktisuuden osatekijät	2. Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteet
3. Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskeisimmät osa-alueet	
= <i>Turvallisuusintressien kohteita, joilla on vaikutusta kansallisten perustarpeiden täyttymiseen</i>	

Kuva 4: Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin rakentuminen.

*"Norway has a range of vital national interests relating to the seas and oceans."*⁹⁴

Norja määrittelee sen merellisiä intressejä *merien asema Norjan ulkopoliitikassa* -asiakirjassaan. Maa katsoo merellisten intressiensä liittyvän vaurauden luomiseen, ympäristön kestävyYTEEN, ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen kestäväan hyödyntämiseen pitkälle tulevaisuuteen. Norja näkee, että sen merelliset intressit ovat sidoksissa muihin toimijoihin. Merellisten intressiensä edistämiseksi, Norja sitoutuu arktisissa asioissa kansainväliseen lainsäädäntöön ja tekee yhteistyötä eri valtioiden kesken sekä monissa eri järjestöissä. On syytä olettaa, että valtamerillä on keskeinen rooli Norjan identiteetin rakentumisessa.⁹⁵

*"In autumn 2005 the Government's policy platform identified the High North as Norway's most important strategic foreign policy priority."*⁹⁶

Vuonna 2005 Norja tunnisti Pohjoisen strategisesti tärkeimmäksi ulkopoliitikan osa-alueekseen. Voidaan olettaa, että Norjan kansallisten perustarpeiden tulisi määrittää sen valtiollisia intressejä ja toimintoja Pohjoisessa, joten Norjan valtiollinen identiteetti ja turvallisuus rakentuvat olennaisesti sidoksissa Pohjoiseen. Vuoden 2005 jälkeen Norja on alkanut määritellä sen arktista politiikkaa yhä määrätietoisemmin ja julkaissut lukuisia arktiseen alueeseen liittyviä asiakirjoja. Norjan arktista toimijuutta kyetään määrittelemään sen arktista toimintaa ohjaavien asiakirjojen avulla.

Vuonna 2017 laaditussa arktisessa strategiassa Norja määrittelee sen tavoitteita Pohjoiseen liittyen. Strategian tavoitteet liittyvät Norjan näkemyksiin siitä, minkälaisena alueena Norja tahtoo Pohjoisen ja koko arktisen alueen säilyvän. Tavoitteita ovat rauhan, vakauden ja ennustettavuuden säilyttäminen, integroitu ekosysteemipohjainen hallinta, kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälinen oikeusjärjestys sekä vahvempi perusta työllisyydelle, arvon luomiselle ja hyvinvoinnille.⁹⁷

Arktisessa strategiassa Norja erittelee sen arktisen politiikan osa-alueet, joilla se tavoittelee strategian tavoitteiden toteutumista. Nämä ovat tietotaidon kehittäminen, infrastruktuuri, merellinen turvallisuus ja luonnonsuojelu, tietopohjaisen liiketoiminnan kehittäminen, sekä kansainvälinen yhteistyö.⁹⁸

⁹⁴ Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *The place of the oceans in Norway's foreign and development policy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs. Oslo 2017, s. 5.

⁹⁵ Ibid, s. 9–12.

⁹⁶ Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *The High North – Visions and strategies*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2011, s. 9.

⁹⁷ Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *Norway's Arctic Strategy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2017, s. 15.

⁹⁸ Ibid, s. 15.

”Access to a sufficiently large labour force with the necessary skills and knowledge is vital for growth and value creation in North Norway.”⁹⁹

Arktisen politiikan osa-alueista, tietotaidon kehittämisellä Norja pyrkii siihen, että se säilyisi parhaana asiantuntijana kaikissa arktisissa asioissa. Asiantuntijuutta kehitetään useilla eri osa-alueilla. Norja uskoo, että se tarvitsee riittävän suuren ja ammattitaitoisen väestöryhmän, jotta maa kykenee luomaan vaurautta ja kasvua sen Pohjoisilla alueilla.¹⁰⁰

”The Government’s aim is to develop a transport system that is efficient and safe, and contributes to value creation and the transition to a low-emission society.”¹⁰¹

Norja katsoo, että infrastruktuurin kehittäminen Pohjoisessa, mahdollistaa alueellisen liiketoiminnan kehittämisen. Tarkoituksena on kehittää liikenneyhteyksiä, liittää Pohjoiset alueet täysimääräisesti digitaaliseen ympäristöön sekä kehittää Pohjoisen energiaverkkoja. Näiden toimenpiteiden katsotaan edistävän Pohjoisen vaurauden luontia ja siirtymistä vähäpäästöiseen yhteiskuntamalliin.¹⁰²

”As a flag, coastal and port state, Norway has a special responsibility to help to ensure that activities in Norwegian waters are safe and environmentally sound.”¹⁰³

Luonnonsuojelulla Norja pyrkii tasapainoisen ekosysteemin säilyttämiseen, mitä se pitää merkittävänä esimerkiksi kalateollisuuden hyvinvoinnin näkökulmasta. Maa työskentelee myös merellisen turvallisuuden parantamiseksi kehittämällä erilaisia turvallisuuspalveluja, jotta Pohjoisia merialueita hyödyntävillä valtioilla olisi turvallista operoida niillä.¹⁰⁴

Tietotaidon ja infrastruktuurin kehittäminen sekä luonnonsuojelu ja merellisen turvallisuuden parantaminen näyttävät olevan Pohjoisen taloudellista kehittämistä tukevia toimintoja. Nämä osa-alueet tulee mieltää Pohjoisen liiketoiminnan kehittämisen näkökulmasta. Norjan mukaan sen mineraalituotannosta 33% tapahtuu napapiirin pohjoispuolella. Tämän lisäksi Norja arvioi, että 43% prosenttia Norjan hyödyntämättömistä kaasu- ja öljyvarannoista on Barentsin merellä. Pelkästään polttoainesektorin todetaan kattaneen 20% maan tuloista ja kattoi 39% valtion kokonaisviennistä vuonna 2015.¹⁰⁵ Näiden lisäksi Pohjoisessa on myös muuta

⁹⁹ Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *Norway’s Arctic Strategy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2017, s. 27.

¹⁰⁰ Ibid, s. 27.

¹⁰¹ Ibid, s. 31–32.

¹⁰² Ibid, s. 31–32.

¹⁰³ Ibid, s. 35–36.

¹⁰⁴ Ibid, s. 35–36.

¹⁰⁵ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 115.

taloudellisesti merkittävää teollisuutta kuten kalankasvatusta. Pohjoisen taloudellisen merkityksen voi katsoa olevan Norjalle erittäin suuri.¹⁰⁶

*”Aim is to ensure that the Arctic remains a peaceful, stable and predictable region where international cooperation and respect for the principles of international law are the norm.”*¹⁰⁷

Norja korostaa arktisessa strategiassaan kansainvälisen yhteistyön merkitystä. Kansainvälisellä yhteistyöllä Norja katsoo saavuttavansa arktisen strategiansa tavoitteen pitää arktinen rauhallisena ja vakaana. Norja pyrkii sitomaan kaikki alueen toimijat noudattamaan kansainvälistä lakia arktisissa toimissaan sekä olemaan esimerkkinä muille toimijoille. Norja ajaa arktisen strategiansa tavoitteiden toteutumista eri järjestöjen ja kahdenvälisten suhteiden kautta. Tärkeiksi yhteistyöjärjestöiksi Norja nostaa Arktisen neuvoston ja Barentsin yhteistyön. Myös Pohjoismainen yhteistyö, YK ja EU nostetaan tärkeiksi vuoropuhelun foorumeiksi. Yhteistyötä Venäjän kanssa voidaan pitää merkittävänä, koska Norja erittelee sen yhdeksi arktisen strategiansa tärkeimmistä alueista.¹⁰⁸

Kansainvälisen yhteistyön merkitystä voidaan pitää Norjan arktisen politiikan kannalta keskeisenä. Arktisen strategian mukaan Norja edistää Pohjoisen ympäristönsuojelua, kestäväää luonnonvarojen hyödyntämistä ja merellisen turvallisuuden parantamista kansainvälisen yhteistyön kautta. Norja näkee, että kansainvälisen yhteistyön avulla arktinen alue kyetään säilyttämään vakaana. Kansainvälisellä yhteistyöllä on myös rooli Norjan muiden arktisen politiikan osa-alueiden edistämisessä. Voidaan todeta, että Norjan näkökulmasta muut toimijat ovat arktisen alueen vakaana säilymisen keskiössä. Lisäksi ne ovat sidoksissa siihen, miten Norja kykenee kehittämään Pohjoisen taloudellista ulottuvuutta omaksi edukseen.¹⁰⁹

Norjan arktisen politiikan osa-alueet analysoitiin teoreettisen viitekehyksen mukaisella aineiston tulkintaa ohjaavalla käsitteellä: *kuka olen ja mitä haluan?* On todettavissa, että Norjalle *arktisuudessa* on kyse seuraavista kokonaisuuksista:

- Norjan tärkein maantieteellinen alue on Pohjoinen.
- Norjan arktinen politiikka on sidoksissa muihin alueellisiin toimijoihin ja järjestöihin.
- Norjan arktisen politiikan osa-alueet liittyvät keskeisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja Pohjoisen taloudelliseen hyödyntämiseen.

¹⁰⁶ Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *Norway's arctic policy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2014, s. 6–7.

¹⁰⁷ *Norway's Arctic Strategy* (2017), s. 17.

¹⁰⁸ Ibid, s. 17–18.

¹⁰⁹ Ibid, s. 17–18.

- Pohjoisen säilyminen vakaana on kiinni kansainvälisestä yhteistyöstä.
- Kansainvälinen yhteistyön kautta Norja kykenee hyödyntämään Pohjoisen taloudellista ulottuvuutta tehokkaammin.

Kansainvälinen yhteistyö ja Pohjoisen taloudellinen hyödyntäminen näyttävät olevan Norjan arktisen toimijuuden keskiössä. Luvussa 3.1 määritettyjen turvallisuusintressien¹¹⁰ perusteella kansainvälinen yhteistyö Pohjoisessa sekä alueen taloudellinen merkitys ovat myös Norjan turvallisuusintressien kohteita. Norjan arktisen strategian voi katsoa noudattavan konstruktivismiin periaatteita kansainvälisen järjestelmän keskinäisriippuvuudesta. Norja katsoo, että sen arktisen strategian tavoitteet ja arktinen politiikka ovat sidoksissa muihin toimijoihin. Näiden perustelujen takia, Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta tarkastellaan maan tärkeänä pitämiä toimijoita ja tekijöitä Pohjoisessa.

*"Norway's security and economic stability are dependent on alliances and cooperation with other countries."*¹¹¹

Norja toteaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan, että sen turvallisuus ja taloudellinen vakaus, ovat sidoksissa liittolaissuhteisiin sekä yhteistyöhön muiden valtioiden kanssa.¹¹² Norja sanoo pyrkivänsä ylläpitämään hyvät suhteet Venäjään ja Läntiseen turvallisuusyhteisöön, jotta sen lähialueet säilyisivät vakaina.¹¹³ Näistä huolimatta Norja katsoo, että sen asevoimilla on suurin vastuu osana merellisten intressiensä turvaamista sekä määräysvallan säilyttämisessä Norjan merialueilla.¹¹⁴ On todettavissa, että Norja katsoo turvallisuutensa liittyvän keskeisesti Venäjään, Nato-jäsenyyteensä sekä omiin asevoimiinsa. Voidaan todeta, että myös Norjan keskeisten turvallisuusintressien on liityttävä näihin osa-alueisiin.

*"There is also significant regional imbalance between Russia as a great power and nuclear state, and the small state of Norway."*¹¹⁵

Norjalainen asiantuntijakomitea analysoi Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Raportin perusteella Venäjä on yksi keskeisistä Norjan turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Tämän voi katsoa johtuvan siitä, että Norja mieltää Venäjän suurvaltana ja ydinasevaltiona. Näiden takia Norja katsoo, että maiden välillä vallitsee epätasapaino. Kahdenvälisen

¹¹⁰ Turvallisuusintressejä: *suhteet muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin sekä taloudellinen vakaus ja toimintavapaus.*

¹¹¹ Norwegian ministry of foreign affairs: *Setting the course for Norwegian foreign and security policy.* Norwegian ministry of foreign affairs, Oslo 2017, s. 5.

¹¹² Ibid, s. 5.

¹¹³ Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Et forsvar for vår tid.* Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2012, s. 21.

¹¹⁴ *The place of the oceans in Norway's foreign and development policy* (2017), s. 12.

¹¹⁵ Expert Commission on Norwegian Security and Defence Policy: *Unified Effort.* Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2015, s. 15.

epätasapainon ja Venäjän suurvaltastatuksen koetaan tekevän alttiimmaksi Venäjän vaikutusvallalle. Norja yrittää kaventaa tätä saamalla Venäjä sitoutumaan kansainväliseen lainsäädäntöön sekä edistämällä kahdenvälisiä suhteita. Raportin perusteella Norjan voi katsoa uskovan, että näillä toimenpiteillä Pohjoinen säilyisi vakaana.¹¹⁶

Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ohjaavassa asiakirjassa kuvataan Norjan ja Venäjän välisen suhteen laatua.¹¹⁷ Asiakirjan mukaan Norja pitää sen kahdenvälistä suhdetta Venäjään erittäin tärkeänä. Norjan mukaan maat ovat kyenneet rakentamaan keskinäistä luottamusta yhteistyöllä, vaikka sanoo suhtautumisensa Venäjään muuttuneen vuoden 2014 jälkeen. On syytä olettaa, että suhteen muutos tulee nähdä seurauksena Ukrainan kriisistä. Norja toteaa arktisessa strategiassaan, että Ukrainan kriisistä huolimatta yhteistyö Pohjoisessa Venäjän kanssa on elintärkeää.¹¹⁸

Norja huomioi arktisessa strategiassaan, että Venäjän sotilaallinen aktiivisuus Pohjoisessa on viimevuosina kohonnut. Norja ei ole katsonut sen johtuvan omasta toiminnastaan.¹¹⁹ Norja kuitenkin toteaa, että Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen ja läsnäolon vahvistuminen Pohjoisessa sekä Venäjän harjoittama ulkopolitiikka ovat nousseet maan huolenaiheiksi.¹²⁰ Norjan voi todeta katsovan, että Venäjän viimevuosina tapahtunut sotilaallinen ja poliittinen kehitys ovat vaikuttaneet Norjan turvallisuuteen keskeisesti.

*”Membership of NATO and the transatlantic security community is the cornerstone of Norway’s security policy.”*¹²¹

Natolla on tärkeä merkitys Norjan turvallisuudelle, koska se mielletään turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä osa-alueena.¹²² Norjan mukaan se on nyt ja tulevaisuudessa riippuvainen liittouman tuesta sotilaallisessa kriisissä.¹²³ Lisäksi maa katsoo kollektiivisen puolustuksen tuottavan itselleen sellaisen turvallisuuden tason, mitä se ei voisi saavuttaa itsenäisesti.¹²⁴

Norja on toimillaan pyrkinyt ohjaamaan ja sitomaan Natoa ottamaan näkyvämpää roolia Pohjoisessa. Esimerkiksi maan asevoimien operatiivisen esikunnan linkittäminen osaksi Naton komentorakennetta, voidaan katsoa tätä tukevana toimenpiteenä.¹²⁵ Syyksi Naton

¹¹⁶ Ibid, s. 14–15, 23.

¹¹⁷ Norwegian ministry of foreign affairs: *Setting the course for Norwegian foreign and security policy*. Norwegian ministry of foreign affairs, Oslo 2017, s. 6.

¹¹⁸ *Norway’s Arctic Strategy* (2017), s. 18.

¹¹⁹ Ibid, s. 18.

¹²⁰ *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (2017), s. 14.

¹²¹ *Norway’s Arctic Strategy* (2017), s. 18.

¹²² Ibid, s. 18.

¹²³ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 56.

¹²⁴ *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (2017), s. 29.

¹²⁵ *Et forsvar for vår tid*. (2012), s. 31.

roolin kasvattamiseksi Pohjoisessa voidaan pitää Norjan pelkoa Venäjän vaikutusvallan kasvusta Norjan suhteen. Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa analysoinut komitea toteaa, että Norjan tavoitteena on pienentää tätä uhkaa sitomalla sen liittolaiset arktisiin asioihin tiiviimmin.¹²⁶

*”Norja on riippuvainen Naton tuesta tulevaisuudesta mutta sen saanti voi olla epävarmempaa sillä Yhdysvaltojen valtionjohto on aiempaa heikompi.”*¹²⁷

Norja pohtii turvallisuuttaan käsittelevässä asiakirjassa Naton roolia osana kansallista puolustustaan. Norjan mukaan liittouman tuki kriisitilanteessa voi olla aiempaa epävarmempaa. Tämän katsotaan johtuvan Yhdysvaltojen heikentyneestä valtionjohdosta. Nato on myös linjannut, että sen eurooppalaisten jäsenien olisi panostettava liittoumaan rahallisesti enemmän. Norja sanoo tahtovansa täyttää Naton vaatimukset, jotta liittouma on halukas avustamaan maata konfliktissa.¹²⁸

*”The Norwegian Armed Forces have the main responsibility for exercising Norwegian authority at sea.”*¹²⁹

Norja pitää asevoimiaan tärkeässä roolissa merellisten intressiensä sekä arktisen turvallisuutensa ylläpitämiseksi. Vuonna 2014 laaditussa Norjan arktista politiikkaa ohjaavassa asiakirjassa määriteltiin maan asevoimien roolia arktisella alueella. Sen perusteella Norja katsoo asevoimiensa läsnäolon Pohjoisessa lisäävän alueen turvallisuutta, vakautta ja ennustettavuutta.¹³⁰ Norja luonnehtii sen ulkopoliittikkaa ja valtameriä käsittelevässä asiakirjassaan, että sen asevoimilla on suurin vastuu osana maan merellisten intressien turvaamista sekä määräysvallan säilyttämisessä Norjan merialueilla.

Vuosien 2017-2020 puolustussektorin kehittämissuunnitelmassa Norja linjasi, että sen täytyy ottaa aiempaa suurempi vastuu omasta puolustuksestaan. Asiakirjasta tulkittuna tämä tarkoittaa käytännössä Norjan omien asevoimien vahvistamista. Päätöstä voidaan ainakin osittain selittää sillä, että Nato vaatii jäsenmailtaan uskottavaa puolustuskykyä. Norjan kansallisesta näkökulmasta todetaan, että liittouman sotilaallista tukea ei välttämättä konfliktin alkuvaiheessa saada. Jälkimmäinen näkökulma perustelee paremmin kansallista tarvetta vahvemmilte asevoimille.¹³¹

¹²⁶ *Unified Effort* (2015), s. 16.

¹²⁷ Suomeennettu tekstistä: ”Norge er avhengig av alliert støtte også i fremtiden, men denne støtten kan bli mer usikker ved at det amerikanske lederskapet er svakere enn før.” Ks. *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 56

¹²⁸ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 56

¹²⁹ *The place of the oceans in Norway’s foreign and development policy* (2017), s. 12.

¹³⁰ *Norway’s arctic policy* (2014), s. 17.

¹³¹ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 18.

Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikan analysoinnin pohjalta voidaan todeta, että Pohjoisessa niiden painopisteet liittyvät seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Norjan turvallisuus sidoksissa liittolaissuhteisiin ja muihin valtioihin.
- Norjan hyvä kahdenvälinen suhde Venäjään on tärkeä.
- Venäjän sotilaallinen ja poliittinen kehitys ovat Norjan huolenaiheita.
- Norja on Naton jäsen saadakseen turvallisuutta.
- Norjan asevoimat ovat tärkein instrumentti maan intressien turvaamiseksi.

Norjan turvallisuuspäämäärien perusteella, valtion turvallisuudessa on kyse pohjimmiltaan suvereniteetista. Tämän luvun havaintojen perusteella Norjan suvereniteetissa on kyse sen liittolaisista, kahdenvälisistä suhteista sekä omista asevoimista. Norja vaikuttaa pitävän myös Pohjoisen taloudellista vakautta tärkeänä osa-alueena taloudelliselle turvallisuudelleen. Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskiössä ovat ne tekijät, joilla maa katsoo olevan suurin merkitys suvereniteettinsa ja Pohjoisen taloudellisen vakauden kannalta. Voidaan todeta, että Norjan osalta kyse on keskeisimmin *Venäjästä*, *Nato-jäsenyydestä* ja *Norjan asevoimista*.

Muodostamalla Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskeisimmät osa-alueet tämän luvun havainnoista, saadaan vastattua ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.¹³² Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskeisimpiä osa-alueita ovat:

- Norja kuuluu osaksi Natoa vahvistaakseen omaa turvallisuuttaan Pohjoisessa.
- Kahdenvälinen suhde Venäjään sekä Venäjän valtiollinen kehitys yhdessä sen aseellisten suorituskykyjen kehittämisen kanssa, vaikuttavat Norjan turvallisuuteen Pohjoisessa keskeisesti.
- Norjan asevoimat ovat tärkein tekijä maan suvereniteetin säilyttämiseksi ja se kehittää asevoimiaan ottaakseen suuremman vastuun puolustuksestaan.

Havaintojen perusteella Norjan turvallisuudessa näyttää olevan keskeisimmin kyse suvereniteetista ja taloudellisesta vakaudesta Pohjoisen viitekehyksessä. Norja katsoo, että Venäjän valtiollinen kehitys yhdessä sen aseellisten suorituskykyjen kehittämisen kanssa, Nato-jäsenyys sekä sen omat asevoimat ovat maan suvereniteetin ja taloudellisen vakauden kannalta keskeisimpiä tekijöitä. Konstruktivismin näkökulmasta tämä väite tekee Venäjästä ja Natosta toimijoita, joiden suhteen Norja toteuttaa itsemäärittelyä. Kyse on siitä missä määrin Norja samaistuu tai ei samaistu näihin toimijoihin. Norjan asevoimat tulee nähdä

¹³² *Minkälaisena toimijana Norja näkee itsensä arktisella alueella turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?*

instrumenttina, jonka kautta se kykenee toimeenpanemaan tätä itsemäärittelyä. Esimerkiksi kehittämällä asevoimiansa yhteensopivammaksi Naton kanssa, Norja samaistuu ja määrittelee itseään osaksi läntistä turvallisuusyhteisöä identiteettinsä puolesta.

Raitasalon mukaan identiteetti on ajan myötä muuttuva kokonaisuus.¹³³ Tämän perusteella edellä määritellyt Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin osa-alueet sekä niiden välinen suhde voivat muuttua. Kyse on siitä, milloin Norja pitää kutakin asiaa tietyllä ajanjaksolla toista merkityksellisempänä. Valtion turvallisuuteen vaikuttavien tapahtumien seurauksena, Norja voi antaa asevoimilleen tietyllä ajanjaksolla aiempaa suuremman merkityksen.

Huomionarvoisena tekijänä luvusta nousi esiin Norjan Nato-jäsenyyden, Venäjän sekä Norjan asevoimien välinen suhde. Nato ja Venäjä tulee nähdä ulkoisina Norjan turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä. Konstruktivismin näkökulmasta Nato ja Venäjä ovat niitä keskeisiä toimijoita, joiden suhteen Norja määrittelee itseään turvallisuuden lähtökohdista. Luvussa huomio kiinnittyi Norjan toteamukseen, että sen täytyy ottaa suurempi vastuu omasta puolustuksestaan sekä vahvistaa asevoimiaan. Turvallisuuden keskinäisriippuvuuden perusteella, jokin Natossa tai Venäjässä tapahtunut muutos on voinut vaikuttaa Norjan puolustukselliseen ajatteluun. Kyse on siitä, miten Norja tulkitsee Naton kollektiivista puolustusta sekä Venäjän poliittista- ja asevoimien kehitystä turvallisuudelleen.

*” In terms of Realpolitik, Norway is a small country. ”*¹³⁴

Norja on luokiteltavissa Raitasalon määrittämien identiteetin rakennusaineiden mukaisesti. Havaintojen perusteella, Norjan voidaan todeta näkevän itsensä reaali politiikassa pienenä demokraattisena valtiona, joka on riippuvainen Pohjoisessa muista toimijoista. Norjan arktisen politiikan Pohjoista kehittävien toimintojen osa-alueiden perusteella maan voi katsoa olevan innovatiivinen ja kehittynyt. Norja näyttää tulkitsevan ominaisuuksiaan Venäjän suurvaltastatuksen suhteen ja katsoo maiden välisen suhteen epätasapainoiseksi. Norja on osa läntistä turvallisuusyhteisöä saadakseen turvallisuutta ja voidaan olettaa, että ainakin Venäjän suhteen Norja näkee itsensä puolustuksellisenä ja pienenä sotilaallisena voimana.

Luokittelun tuloksena Norja on pieni, demokraattinen, kehittynyt, länsimainen, sotilaalliselta suorituskyyvyltään pieni ja puolustuksellinen valtio. Voidaan olettaa, että maa määrittelee itseään näiden ominaisuuksien kautta muihin toimijoihin, osana kansainvälisen järjestelmän vuorovaikutusta.

¹³³ Ks. lisää Identiteetin rakentumisesta: Raitasalo (2008), s. 19–20.

¹³⁴ *Unified Effort* (2015), s. 14.

4 NORJAN NÄKEMYS VENÄJÄSTÄ SOTILAALLISENA UHKANA UKRAINAN KRIISIN JÄLKEEN

Tässä luvussa analysoidaan Norjan turvallisuuspoliittisia käsityksiä Venäjästä Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla. Konstruktivismiin näkökulmasta perustellaan, miten Venäjä muodostaa Norjalle sotilaallisen uhkan. Tässä pääluvussa aineiston tulkintaa ohjaavat toinen tutkimuskysymys¹³⁵ sekä teoriasta johdetut käsite: *Miten uhkaa minua?* sekä *uhka = tahto x kyky* -kaava.

Tässä luvussa Norjan samaistuminen Venäjään pohjaa Raitasalon käsityksiin identiteettien ja uhkien välisestä suhteesta. Venäjän luokittelu Raitasalon määrittämiin identiteetin rakennusaineisiin toimii pohjana maan identiteetin määrittelylle. Uhkien muodostumisessa on kyse siitä, kykeneekö Norja samaistumaan Venäjään ja määritteleekö se oman identiteettinsä täysin erilaiseksi. Erilainen identiteetti ja uhkat liittyvät identiteettimäärittelyssä toisiinsa, mutta ”me” – ”muut” asetelma Norjan ja Venäjän välillä, ei automaattisesti muodosta sotilaallista uhkaa Norjalle.¹³⁶

Venäjän muodostamaa sotilaallista uhkaa Norjalle, tarkastellaan Rousseau ja Garcia-Retameron näkemyksiä mukaillen.¹³⁷ Heidän mukaansa identiteetit ja voiman asymmetria ovat ehtoja uhkien muodostumiselle. Toista voidaan pitää korkeana uhkana, mikäli sillä on erilainen identiteetti, omaa kyvyn vahingoittamiseen sekä on esittänyt aggressiivisia aikomuksia. Kyse on siitä, miten Norja samaistuu Venäjän suhteen sekä miten tämän seurauksena Norja tulkitsee sen ja Venäjän välistä voiman asymmetriaa. Kyse on erityisesti sotilaallisen voiman asymmetriasta.

4.1 Norjan turvallisuuspoliittinen näkemys Venäjästä Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla

Norja määrittelee valtion turvallisuutta käsittelevässä asiakirjassaan keskeisimmät syyt sille, miten sen turvallisuus ja uhkaympäristö ovat sidoksissa kansainväliseen kontekstiin.¹³⁸ Asiakirjan perusteella Norja uskoo, että kansainvälisen järjestelmän turvallisuuteen vaikuttavat tapahtumat, ovat sidoksissa myös sen omaan turvallisuuteen. Norja katsoo näiden tapahtumien muodostavat uhkaympäristön, mihin sen on sopeuduttava kansallisten

¹³⁵ *Minkälaisia sotilaallisia uhkakuvia Norja on liittänyt Venäjään Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla?*

¹³⁶ Raitasalo (2008), s. 17.

¹³⁷ Rousseau ja Garcia-Retameron näkemyksiä käsitelty tämän tutkimuksen luvussa 2.2.

¹³⁸ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 55–56.

piirteidensä puolesta. Norja pitää Krimin niemimaan valtausta esimerkkinä tapahtumasta, joka on vaikuttanut Norjan uhkaympäristön rakentumiseen. Turvallisuuden keskinäisriippuvuuden perusteella voidaan todeta, että Ukrainan kriisi on vaikuttanut Norjan käsityksiin sen turvallisuusympäristöstä. Ukrainan kriisin voidaan todeta vaikuttaneen siihen, minkälaisiksi toimijoiksi Norja määrittelee itseään ja Venäjää. Lopputulos on kiinni siitä, kykeneekö Norja tämän seurauksena samaistumaan Venäjään identiteettinsä puolesta vai ei.

Kymmenen kuukautta Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeen, asiantuntijakomitea määrittiin analysoimaan Norjan asevoimien kykyä ratkaista kaikista haastavimpia tehtäviä kriiseissä ja sodassa.¹³⁹ Vaikka Ukrainan kriisiä ei yksin voida kytkeä perusteeksi selvityksen määrittämiselle, Norjan mukaan historia osoittaa, että muutokset sen turvallisuuspoliittisessa ympäristössä, ovat vaikuttaneet Norjan puolustuspoliittisiin ratkaisuihin.¹⁴⁰ Aikanaan Norja näki Neuvostoliiton hajoamisen turvallisuusympäristönsä jännitteitä laskevana tekijänä. Tämän seurauksena Norja sovitti puolustusratkaisunsa muuttuneeseen uhkaympäristöön.¹⁴¹ Norjan asevoimien vuonna 2014 teettämä kysely kansalaisten suhtautumisesta erityyppisiin uhkiin tukee tätä ajatusta.¹⁴² Kyselyn perusteella kansalaisten pelko Norjaan kohdistuvista aseellisista iskuista tai sodasta nousi huomattavasti Ukrainan kriisin jälkeen.

Norjan kansalaisten kohonneen sodan pelon voi katsoa olevan yhteydessä Norjan turvallisuuspäämääriin. Norja pelkää suvereniteettinsa, alueellisen koskemattomuutensa ja demokraattisen hallintomuotonsa säilymisen puolesta. Tämän perusteella Ukrainan kriisi on vaikuttanut Norjan tarpeeseen määritellä sen uhkaympäristöä ja turvallisuuden lähtökohtia uudelleen. Venäjän voi katsoa nousevan keskeiseksi tekijäksi Norjan tulkinnoissa osana sen ulkoisen uhkaympäristö rakentumista.

Edellisessä pääluvussa havaittiin, että *Norjan suhde Venäjään* sekä *Venäjän valtiollinen kehitys* yhdessä sen *aseellisten suorituskykyjen kehittämisen* kanssa, vaikuttavat Norjan turvallisuuden rakentumiseen. Tarkastelemalla Norjan näkemyksiä näihin kolmeen tekijään sitoen, Venäjä kyetään luokittelemaan Raitasalon rakennusaineiden mukaisesti. Näiden pohjalta, Norja kyetään määrittelemään Venäjän suhteen.

*”Russia is outside the Western security community. This limits opportunities for a close relationship in the North.”*¹⁴³

¹³⁹ *Unified Effort* (2015), s. 7.

¹⁴⁰ *Ibid*, s. 13.

¹⁴¹ *Support and Cooperation – A description of the total defence concept today* (2015), s. 12.

¹⁴² Kantar TNS: *Forsvarets innbyggerundersøkelse 2019*. The Norwegian Armed Forces, Oslo 2019, s 23.

¹⁴³ *Unified Effort* (2015), s. 15.

Turvallisuutensa lähtökohdista Norja katsoo, että syvän ja vakaan kahdenvälisen suhteen muodostuminen sen ja Venäjän välille on haastavaa. Unified effort -asiakirjasta nousee esiin Norjan näkemyksiä sen ja Venäjän väliseen suhteeseen vaikuttavista tekijöistä. Niiden perusteella Norja mieltää Venäjän autoritaarisena ja lännen vastaisena valtiona, joka on läntisen turvallisuusyhteisön ulkopuolella. Norja kokee nämä asiat tekijöinä, joiden takia sen ja Venäjän välille ei voi muodostua läheistä suhdetta. Norjan asemoitumista osaksi länttä voi pitää turvallisuuspoliittisena arvovalintana. Tällöin Venäjän turvallisuuspoliittiset ratkaisut ja kehitys voivat näyttäytyä toiseuden näkökulmasta Norjalle uhkina.¹⁴⁴

Ukrainan kriisin seurausten voi katsoa johtaneen Norjan ja Venäjän osalta toimiin, jotka ovat heikentäneet kahdenvälisen yhteistyön ilmapiiriä ja tehneet suhteesta herkemman muuttujille. Ukrainan kriisin seurauksena Norja liittyi länsimaiden Venäjää vastaan kohdistamiin pakotteisiin, mihin Venäjä myös vastasi omilla pakotteillaan.¹⁴⁵ Pakotteilla länsi on yrittänyt saada Venäjää tekemään yhteistyötä Ukrainan kriisin lopettamiseksi. Yksi pakotteiden osa-alueista, joihin Norja osallistui, kohdistui Venäjän arktiseen energiantuotantoon. Pakotteet estivät sellaisen teknisen osaamisen ja -laitteiden viennin Venäjälle, mistä sen energiantuotanto on riippuvainen.¹⁴⁶ Tarkoituksen voi katsoa olleen vaikuttaa Venäjän poliittiseen päätöksentekoon energiatuotannon kautta.¹⁴⁷

Norjan puolustussektorin kehittämissuunnitelmasta voidaan todeta, että länsimaiden ja erityisesti Naton heikentyneet suhteet Venäjän kanssa, ovat johtaneet siihen, että Venäjä on saanut suurempaa huomiota Norjan turvallisuusajattelussa. Venäjän tarkemman huomioon otamisen voi katsoa vaikuttaneen siihen, että Norja on alkanut korostamaan vakauden ja ennustettavuuden säilyttämistä Pohjoisessa. Kahdenvälisen suhteiden heikentymisestä huolimatta, Norja on sanonut pitävänsä tärkeänä säilyttää suora puheyhteys Venäjän Pohjoiseen laivastoon väärinymmärrysten välttämiseksi.¹⁴⁸

Norjan puolustusministerin määräämän asiantuntijakomitean puheenjohtajana olleen Rolf Tamnesin mukaan, liian kunnianhimoiset, autoritaariset sekä taloudellisesti heikentyvät valtiot, toimivat usein arvaamattomasti ja välillä myös aggressiivisesti. Ne kärsivät myös sisäpoliittisista ongelmista ja omaavat tehottoman valtionjohdon. Näiden osa-alueiden

¹⁴⁴ *Unified Effort* (2015), s. 15–16.

¹⁴⁵ *Samhandling for sikkerhet* (2016), s. 59.

¹⁴⁶ Regjeringen: *Restrictive measures against Russia*, [<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/Restrictive-measures-against-Russia-/id765896/>], luettu 2.2.2020.

¹⁴⁷ *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (2017), s. 14.

¹⁴⁸ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 29.

kehittymisen voi katsoa yhdessä vaikuttavan siihen, tulkitseeko Norja Venäjän kehitystä positiivisena vai negatiivisena itselleen.¹⁴⁹

*”In order to present itself as a counterweight to the West, the Kremlin will seek to strengthen Russia’s role outside its near abroad.”*¹⁵⁰

Norja arvioi tiedustelupalvelunsa raporteissa Venäjän sotilaallista-, ulko- ja sisäpoliittista sekä taloudellista kehitystä. Norjan mukaan Venäjän keskeisimpänä ulkopolitiikan tavoitteena on lisätä kontrollia vanhoihin Neuvostomaihin. Tällä Venäjän uskotaan vahvistavan puskuria itsensä ja ulkomaailman välille. Venäjä tahtoo olla ympäröitynä sellaisilla valtioilla, joilla ei ole tiiviitä kytköksiä länteen. Tällä voidaan selittää esimerkiksi Venäjän osallisuutta Ukrainan kriisiin. Venäjän näkökulmasta konflikti esti maan tiukemman integroitumisen osaksi EU:ta ja samalla Venäjä kykeni säilyttämään kontrollin Ukrainaan.¹⁵¹

Toisena oleellisena näkökulmana voidaan pitää sitä, kuinka Venäjä mieltää Naton ja lännen vihollisina. Norjan mukaan kontrollin lisääminen vanhoihin Neuvostomaihin on Venäjän keino tasapainottaa ja estää Naton voiman kasvua Venäjän rajojen läheisyydessä. Lisäksi maan ulkopoliittinen asemoituminen Ukrainan kriisin jälkeen, on näkynyt lännen vastaisena propagandana. Norjan mukaan Venäjä on kohdistanut aggressiivisempaa ulkopoliittikkaa EU:ta, Natoa sekä niiden jäsenmaita kohtaan. Maan aggressiivisemmän lännen vastaisen asemoitumisen takia, Norja näyttää pitävän mahdollisena, että Venäjä mieltää sen aiempaa enemmän vihollisena.¹⁵²

*”Russia’s ambitions are being reinforced by a considerable strengthening of its military power.”*¹⁵³

Norja tarkastelee Venäjän sotilaallisen voiman kehittymistä ja kehittämisen tarkoituksena pitkän aikavälin puolustussuunnitelmassaan. Siinä Norja katsoo, että Venäjän nykyiset turvallisuusstrategiat ja sotilasdoktriinit ovat korostaneet asevoimien merkitystä Venäjän turvallisuusajattelussa yhä enemmän. Norjan mukaan tämä on näkynyt Venäjän asevoimien kehittämisenä ja vahvistamisena valtion heikentyneestä taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Norja arvioi, että Venäjän asevoimista tehdään suorituskykyisempiä kaikilla osa-alueilla, jotka palvelisivat valtionjohdon tarpeita parhaiten. Norja tulkitsee, että konventionaalisen

¹⁴⁹ Tamnes, Rolf: *The Significance of the North Atlantic and the Norwegian contribution*. Routledge Taylor & Francis Group 2017, s. 19.

¹⁵⁰ The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2018*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2018, s. 21.

¹⁵¹ The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2017*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2017, s. 19–20. & *Focus 2018* (2018), s. 21.

¹⁵² The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2015*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2015, s. 6.

¹⁵³ *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (2017), s. 14.

voiman kasvu lisää Venäjän vaikutusvaltaa sen lähialueilla. Norjan näkökulmasta tämän voi katsoa lisäävän sen ja Venäjän välisen suhteen asymmetristä luonnetta.¹⁵⁴

Norja uskoo, että Venäjän pyrkii vaikutusvaltansa kasvattamiseen erityisesti sotilaallisen voiman lisäämisen kautta. Norjan mukaan uskottava sotilaallinen voima on yksi Venäjän tärkeimmistä välineistä tukea sen suurvaltataivoitteita.¹⁵⁵ Norja jakaa Venäjän sotilaallisen voiman uskottavaan ydinasepelotteeseen ja konventionaaliseen kykyyn ratkaista tai välttää alueellisia konflikteja.¹⁵⁶ Norjan mukaan Venäjä on pyrkinyt legitimoimaan sotilaallisen voiman käytön poliittisena työkaluna.¹⁵⁷ Venäjän asevoimilla voidaan tulkita olevan erityinen merkitys Norjan turvallisuusajattelussa, koska niiden käytön tarkoituksiperät liittyvät Venäjän vaikutusvallan kasvattamiseen sen lähialueilla.

*”Developments in the past year have reinforced the political system’s authoritarian characteristics, and concentrated political and economic power among a small elite circle.”*¹⁵⁸

Norjan tiedustelupalvelun raporttien perusteella, Norja on nähnyt Venäjän sisäpoliittisen kehityksen itselleen epäedullisena Ukrainan kriisin jälkeen. Norja uskoo Venäjän kokevan, että länsi yrittää heikentämään sitä tukemalla Eurooppa-mielisiä voimia entisissä Neuvostomaissa, mikä edesauttaisi vallan vaihtumista Venäjällä. Norjan voi katsoa selittävän tällä Venäjän sisäpoliittisen järjestelmän autoritaarista kehittymistä, mikä on näkynyt myös poliittisen ja taloudellisen päätösvalan keskittämisenä tarkoin rajatulle johdolle.¹⁵⁹

Norjan tiedustelupalvelun raporttien arviot Venäjän poliittisen järjestelmän kehittymisestä osoittavat, että Norja kokee Venäjän poliittinen järjestelmän kehittyneen autoritaarisempaan suuntaan Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla. Näkyvimpinä muutoksina ja tapahtumina voidaan todeta, että Venäjän presidentti Vladimir Putin on vahvistanut valta-asemaansa ja keskittänyt päätöksentekovaltaa tarkasti valitun eliitin keskuuteen. Norjan mukaan vallan keskittäminen mahdollistaa yhtenäisen sisäpoliittisen agendan ajamisen tehokkaammin.¹⁶⁰

Norjan tiedustelupalvelun mukaan Venäjän johto pelkää sisäpoliittista kapinaa, minkä takia Venäjän kansan sananvapautta on systemaattisesti heikennetty. Norjan näkemykset kertovat, että Venäjän sisäpoliittinen epävakaus on johtanut lainsäädännöllisiin muutoksiin sisäisen kontrollin vahvistamiseksi. Venäjän johto on myös alkanut hallitsemaan valtion mediaa

¹⁵⁴ *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 28–29.

¹⁵⁵ *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (2017), s. 14.

¹⁵⁶ *Ibid.*, s. 29.

¹⁵⁷ *Ibid.*, s. 29.

¹⁵⁸ *Focus 2018* (2018), s. 15.

¹⁵⁹ The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2016*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2016, s. 8.

¹⁶⁰ *Focus 2015* (2015), s. 11–13. & *Focus 2016* (2016), s. 8, 15–17.

siirtämällä sitä valtion alaisuuteen. Näillä toimenpiteillä Venäjän katsotaan kykenevän hallitsemaan kansalle kohdistettua informaatiota.¹⁶¹

Norjan mukaan Venäjän sisäpoliittista kehitystä voidaan osittain perustella valtion taloudellisilla ongelmilla. Norja katsoo, että Venäjän taloudessa on monia rakenteellisia ongelmia ja sen taloudellinen hyvinvointi on todella riippuvainen öljytuloista. Tiedustelupalvelun raporttien perusteella Norja uskoo, että Venäjän taloudellinen vakaus on yhteydessä kansan tyytyväisyyteen. Jos Venäjän talous ei kykene toimimaan riittävällä tasolla, se voi johtaa sisäpoliittisiin levottomuuksiin.¹⁶²

Tämän alaluvun havaintojen perusteella, Rolf Tamnesin ehdot arvaamattomalle ja aggressiivisesti toimivalle valtiolle näyttävät toteutuvan Norjan Venäjää koskevissa näkemyksissä. Venäjän sisäpoliittisesta kehityksestä on todettavissa, että Norjan mukaan maa on pyrkinyt oikeuttamaan sotilaallisen keinovalikoiman käyttöä sekä vahvistamaan lännen vastaista asemoitumista kansansa keskuudessa. Vallan keskittämisen seurauksena Norja uskoo, että Venäjän näkemys lännestä vihollisena on voimistunut. Venäjän sisäpolitiikan autoritaarinen kehitys, epävakaa taloudellinen tilanne ja hyökkäävämpi ulkopoliitiikka ovat tehneet valtiosta Norjan silmissä yhä arvaamattomamman ja aggressiivisemmän toimijan. Norjan mukaan patriotismi, konservatismi sekä vaikutusvallan kasvattamisen esitetään Venäjällä yhä hyväksyttävämpinä ideologisina arvoina.¹⁶³

Norjan näkemyksissä Venäjän valtionjohdon kynnys sotilaallisen voiman käyttöön näyttää madaltuneen, samaan aikaan kun sotilaallisia suorituskykyjä vahvistetaan. Analysoitaessa Norjan tulkintoja Venäjästä *kyvyn* ja *tahdon* osatekijöillä, voidaan todeta, että Venäjän sotilaallisia suorituskykyjä kasvatetaan sekä valtion johto on halukkaampi käyttämään sotilaallista voimaa ulkopoliitiikan välineenä. Näiden perusteella Venäjän muodostama sotilaallinen uhka Norjalle on kasvanut.

Tämän ja edellisen pääluvun johtopäätöksien perusteella, Norjan näkemyksien mukaiset Venäjän ominaisuudet luokitellaan Raitasalon määrittämien identiteetin rakennusaineiden mukaisesti. Luokittelun perusteella, Norjan mukaan Venäjä on autoritaarinen valtio, suurvalta ja sotilasmahti mutta ei länsimainen valtio. Norjan mielestä Venäjä on osoittanut olevansa ulkopoliitikassa ja retoriikassaan offensiivinen. Venäjän sisäpoliittisista ongelmista on tulkittavissa, että Norja pitää maata sisäisesti heikkona. Rakenteelliset ongelmat taloudessa ja sisäpolitiikassa tekevät Venäjästä myös ainakin näennäisesti vähemmän kehittyneen valtion

¹⁶¹ *Focus 2017* (2017), s. 25.

¹⁶² *Focus 2016* (2016), s. 15–17.

¹⁶³ *Focus 2015* (2015), s. 11.

suhteessa Norjaan. Voidaan todeta, että luokittelun perusteella Norja määrittelee itsensä Venäjän suhteen täysin erilaiseksi valtioksi. Tämän perusteella Norja rakentaa valtiollista turvallisuuttaan eniten suhteessa Venäjään. Venäjän ollessa erilainen, Norja ei kykene samaistumaan valtioon identiteettinsä puolesta. Tässä sosiaalisessa tilassa Venäjään sidoksissa olevat uhkakuvat ja sotilaallisina uhkina tulkittavat asiat voivat saada Norjan turvallisuusajattelussa aiempaa suuremman merkityksen.

Identiteettirakentumisen logiikan näkökulmasta, Venäjän valtiollinen kehitys on Norjalle haitaksi siinä, että mahdollisuudet lännen ja Venäjän lähentymiseen heikkenevät. Tämä ilmenee jo osittain Norjan näkemyksissä Venäjästä. Lännen ja Venäjän toisilleen vastakkaiset toimet voivat johtaa siihen, että maa alkaa tulkitsemaan Norjaa suurempana uhkana omille intresseilleen Pohjoisessa. Konstruktivismin mukaan tämä voisi aiheuttaa ja lisätä Venäjällä Norjan vastaisia toimintoja.

Rousseau ja Garcia-Retameron esittämä päätöksentekoprosessi¹⁶⁴ sekä näkemykset uhkien muodostumisesta, näyttävät toteutuvan Norjan suhtautumisessa Venäjään. Norjalla ja Venäjällä on erilaiset identiteetit. Lisäksi Norja katsoo, että Venäjällä on kyky vahingoittaa sitä ja on osoittanut olevansa ulkopoliittisesti aggressiivinen. Tämän päättelyn logiikan perusteella Norja mieltää Venäjän uhkana. Rousseau ja Garcia-Retameron näkemyksien perusteella on syytä uskoa, että Norja tulkinnaa uhkista liittyvät Norjan puolustuksen ja Venäjän sotilaallisen voiman väliseen asymmetriaan. Voidaan olettaa, että asymmetria itsessään kertoo siitä, että Venäjän asevoimat nähdään Norjan omien asevoimien suhteen oleellisesti kyvykkäämpinä. Asymmetria antaa syyn myös olettaa, että Norjan asevoimat eivät nykytilanteessa täytä täysin niiden merkitystä Norjan perustarpeiden ja turvallisuuspäämäärien täyttymisen näkökulmasta.

Rousseau ja Garcia-Retameron esittämä päätöksentekoprosessi sekä Raitasalon näkemykset erilaisten identiteettien ja uhkien välisestä suhteesta ovat tutkimuksen näkökulmasta toisiaan tukevia. Norja ei kykene samaistumaan Venäjään, mikä on seurausta siitä, että Norja on alkanut pitämään Venäjää identiteetiltään yhä erilaisempana. Tämän perusteella sotilaallisen voiman merkitys osana Venäjään liitettyä sotilaallista uhkaa, on kasvanut Norjan puolustuksellisessa ajattelussa. Voidaan todeta, että Norja näkee Venäjän aiempaa suurempana sotilaallisena uhkana itselleen.

¹⁶⁴ Tässä päätöksentekoprosessissa kysytään kolme kysymystä järjestyksessä: ”1. Onko meillä erilaiset identiteetit? 2. Onko toisella kyky vahingoittaa valtiotani? 3. Onko toinen osoittanut aggressiivisia aikomuksia?”. Mikäli jokaiseen vastataan kyllä, niin toinen valtio edustaa korkeaa uhkaa.

4.2 Venäjään liitetyt sotilaalliset uhkakuvat

*"The aim is to increase the proportion of modern military armament in the forces from 20 % in 2011 to 70 % by 2020. Russian forces are now more professional, better trained and better armed."*¹⁶⁵

Vuonna 2015 Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa tutkinut komitea arvioi Venäjän asevoimien modernisoinnin laajuutta sekä vaikuttavuutta maan asevoimiin. Venäjän vuonna 2008 käynnistämän puolustusreformin painopisteitä ovat olleet armeijan aseellisten suorituskykyjen sekä joukko-, ja komentorakenteen kehittäminen.¹⁶⁶ Komitea kirjoittaa raportissaan, että maan tavoitteena on ollut modernisoida 70% koko asevoimiensa kalustosta vuoteen 2020 mennessä. Venäjän katsotaan nostaneen asevoimiensa suorituskyvyn korkeammalle tasolle puolustusreformin aikana. Osana asevoimien suorituskyvyn kasvua sotilasorganisaation rakenne on muutettu kevyemmäksi ja joustavammaksi. Myös joukkojen varustuksen ja koulutustason katsotaan parantuneet. Näiden seurauksena, Norja uskoo Venäjän kykenevän käynnistämään monimutkaisia sotilasoperaatioita aiempaa nopeammin.¹⁶⁷

Norjan puolustustutkimuslaitoksen julkaisun perusteella, Norja pitää Venäjän asevoimien modernisaatiossa oleellisena asiana, että Venäjän asevoimien uusi rakenne ja asevoimien tämänhetkinen kehittäminen eivät vastaa enää laajamittaiseen konfliktiin varautumista. Norja on katsonut, että modernisaatiossa Venäjän asevoimia on rakennettu tehokkaammaksi sotimaan rajoitetuissa konflikteissa maan lähialueilla.¹⁶⁸

Norjan puolustustutkimuslaitoksen julkaisussa todetaan, että ydinaseet ja niiden kehittäminen ovat olleet Venäjän asevoimien modernisaation keskiössä. Vuoteen 2020 mennessä, maa on suunnitellut hankkivansa yhteensä 150 maasijoitteista ja 190 merisijoitteista ydinohjusta. Keskiössä ovat olleet mannertenvälisten ballististen Tupol-M ja Jars -ohjusten sekä sukellusveneistä laukaistavien Bulava -ohjusten hankinnassa.¹⁶⁹

Norja mukaan Venäjän puolustusbudjetin huomattava kasvattaminen on mahdollistanut myös konventionaalisten joukkojen modernisoinnin. Norjan puolustustutkimuslaitoksen julkaisun perusteella vanhan kaluston modernisoinnille sekä uusien ohjus- ja johtamisjärjestelmien ja kaluston kehittämiselle on annettu suurempaa painoarvoa. Julkaisusta on todettavissa, että Venäjällä on ollut suunnitelmissa hankkia 400 uutta hävittäjää ja taktista pommikonetta, 50

¹⁶⁵ *Unified Effort* (2015), s. 19.

¹⁶⁶ *Focus 2015* (2015), s. 14.

¹⁶⁷ *Ibid*, s. 19–20.

¹⁶⁸ Forsvarets forskningsinstitut: *10 år med Russisk forsvarsmodernisering*. Forsvarets forskningsinstitut, Kjeller 2017, s 7.

¹⁶⁹ *Ibid*, s 7.

uutta pinta-alusta sekä 2300 panssariajoneuvoa. Norjan puolustustutkimuslaitos toteaa, että konventionaalisten joukkojen modernisoinnilla pyritään erityisesti liikkuvuuden ja tarkemman iskukyvyyn kehittämiseen.¹⁷⁰

*”The re-establishment has come in addition to capability enhancements in the form of new and modernised equipment.”*¹⁷¹

Norjan tiedustelupalvelun raporteista on todettavissa, että Norja on seurannut tarkasti Venäjän asevoimien modernisaation vaikutuksia Venäjän Pohjoiseen laivastoon. Norjan mukaan Venäjän Pohjoisessa laivaston sotilasorganisaation uudistaminen ja materiaalistien suorituskykyjen kehittäminen ovat noudattaneet puolustusreformin mukaisia uudistuksia. Norjan huomion keskipisteenä ovat olleet Pohjoisen laivaston materiaalistien suorituskykyjen kasvu sekä Pohjoisen laivaston iskukyvyyn kehittyminen.¹⁷²

Norja pitää Pohjoisen laivaston komentorakenteen uudistamista tärkeänä tekijänä sen sotilaallisen suorituskyvyyn kasvuun. Vuoden 2014 lopulla Pohjoisen laivaston sotilasorganisaatiota uudistettiin perustamalla sen alaisuuteen uusi arktinen operaatiokeskus. Uuden operaatiokeskuksen johtovastuulle osoitettiin kaiken Venäjän arktisilla alueilla tapahtuvan sotilastoiminnan johtaminen. Samalla se poisti muiden sotilaspiirien vastuut Venäjän arktisilta alueilta. Norja uskoo, että tämä on parantanut Venäjän kykyä sotilasoperaatioiden suunnitteluun ja toteuttamiseen Pohjoisessa.¹⁷³

Norjan voi katsoa pitävän Pohjoisen laivaston konventionaalisten suorituskykyjen määrällistä kasvua tärkeinä tekijöinä Venäjän vaikutusvallalle Pohjoisessa. Maa on arvioinut Pohjoisen laivaston vastaanottavan useita uusia taistelukykyisiä pinta-aluksia ja sukellusveneitä ennen vuotta 2020. Norjan mukaan Pohjoisen laivaston maasijoitteisia joukkoja on myös vahvistettu. Alakurttiin Suomen rajan tuntumaan sijoitettiin vuonna 2015 moottoroitu jalkaväkiprikaati. Norjan mukaan Venäjä on ilmoittanut perustavansa toisen prikaatin myös Yamaliin, mikä sijaitsee 1600 km itään Norjan ja Venäjän rajasta. Norja arvioi, että maasijoitteiset joukot vahvistavat Venäjän sotilaallista läsnäoloa erityisesti Pohjoisessa.¹⁷⁴

Norjan mukaan myös muita Pohjoisen laivaston suorituskykyjä on kehitetty. Kuolan niemimaalle on sijoitettu uutta ohjuskalustoa, jolla on pidempi kantama pinta- ja ilmamaaleihin. Näiden ohessa Venäjän todetaan myös kehittäneen valvontakykyään koko

¹⁷⁰ 10 år med Russisk försvarsmodernisering (2017), s. 7.

¹⁷¹ Focus 2016 (2016), s. 22.

¹⁷² Focus 2015 (2015), s. 24–25. & Focus 2016 (2016), s. 22.

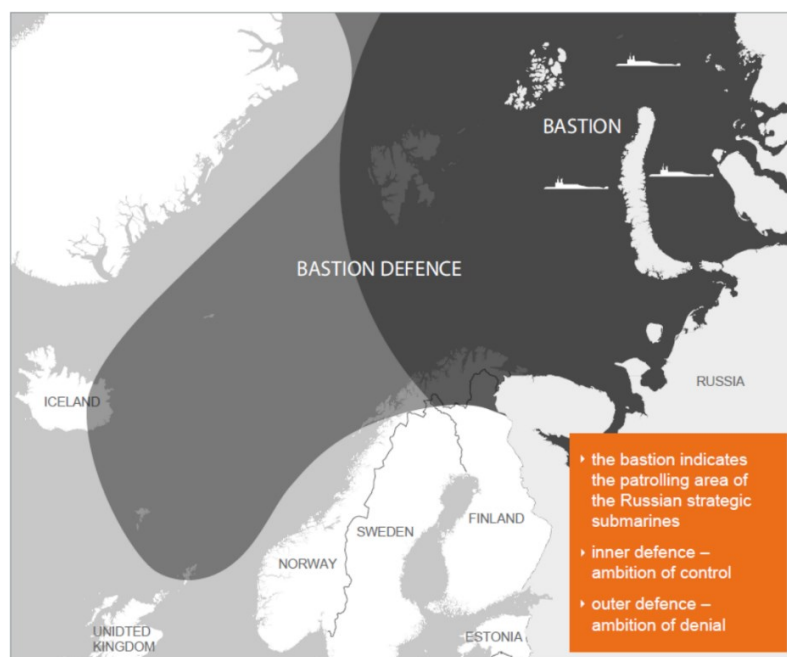
¹⁷³ Focus 2015 (2015), s. 25.

¹⁷⁴ Ibid, s. 25.

arktisella alueella, minkä ensisijainen tehtävä on monitoroida Amerikan mantereella tapahtuvaa sotilastoimintaa. Muita uusia merkittäviä suorituskykyjä ovat esimerkiksi Pohjoisen laivaston uudet Dolgoruky -luokan strategiset ydinsukellusveneet.¹⁷⁵

Norjan mukaan Pohjoisen laivaston sotilaallisessa merkityksessä on erityisesti kyse Venäjän strategisesta ydinpelotteesta. Norjan mukaan Venäjän ydinpelote rakentuu erityisesti Pohjoisen laivaston ydinsukellusveneiden ympärille. Kuolan niemimaan ja arktisen alueen katsotaan olevan kokonaisuudessaan kriittisiä Venäjän voimanprojisointikyvyille. Norja sanoo, että Pohjoisen laivaston konventionaalisten joukkojen ensisijaisena tehtävänä sen ydinsukellusvenelaivueen suojaaminen. Norjan mukaan Pohjoisen laivaston konventionaalisten suorituskykyjen lisääntyminen ja kehittäminen, ovat kasvattaneet Venäjän kykyä suojata sen ydinsukellusveneitä.¹⁷⁶

Norjan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa arvioineen komitean raportista on todettavissa, että Norja näkee Venäjän ydinpelotteen suojelemisen perustuvan Bastion puolustus -doktriiniin. Sen toimeenpanossa Pohjoinen laivasto pyrkisi sotilaallisessa konfliktissa kontrolloimaan Norjan pohjoisimpia merialueita sekä kiistämään maan muiden merialueiden käytön aina Islannin tasalle sekä Iso-Britannian pohjoisimpiin osiin asti.¹⁷⁷

Kuva 5: Venäjän Bastion strategia Pohjoisessa. Tumma väritys kuvaa aluetta, missä Venäjä pyrkii kontrolliin ja vaalea väritys aluetta, minkä käyttö pyritään kiistämään sotilaallisessa konfliktissa.¹⁷⁸

¹⁷⁵ *Unified Effort* (2015), s. 19–20.

¹⁷⁶ *Focus 2017* (2017), s. 14.

¹⁷⁷ *Unified effort* (2015), s. 20–21.

¹⁷⁸ *Ibid*, s. 21.

*"For Norway and our allies, these developments mean that we will see Russia becoming more adept at restricting our freedom of action in the Norwegian Sea."*¹⁷⁹

Norjan tiedustelupalvelun raporteista on todettavissa, että Norja mieltää Pohjoisen laivaston sotilaallisten suorituskykyjen kasvun haasteena omien asevoimiensa toimintakyvylle. Norjan mukaan reagointikykyisempi Pohjoinen laivasto kykenee aiempaa tehokkaammin vaikuttamaan Norjan toimintaan omilla merialueilla ja maaperällä. Pohjoisen laivaston sotilaallisen voiman kasvattaminen mielletään Venäjän pyrkimyksiksi kasvattaa maan kontrollia koko arktisella alueella. Norja uskoo Pohjoisen laivaston kykenevän entistä tehokkaammin suorittamaan alueelliseen kontrolliin ja alueen käytön kiistämiseen soveltuvia sotilasoperaatioita Pohjoisessa. Tämän uskotaan olevan seurausta Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen modernisoinnista yhdessä Pohjoisen laivaston sotaharjoitusten ja sotilaallisen läsnäolon kasvusta Pohjoisessa.¹⁸⁰

*"Mobile platforms and long-range precision-guided weapons enhance Russia's ability to influence the sea and air axes into Norway. Critical Norwegian infrastructure – both civilian and military – is within reach of precision-guided Russian missile systems."*¹⁸¹

Norjan tiedustelupalvelun raporttien perusteella, Norja pitää Pohjoisen laivaston kehittyneitä kaukovaikuttamiskykyjä merkittävänä uhkana. Norja katsoo olevansa entistä haavoittuvaisempi Pohjoisen laivaston ohjuskaluston kasvaneessa vaikutuspiirissä. Norjan arvion mukaan Venäjä kyky vaikuttaa aseellisesti Norjan koko alueelle on parantunut. Se tekee maan kriittisestä infrastruktuurista entistä haavoittuvamman.¹⁸²

Venäjän sanotaan demonstroineen vaikuttamiskykyjään Pohjoisessa järjestetyissä sotaharjoituksissa. Norjan virkaatekevän puolustusministeri Frank Bakke-Jensen toteaa, että Venäjä on suorittanut viimeaikaisissa harjoituksissaan useita simuloituja sotilaallisia iskuja norjalaisia kohteita vastaan.¹⁸³ Venäjän kaukovaikuttamisen suorituskyvyn kasvun voi katsoa vaikuttaneen siihen, että Norja mieltää lännen puolustusjärjestelmät aiempaa tehottomimmiksi.¹⁸⁴ Samalla maa katsoo Venäjän kyvyn puolustautua ohjusiskuilta kasvaneen modernisoidun ohjuskaluston myötä.¹⁸⁵

Norja toteaa, että Venäjän on myös eritellyt asevoimiensa korkeampaa sotilaallista valmiutta järjestämissään sotaharjoituksissa. Norja sanoo Venäjän järjestäneen useita sotaharjoituksia,

¹⁷⁹ *Focus 2016* (2016), s. 21.

¹⁸⁰ *Ibid*, s. 21–22.

¹⁸¹ *Focus 2017* (2017), s. 14.

¹⁸² *Ibid*, s. 14.

¹⁸³ Minister of Defence Frank Bakke-Jensen: *Change and stability in the High North*. [<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/defence-news-2019/id2681026/>], luettu 10.3.2020.

¹⁸⁴ *Focus 2017* (2017), s. 13.

¹⁸⁵ *Focus 2015* (2015), s. 24.

missä se siirtää suuren määrän sotilaallista voimaa ilma- ja rautateitse paikasta toiseen lyhyessä ajassa. Norjan mukaan Venäjä harjoitteli tämänkaltaista laajaa joukkojen siirtämistä Kuolan niemimaalle vuonna 2017. Norja uskoo, että nopealla ja massiivisella voiman projisoinnilla Venäjän kykenee ajallisen ja paikallisen herruuden saavuttamiseen operaatioalueella. Norja katsoo Venäjän asevoimien kohonneen valmiuden lyhentävän sotatoimien aloittamisesta saatavaa ennakkovaroitusaikaa. Esimerkiksi Venäjän joukkojen kokoaminen maiden välisen rajan tuntumaan, on aiempaa hankalammin ennakoitavissa.¹⁸⁶

Voidaan todeta, että Norjan näkökulmasta Venäjän asevoimien kyky kontrolloida ja kiistää Pohjoisten alueiden käyttöä on kokonaisuudessaan parantanut. Se on johtanut Norjan ja Naton toiminnanvapauden rajoittumiseen. Tämän katsotaan olevan seurausta yhdessä Pohjoisen laivaston kalustollisten suorituskyykyjen kasvusta, vahvemmassa sotilaallisesta läsnäolosta sekä tiiviimmin järjestetyistä sotaharjoituksista.¹⁸⁷ Pohjoisen laivaston sotilaallisen suorituskyyvyn kasvun voi katsoa johtaneen Norjan arvioissa siihen, että se uskoo Venäjän pahimmillaan kykenevän rajoittamaan ja estämään Norjan sekä Naton sotilasoperaatioiden käynnistämisen ja toteuttamisen Pohjoisessa.¹⁸⁸

*”Suuret investoinnin kalustoon ja joukkojen koulutukseen muutaman vuoden aikana, ovat tehneet Venäjästä paljon suorituskyykyisemmän sotilaallisen voiman Pohjoisessa.”*¹⁸⁹

*”Merialueilla on keskeinen rooli Bastion konseptissa. Tämän takia on mahdollista, että Venäjä pyrkii kiistämään ja kontrolloimaan myös Norjan meri- ja maa-alueiden käyttöä.”*¹⁹⁰

Norjan puolustussektorin kehittämissuunnitelman perusteella Norja pitää Pohjoisen laivaston sotilaallisten suorituskyykyjen kasvua yhdessä Venäjän poliittisen kehityksen kanssa keskeisenä uhkana Norjan turvallisuudelle. Norja on Venäjän ydinpelotteen ja näitä tukievien aselajikomponenttien vaikutusalueen piirissä. Tämän takia Norja joutuu huomioimaan puolustuksessaan, että Venäjä kykenee halutessaan kiistämään ja kontrolloimaan Norjan alueiden käyttöä osana Bastion puolustuksen toimeenpanoa Pohjoisessa. Norja pitää myös mahdollisena, että Baltiassa kiristyvän tilanteen takia Pohjoinen laivasto mahdollisesti

¹⁸⁶ *Focus 2018* (2018), s. 23.

¹⁸⁷ *Focus 2016* (2016), s. 22.

¹⁸⁸ *Focus 2017* (2017), s. 14.

¹⁸⁹ Suomennettu tekstistä: ”De store investeringene i både materiell og trening den senere tid gjør Russland til en mye mer kapabel militærmakt også i nord enn for få år tilbake.” Ks. *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 30.

¹⁹⁰ Suomennettu tekstistä: ”Disse havområdenes sentrale rolle i det russiske bastionforsvarskonseptet innebærer muligheten for at Russland vil nekte eller kontrollere tilgang til hav- og landområder som også inkluderer deler av norsk territorium.” Ks. *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 30.

nostaisi sotilaallista valmiuttaan, millä Venäjä pyrkisi rajoittamaan Naton toiminnanvapautta Norjan lähialueilla.¹⁹¹

Norja pitää myös mahdollisena, että Venäjä saattaa tavoitella maan alueilla kontrollia, vaikka sotilaallista konfliktia maiden välillä ei vielä olisi. Norja toteaa, että Venäjä voi pyrkiä kontrolliin jo kriisin alkuvaiheessa, mihin riittää pelkästään Venäjän ja lännen suhteiden kiristyminen.¹⁹²

*”Overall, this means that Russia’s ability to deny Norwegian and allied sea and air operations in the High North has improved in recent years.”*¹⁹³

Norja katsoo, että valtion puolustaminen riippuu oleellisesti Naton kyvystä laajentaa puolustusoperaatiota Norjan merialueille ja maaperälle, ennen kuin kriisi eskaloituu sotilaalliseksi yhteenotoksi. Luvun havaintojen perusteella, Venäjä kykenee tehokkaammin estämään Naton voiman projisointia Pohjois-Atlantille ja Norjaan sen puolustuksellisessa ajattelussa. Kokonaisuudessaan Norja katsoo Pohjoisen laivaton kyvyn kasvaneen sotilasoperaatioiden toteuttamiseen. Tämän myötä Norja näyttää uskovan, että sen omien asevoimien kyky sotilasoperaatioiden toteuttamisen on heikentynyt.¹⁹⁴

Norjan puolustuksessa näyttää olevan kyse siitä, kykeneekö Nato tuomaan joukkoja Norjan maaperälle ennen kriisin eskaloitumista sotilaalliseksi konfliktiksi. Toisaalta aiemmissa luvuissa Norjan havaittiin todenneen, että Naton sotilaallista apua ei välttämättä ole vielä odotettavissa kriisin alkuvaiheessa. Tämän perusteella Norjan tulkinnat Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta, ovat alkaneet määräytyä Norjan omien asevoimien puolustuskyvyn perusteella. Havainto myös osoittaa, että Venäjän asevoimien ja Norjan puolustuksen välisessä suhteessa on kyse turvallisuuden keskinäisriippuvuudesta sekä uhkien tulkinnasta voiman asymmetrian mukaisesti. Konstruktivismin näkökulmasta tämä antaa Norjan asevoimille aiempaa suuremman merkityksen maan puolustuksellisessa ajattelussa.

Vastauksena toiseen tutkimuskysymykseen¹⁹⁵, Norjan Venäjään liittämät sotilaalliset uhkakuvat muodostuvat sosiaalisessa tilassa, missä Norjan suvereniteettiin ja valtion turvallisuuteen liittyvät uhkat ovat saaneet suuremman merkityksen. Tässä sosiaalisessa tilassa sotilaalliset uhkakuvat muodostuvat Norjan subjektiivisista asevoiman käyttöön

¹⁹¹ *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 6, 30.

¹⁹² *Ibid.*, s. 30.

¹⁹³ *Focus 2017* (2017), s. 14.

¹⁹⁴ Norwegian Ministry of Defence: *Capable and Sustainable*. Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2016, s. 4.

¹⁹⁵ *Minkälaisia sotilaallisia uhkakuvia Norja on liittänyt Venäjään Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla?*

liittyvistä tulkinnoista, missä Venäjän kykyä ja tahtoa sotilaallisen voiman käyttöön tarkastellaan Norjan sotilaallisen puolustuksen lähtökohdista.

Tämän pääluvun havaintojen perusteella Norjan tulkinnat Venäjän valtiollisesta sekä sotilaallisten suorituskykyjen kehityksestä voidaan tiivistää seuraaviin toteamuksiin:

- Venäjän tahto käyttää sotilaallista voimaa on *kasvanut*.
- Naton ja lännen mieltäminen vihollisina on *voimistunut*.
- Venäjän arvaamattomuus on *kasvanut*.
- Pohjoisen laivaston sotilaallisten suorituskykyjen määrä ja tehokkuus ovat *kasvaneet*.
- Pohjoisen laivaston kyky sotilasoperaatioiden toteuttamiseen Pohjoisessa on *vahvistunut*.

On myös todettavissa, että Norja tulkitsee edellä mainittujen tekijöiden vaikutuksia itseensä seuraavasti:

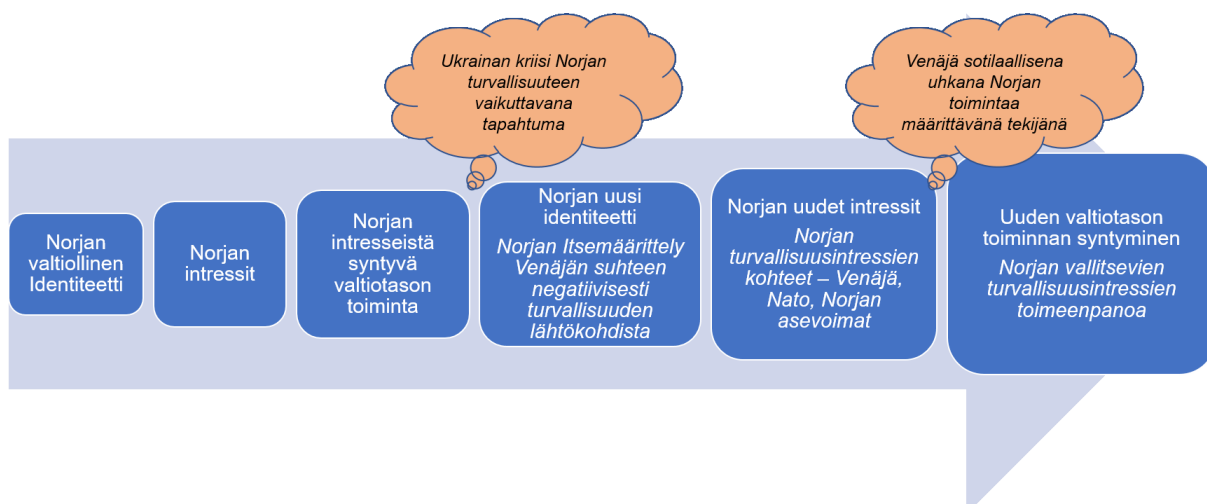
- Norjan ja Venäjän välinen sotilaallisen voiman asymmetria on *kasvanut*.
- Norjan asevoimien operaatiokyky Pohjoisessa on *heikentynyt*.
- Naton kyky voiman projisointiin Eurooppaan ja Norjan alueille on *heikentynyt*.
- Venäjän sotilaallinen kyky rajoittaa ja kontrolloida Norjalle sekä Natolle tärkeiden alueiden käyttöä on *kasvanut*.
- Norjan omien asevoimien merkitys on *kasvanut*.
- Norjan kyky puolustautua sotilaallisessa konfliktissa on *heikentynyt*.

Edellä esiteltyjen tulkintojen perusteella voidaan väittää, että Norja mieltää Venäjän aiempaa suurempana sotilaallisena uhkana. Norja katsoo sotilaallisen uhkan muodostuvan Venäjän suurvalta-aseman tavoittelusta, mikä näkyy Pohjoisessa sotilaallisen voiman kasvuna ja käyttökynnyksen alenemisena. Venäjästä on tullut kyvykkäämpi ja halukkaampi käyttämään sotilaallista voimaa. Norja tulkitsee tätä kehitystä oman puolustuskykynsä heikkenemisenä, mikä on verrattavissa omien asevoimien kykyyn suorittaa sotilasoperaatioita Venäjän sotilaallisen uhkan alla.

Konstruktivismin näkökulmasta Raitasalon näkemykset ajatukset kansallisen edun jatkuvasta rakentumisesta sekä Rousseauin ja Garcia-Retameron tulkinnat uhkien ja voiman asymmetrian välisestä suhteesta, näyttävät toteutuvan tämän tutkimuksen kolmannen ja neljännen pääluvun johtopäätöksissä. Samalla ne tukevat konstruktivismin mukaisia käsityksiä Norjan valtiollisen turvallisuuden ja kansainvälisen turvallisuuden vuorovaikutuksesta. Osana kansainvälisen

turvallisuuden keskinäisriippuvuutta, Norja on nähnyt alueelliset turvallisuuskysymykset yhä keskeisempinä tekijöinä omalle turvallisuudelleen.

Kuva kuusi edustaa Norjan käsitystä sen valtiollisen turvallisuuden rakentumisesta Ukrainan kriisiin jälkeen. Norjan voidaan todeta pitävän Ukrainan kriisiä tapahtumana, mikä on vaikuttanut maan turvallisuuden rakentumiseen. Konstruktivismiin näkökulmasta, Norja on Ukrainan kriisin seurauksena määritellyt itsensä Venäjän suhteen täysin erilaiseksi, minkä takia se ei kykene samaistumaan Venäjään identiteettinsä puolesta. Norjan turvallisuusympäristön sosiaalisen tilan muutos on vaikuttanut siihen, että Venäjän poliittinen kehitys yhdessä sen asevoimien suorituskyvyn kasvun kanssa ovat saaneet suuremman merkityksen Norjan uhkaperustaisessa ajattelussa. Tämän myötä Norja on nähnyt Venäjän yhä suurempana sotilaallisena uhkana itselleen, jolloin Norjan turvallisuusintressien toimeenpano on keskeisesti lähtöisin Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta.

Kuva 6: Norjan valtiollisen turvallisuuden jatkuva rakentuminen. Kuvan logiikka muokattu Raitasalon kansallisen edun jatkuvan rakentumisen logiikkaa edustavasta kuvasta.¹⁹⁶

Rousseau ja Garcia-Retaméron tulkinnat voiman asymmetriasta ja uhkista voidaan katsoa sopivan yhteen Raitasalon ajatusten kanssa kansallisen edun rakentumisesta. Raitasalon mukaan kansainväliset tapahtumat vaikuttavat uhkien tulkitsemiseen, minkä takia valtiolliset intressit mukautuvat vallitsevien tulkintojen mukaisesti. Rousseau ja Garcia-Retamero painottavat, että tulkinnoissa on kyse siitä, miten voiman asymmetriaa tulkitaan suhteessa uhkiin. Norjan tulkinnat Venäjästä osoittavat, että Norja käsittää nykytilanteessa niiden kahdensivulisen suhteen asymmetrisenä. Tässä asymmetrisessä tilassa Norja tulkitsee omien asevoimiensa suorituskyvyn heikentyneen suhteessa Venäjän kasvavaan sotilaalliseen voimaan.

¹⁹⁶ Ks. Raitasalo (2008), s. 22–23.

Raitasalon mukaan intressit synnyttävät valtiollista toimintaa, missä asevoimia voidaan kehittää vallitsevia ja ennakoituja uhkia vastaan. Rousseau, Garcia-Retaméron ja Raitasalon tulkintojen perusteella, tilanteessa missä kahden valtion välillä vallitsee voiman asymmetria, valtiollisen toiminnan olisi kohdennuttava tämän asymmetrian pienentämiseksi.

Voidaan todeta, että Norjan tulkinnat sen ja Venäjän välisestä voiman asymmetriasta, ovat lähtöisin maan valtiollisesta perustarpeesta eli suvereniteetista. Kyse on siitä, kokeeko Norja kykenevänsä puolustautumaan. Norjalle asymmetriassa on kokonaisuudessaan kyse Venäjästä, Natosta ja Norjan omista asevoimista. Norjan uhkakuvissa Venäjän sotilaallinen vahvistuminen viittaa osin siihen, että Nato ei välttämättä kykene projisoimaan voimaa Norjan maaperälle samalla tavalla kuin maa on ennen olettanut. Samaan aikaan Norja uskoo, että Venäjä kykenee kiistämään tehokkaammin sen omien sotilasoperaatioiden toteuttamisen. Voidaan todeta, että voiman asymmetria on luonut Norjalle tarpeen uuden valtiollisen toiminnan synnyttämiseksi. Tämän takia Norja kokee tarpeelliseksi kehittää asevoimiansa vastaamaan paremmin sen vallitsevan sotilaallisen uhkaympäristön luomaa tarvetta.

Johtopäätökset ilmentävät *reason – cause* käsiteparin kytkeytymistä tämän ja seuraavan pääluvun välille. On todettavissa, että Norjan näkökulmasta *reason* tarkoittaa kokonaisuutta, missä Norjan täysin erilainen identiteetti Venäjän kanssa vaikuttaa siihen, miten Norja tulkitsee Venäjän poliittista sekä asevoimien kehitystä sotilaallisena uhkana. *Cause* kuvastaa kokonaisuutta missä Norjan valtiollista toimintaa syntyy turvallisuuden tuottamisen tarpeesta. Tämän takia *cause* saa Norjan asevoimien kehittämiseen liittyvän merkityksen, missä niitä kehitetään vastaamaan tehokkaammin Venäjän muodostamaan sotilaalliseen uhkaan.

5 NORJAN NÄKEMYKSET SEN SOTILAALLISEN PUOLUSTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Tässä luvussa tarkastellaan Norjan asevoimien kehittämistä ja siihen liitettyjä merkityksiä. Kolmannen pääluvun johtopäätöksien perusteella, Norja määrittelee sen asevoimien operatiivisen toimintakyvyn suvereniteettinsa kannalta keskeisimmäksi tekijäksi. Maa katsoo, että sen asevoimilla on keskeinen rooli osana merellisten intressiensä toteutumista Pohjoisessa. Neljännen pääluvun johtopäätöksissä, Venäjän muodostama sotilaallinen uhka Norjalle on voimistunut. Tämä on seurausta Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen kasvusta ja poliittisesta kehityksestä. Norjan mukaan sotilaallisen uhkan kasvua on heikentänyt sen asevoimiensa operatiivista toimintakykyä. Näiden perusteella Norjan asevoimien kehittämisen tarkastelussa, huomio keskitetään asevoimien operatiivisen toimintakyvyn kannalta keskeisiin asioihin.

Aineiston tulkintaa ohjaavat kolmas tutkimuskysymys¹⁹⁷, sekä instrumentaali rationaalisuus. Niiden avulla tarkastellaan Norjan sotilaallisen puolustuksen kehittämiseen liitettyjä merkityksiä. Instrumentaalin rationaalisuuden näkökulmasta Norja edistää kansallista etuaan kehittämällä sotilaallista puolustusta vastaamaan sosiaalisesti luotuihin sotilaallisiin uhkakuviiin. Norjan asevoimien kehittämistä kansallisen etunsa edistämiseksi voitaisiin tarkastella myös muiden sosiaalisten merkitysten kautta. Se voisi kehittää asevoimiaan normatiivisesti saavuttaakseen sillä kansainvälisesti tavoiteltavia lopputuloksia, eli esimerkiksi pystyäkseen osallistumaan kriisinhallintaoperaatioihin. Kommunikatiivisten päämäärien perusteella Norja kehittäisi asevoimiaan viestiäkseen muille toimijoille ominaisuuksia itsestään. Esimerkiksi puolustuspoliittiset päätökset tiettyjen asejärjestelmien hankinnasta voisivat viestiä Norjan asemoitumisesta osaksi läntistä turvallisuusyhteisöä.¹⁹⁸

5.1 Norjan asevoimien kehittäminen Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla

Norjaa ohjaa asevoimiensa toimeenpanoa neljän vuoden periodeissa. Vuonna 2012 Norja asetti voimaan puolustussektorin kehittämissuunnitelman vuosille 2013-2016 ja vuonna 2016

¹⁹⁷ *Minkälaisilla tarpeilla Norjan voi katsoa perustelevan asevoimiensa kehittämistä osana sotilaallista uhkaympäristöään?*

¹⁹⁸ Raitasalo tulkitsee Suomen puolustusvoimien kehittämistä rationaalisista, normatiivisista ja kommunikatiivisista näkökulmista. Ks. Raitasalo (2008), s. 24.

hyväksyttiin vastaava suunnitelma vuosille 2017-2020.¹⁹⁹ Tällä hetkellä Norjan hallitus työstää suunnitelmaa vuosille 2021-2024. Tässä alaluvussa asevoimien kehittämisen tarkastelu pohjautuu vuosien 2017-2020 voimassa olevan kehittämissuunnitelman ympärille.

Norjan mukaan kehittämissuunnitelmilla ohjataan Norjan puolustussektoria kehittymään tarkoituksenmukaisesti, huomioimalla asevoimien olosuhteiden ja muuttuvan toimintaympäristön tuomat haasteet. Voimassa olevan suunnitelman perusteella, Norjan puolustuksen kehittämisessä tärkeintä on ollut asevoimien operatiivisen toimintakyvyn vahvistaminen Ukrainan kriisin jälkeen. Asevoimien operatiivisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, Norja on panostanut asevoimien kehittämisessä taistelukestävyyteen ja toimintakykyyn, valmiuteen sekä puolustusmateriaalin uudistamiseen.²⁰⁰

Norjan mukaan puolustusbudjetin kasvattamisella pyritään tukemaan puolustussektorin kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Norjan hallitus esitti merkittävää puolustusbudjetin kasvattamista Norjan puolustussektorin kehittämisperiodille 2017-2020. Norja on ilmaissut, että rahaa on ollut tarkoitus käyttää portaittain pääasiassa asevoimien kestävyiden ja toimintakyvyn parantamiseksi, valmiuden tehostamiseksi sekä investoimalla strategiaan suorituskykyihin.²⁰¹

Norjan vuosittaiset puolustusbudjetit osoittavat, että asevoimien operatiivisen toimintakyvyn kehittämiseksi on kohdennettu entistä enemmän rahallisia resursseja. Niistä huomataan, että vuodesta 2014 vuoteen 2019 mennessä, puolustusbudjetti on kasvanut 43mrd kruunusta lähes 59mrd kruunuun.²⁰² Se tarkoittaa kokonaisuudessaan 34% kasvua. Kiinteistö- ja rakennusmenot ovat lähes kaksinkertaistuneet ja materiaali-investointien kustannukset lisääntyneet noin 80%. Toimintamenoissa kasvu on noin 20%. Norjan BKT:ssä muutos on ollut positiivinen 1,5%:sta 1,8%:iin.²⁰³ Vuonna 2018 Norja ilmoitti sitoutuvansa Nato-jäsenyytensä mukaisiin vaatimuksiin ja on päättänyt nostaa puolustusmenonsa kahteen prosenttiin vuoteen 2024 mennessä.²⁰⁴ Rahallisten resurssien kasvua voi pitää merkittävänä. Määrärahojen kasvu näyttää jatkuvan ainakin vuoteen 2024 saakka, mikäli Nato-jäsenyyden mukaisiin vaatimuksiin päästään.

¹⁹⁹ Puolustussektorin kehittämissuunnitelmat: *Et forsvar for vår tid* (2012) & *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016).

²⁰⁰ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 4, 108–109.

²⁰¹ Ibid, s. 110.

²⁰² *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2014* (2013), s. 20. & Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2019*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2018, s. 27.

²⁰³ NATO Public Diplomacy Division: *Defence expenditure of NATO Countries (2013-2019)*. NATO, Bryssel 2019, s. 3.

²⁰⁴ Navarsete, Liv Signe & Vedum, Trygve Slagsvold & Borch, Sandra, Bordlund, Willfred: *Representantforslag 212 S. Stortinget*, Oslo 2018, s. 1–2.

*"The Norwegian Armed Forces will continue to provide capable and modern forces, on land, at sea and in the air, able to address the full spectrum of conflict."*²⁰⁵

*"These strategic capabilities must be able to find, track and identify targets at a distance, defeat such targets if necessary even if well defended, and survive in the face of advanced countermeasures."*²⁰⁶

Norjan puolustussektorin kehittämissuunnitelmassa käsitellään asevoimien kehittämistä puolustushaarakohtaisesti. Norjan mukaan maa-, meri-, ja ilmavoimien joukkoja kehitetään moderneiksi sekä suorituskykyisemmiksi, jotka vastaavat tämän päivän taistelukentän mukaisia vaatimuksia. Suunnitelman perusteella puolustushaarojen kehittämisessä on huomioitu erityisesti strategisten suorituskykyjen kehittäminen. Strategisten suorituskykyjen voi pitää tärkeässä roolissa Norjan asevoimien operatiivisen toimintakyvyn vahvistamiseksi. Kehittämissuunnitelmasta tulkittuna Norja katsoo, että strategisista suorituskyvyistä ollaan rakentamassa Norjan asevoimien vaikuttamiskyvyn ja taistelukestävyyden ydintä.²⁰⁷

Merivoimien suurimmat kehityskohteet ovat liittyneet kaluston käyttöasteen parantamiseen. Norjan mukaan merivoimat ovat pitkää kärsineet aluskaluston huollon pitkittymisestä ja alusten miehityksasteen vajavaisuudesta. Aluskaluston käyttöastetta on parannettu lisäämällä alusten henkilökuntaa, alusten purjehduspäivien määrää sekä tehostamalla kaluston huoltokiertoa. Näiden toimien myötä Norja katsoo sen merivoimien valmiuden parantuneen, minkä takia maa on kyennyt lisäämään sotilaallista läsnäoloaan Pohjoisessa. Merivoimissa sukellusveneet muodostavat Norjalle yhden strategisen suorituskyvyn.²⁰⁸

Merivoimiin on suunniteltu hankittavaksi uutta kalustoa. Norja esimerkiksi solmi Saksan kanssa strategisen kumppanuuden uuden sukellusveneluokan kehittämiseksi vuonna 2017. Norja on ilmoittanut aikovansa korvata vanhentuvan Ula-sukellusveneluokan neljällä uudella sukellusveneellä 2020-luvun loppuun mennessä.²⁰⁹

Ilmavoimien osalta Norja on priorisoinut valvontakyvyn, taistelukyvyn ja ilmapuolustuksen vahvistamisen. Nämä Norja katsoo myös sen strategisiksi suorituskyvyiksi. Valvontakykynsä tehostamiseksi Norja solmi Yhdysvaltojen kanssa sopimuksen uusien P-8A merivalvontakoneiden hankinnasta vuonna 2017.²¹⁰ Niillä korvataan vanhenevat P-3C Orion

²⁰⁵ *Capable and Sustainable* (2016), s. 12.

²⁰⁶ *Ibid*, s. 12.

²⁰⁷ *Ibid*, s. 12.

²⁰⁸ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 58–59.

²⁰⁹ Regjeringen: *New Submarines status per 1 February 2018*.

[<https://www.regjeringen.no/en/topics/defence/innsikt/ubater/new-submarines---status-per-1-february-2018/id2586717/>], luettu 9.1.2020.

²¹⁰ Regjeringen: *Norway has ordered five Boeing P-8A Poseidon*. [<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norge-har-inngatt-kontrakt-om-kjop-av-fem-nye-p-8a-poseidon-maritime-patroljefly/id2546045/>], luettu 9.1.2020.

merivalvontakoneet. Ehkä merkittävin ilmavoimien projekti on ollut F-16 kaluston korvaaminen 52:lla uuden sukupolven F-35 hävittäjällä. Koneiden käyttöönotto on vielä kesken, mutta Norja teki päätöksen hankinnasta jo vuonna 2012. Norja on myös kehittänyt uuden Joint Strike Missile -ohjuksen yhteensopivaksi uuden F-35 hävittäjän kanssa. Norja katsoo strategisten suorituskykyjen vahvistamisen parantavan ilmavoimien isku- ja taistelukykyä sekä mahdollistavat alueellisen ja paikallisen ilmaherruuden saavuttamisen aseellisessa konfliktissa.²¹¹

Strategisten suorituskykyjen kehittämiseen kuuluu myös maasijoitteisen ilmapuolustuksen vahvistaminen. Norja aikoo päivittää sen maasijoitteisen NASAMS II -ilmatorjuntajärjestelmän. Norjan mukaan päivityksessä järjestelmään kuuluvat ohjukset korvataan uusilla pidemmän kantaman ilmatorjuntaohjuksilla sekä järjestelmään kuuluvaa sensorikalustoa uudistetaan. Norjan mukaan ilmatorjuntakyvyn kehittämisellä kyetään suojaamaan F-35 hävittäjien maatukikohtia ilma- ja täsmäaseiskuilta entistä tehokkaammin.²¹²

Norja on siirtänyt maavoimiensa toiminnan painopisteen kansainvälisistä operaatioista takaisin kotimaan puolustamiseen liittyviin operaatioihin. Norja on vahvistanut maavoimiensa operatiivista toimintakykyään kotimaan puolustamiseen liittyvissä tehtävissä. Esimerkiksi rynnäkkö- ja taistelupanssarivaunuja on modernisoitu maavoimien prikaatien taisteluvoiman parantamiseksi. Norjan mukaan tämä on johtanut maavoimien parempaan kykyyn suorittaa vaativia taistelutehtäviä, minkä myötä niiden valmius ja taistelukestävyys ovat parantuneet. Norja ei sisällytä maavoimiin strategisia suorituskykyjä, mutta pitää niitä keskeisessä roolissa alueellisen koskemattomuuden säilyttämiseksi Norjan maaperällä.²¹³

Puolustussektorin hankintasuunnitelman perusteella Norjan asevoimat käyvät läpi tulevina vuosina laajan modernisoinnin myös yksittäisten suorituskykyjen osalta sekä saavat monia uusia suorituskykyjä. Hankintasuunnitelman mukaan Norja on esimerkiksi hankkimassa maavoimille uuden tykistöjärjestelmän sekä suunnittelee taistelupanssarivaunutyyppejään korvaamista uudemmallalla. Norja on suunnitellut modernisoivansa merivoimien Nansen-luokan fregatit sekä aikoo kehittää Saksan kanssa yhteistyössä uuden meritorjuntaohjuksen.²¹⁴

Norja on huomionnut myös yhteensopivuuden Naton joukkojen kanssa maa-, meri ja ilmavoimiensa kehittämisessä. Norjan mukaan esimerkiksi maavoimien prikaatien

²¹¹ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 62–63.

²¹² *Ibid.*, s. 64.

²¹³ *Ibid.*, s. 56.

²¹⁴ Forsvarsdepartementet: *Future acquisitions for the Norwegian Defence Sector 2019-2026*. Forsvarsdepartementet, Oslo 2019, s. 10,16.

modernisoinnissa on huomioitu Nato-yhteensopivuuden mukaiset vaatimukset. Norja on myös modernisoimassa sen ilmavoimien operaatiokeskusta, jotta yhteistoiminta Naton ilmaoperaatiokeskuksen kanssa olisi tehokkaampaa.²¹⁵

*”The primary objective of these adjustments is to increase the number of personnel available for operational units in order to help improve readiness and availability.”*²¹⁶

Norja on muokannut asevoimiensa henkilöstörakenteita erityisesti operatiivisten yksiköiden osalta. Norjan mukaan asevoimien valmiutta on nostettu lisäämällä operatiivisiin yksiköihin kuuluvan henkilöstön määrää. Norja toteaa, että vaikka asevoimien henkilöstöä ollaan kokonaisuudessaan vähentämässä, vähennykset ovat tapahtuneet hallinnollisista tehtävistä.²¹⁷

Operatiivisten joukkojen osalta Norja aikoo nostaa merivoimien fregattien miehistöjen lukumäärä kolmesta viiteen, jotta kaikkia neljää fregattia kyettäisiin operoimaan samanaikaisesti. Samoin miinantorjunta-aluksia vähennetään kuudesta neljään säilyttäen viisi miehistöä. Rannikkojääkärien päämaja lakkautetaan, minkä henkilöstöä siirretään edelleen operatiivisiin yksiköihin.²¹⁸

Norjan asevoimien operatiivisen valmiuden nostaminen on näkynyt meri- ja ilmavoimien kaluston käyttöasteissa. Norjan asevoimien internetsivustolla on tarkasteltavissa asevoimien kaluston käyttöasteeseen liittyvää aineistoa. Siitä on huomattavissa, että vuodesta 2014 vuoteen 2018 mennessä, merivoimien kaluston vuosittaista käyttöastetta on nostettu 10 000 tunnilla. Merkittävin käyttöasteen lisääntyminen on tapahtunut fregattien, korvettien ja sukellusveneidä käyttötunneissa. Käyttöasteen tarkastelun perusteella, merivoimien operatiivinen valmius on kasvanut tasaisesti.²¹⁹

Aineiston mukaan ilmavoimien vuosittaisten lentotuntien määrä on laskenut. Tätä voinee osittain selittää uusiin hävittäjiin ja merivalvontakoneisiin liittyvillä hankinnoilla. Operatiivisen lentotoiminnan osalta vuosittaisten partiolentojen määrä on säilytetty tasaisesti 170 lentosuorituksen tuntumassa. Vuonna 2018 hävittäjien operatiivisten lentosuoritusten määrä on ollut korkeimmalla sitten vuoden 2014 lentosuoritusten. Vuonna 2018 Norjan ilmavoimat suorittivat 100 tunnituslentoa ja 55 hälytyslentoa. Tämä ei suoranaisesti liity

²¹⁵ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 56, 63.

²¹⁶ *Capable and Sustainable* (2016), s. 13.

²¹⁷ *Ibid.*, s. 12–13.

²¹⁸ *Ibid.*, s. 13.

²¹⁹ Forsvaret: *Statistikk*. [<https://forsvaret.no/fakta/tall-og-statistikk>], luettu 1.3.2020.

operatiivisen valmiuden kehittämiseen, mutta voi kieliä ulkoisesta sotilastoiminnan aktiivisuudesta, mikä lisää Norjan tarvetta ylläpitää korkeaa operatiivista valmiutta.²²⁰

”The resulting imbalances will have serious consequences for the overall performance of the armed forces.”²²¹

Norjan puolustustutkimuslaitos on arvioinut selvityksessään voimassa olevan pitkäaikaissuunnitelman kehityskohteiden riittävyyttä Norjan kokonaisvaltaisen puolustuskyvyn kehittämiseksi. Samalla selvityksen on ollut tarkoitus antaa perusteita uuden puolustussektorin kehittämissuunnitelman laadinnalle, minkä on määrä astua voimaan vuosille 2021-2024.

Selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että nykyisen kehittämissuunnitelman mukainen asevoimien kehittäminen, jättää kaikesta huolimatta kriittisiä puutteita asevoimien suorituskyvylle. Nykyinen suunnitelma ei huomioi riittäväällä tarkkuudella suojautumista digitaalisessa- ja elektromagneettisessa toimintaympäristössä eikä puolustautumista risteily- ja ballistisilta ohjuksilta. Selvityksen mukaan esimerkiksi uusista risteilyohjuksista on tullut vaikeampia torjua, eikä Norjalla myöskään ole kykyä havaita tai torjua ballistisia ohjuksia.²²²

Selvityksen mukaan asevoimien rahoitusta olisi nostettava entisestään. Haasteiksi voidaan tulkita laaja-alainen asevoimien kehittäminen ja nykyisen rahoituksen riittämättömyys vastaamaan kehittämisen tarkoituksenmukaisuutta. Selvityksestä on tulkittavissa, että asevoimien kokonaisvaltaisesta kehityksestä huolimatta, Norjan olisi syytä huomioida jatkossa puolustuksensa kehittämisessä tarkemmin selkeä puolustuspoliittinen suuntaus. On todettavissa, että Norjan asevoimien operatiivisen toimintakyvyn voidaan katsoa parantuneen voimassa olevan kehittämissuunnitelman ajanjaksolla. Siitä huolimatta asevoimien kehittämisestä näyttää puuttuvan selkeämpi ja tarkempi suuntaus siitä, mitä varten asevoimia kehitetään ja mitä asevoimilla on kyettävä saavuttamaan.²²³

5.2 Norjan asevoimien kehittämiseen liitetyt merkitykset

”The Norwegian armed forces are continuously adapting to meet current and future changes to the security environment.”²²⁴

²²⁰ Forsvaret: *Statistikk*. [<https://forsvaret.no/fakta/tall-og-statistikk>], luettu 1.3.2020.

²²¹ Forsvarets forskningsinstitut: *Hvordan styrke forsvaret av Norge?* Forsvarets forskningsinstitut, Kjeller 2018, s. 4.

²²² Ibid, s. 4, 32, 34–35.

²²³ Ibid, s. 4, 44.

²²⁴ *Capable and Sustainable* (2016), s. 8.

Aiempien johtopäätösten perusteella Norjan asevoimien operatiivinen toimintakyky, kahdenväliset suhteet Venäjään yhdessä sen sotilaallisen ja poliittisen kehityksen kanssa sekä Nato-jäsenyys ovat Norjan turvallisuusintressejä keskeisimpiä kohteita. Norjan asevoimien kehittämiseen liitettyjen merkitysten tarkastelussa, huomio keskitetään näihin tekijöihin.

Konstruktivismin mukaan Norjan asevoimien kehittäminen on määrätietoista toimintaa, jolloin maa kehittää niitä vallitsevia ja ennakoituja turvallisuushkia vastaan. Aiempien johtopäätösten perusteella, Norjan asevoimien kehittämistä voidaan selittää turvallisuusympäristön muutoksella, missä Venäjään sidotut sotilaalliset uhkakuvat ovat saaneet aiempaa suurempia merkityksiä.

*"The new security situation and NATO's priorities provide the starting point for my recommendations regarding the further development of the Norwegian Armed Forces."*²²⁵

Norjan asevoimien komentaja Haakon Bruun-Hassen arvioi asevoimien kehittämiseen vaikuttavia tarpeita ja tekijöitä vuonna 2015. Bruun-Hassenin kommentteista on tulkittavissa, että Norjan turvallisuusympäristö muuttui vuonna 2014. Hän korostaa, että turvallisuusympäristön muutoksen lisäksi Norjan asevoimien kehittämiseen ovat vaikuttaneet myös Nato-jäsenyyden tuomat velvoitteet ja prioriteetit. Norjan sekä Naton puolustus suunnitelmat asettavat yhdessä velvoitteita asevoimien suorituskyvylle, toteuttaa niille käskettyjä tehtäviä.²²⁶

*"Next year we will present a new Long Term Plan for the defence sector, where we seek to adapt to the new reality."*²²⁷

Turvallisuusympäristön muutoksen voi katsoa vaikuttaneen Norjan puolustuspoliittiseen ohjaukseen. Vuonna 2015 Norjan puolustusministeri Ine Eriksen Søreide otti kantaa Norjan sotilaallisen puolustuksen kehittämiseen. Hän totesi, että uusi puolustussektorin kehittämissuunnitelma on laadittu vastaamaan uuden todellisuuden tuomia haasteita.

Myöhemmin vuonna 2017 voimaan astuneessa uudessa puolustussektorin kehittämissuunnitelmassa, Norja määritteli rahoituksen merkitystä osana asevoimiensa kehittämistä. Norjan mukaan rahoituksella mahdollistetaan portaittain asevoimien kaluston käyttöasteen nostaminen, operatiivisen valmiustason nostaminen sekä strategisten suorituskykyjen hankinta vuoden 2020 loppuun mennessä. Näillä toimenpiteillä Norja katsoi

²²⁵ The Norwegian chief of defence: *Norwegian armed forces in transition*. Norwegian armed forces, Oslo 2015, s. 2.

²²⁶ Ibid, s. 2.

²²⁷ Regjeringen: *Europe's strategic choices: Building prosperity and security*, [<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/speech-europes-strategic-choices-building-prosperity-and-security/id2461198/>], luettu 1.3.2020.

kykenevänsä nostamaan asevoimiensa operatiivisen rakenteen vastaamaan turvallisuussympäristönsä sekä Nato-jäsenyytensä määrittämiä tarpeita.²²⁸

Bruun-Hassenin mukaan asevoimien olisi myös kyettävä nopeaan sotilaalliseen vastaukseen aseellista hyökkääjää vastaan, Norjan odottaessa Naton sotilaallisen tuen saapumista. Voidaan päätellä, että nämä ovat syitä, miksi Bruun-Hassen priorisoi asevoimien kehittämisessä ketteryyden, reagointikyvyn, valmiuden ja ennakkovaroituskykyjen tehostamisen. Voidaan todeta, että investoimalla suorituskykyihinsä, Norja uskoo asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn vastaavan paremmin Venäjän ja Nato-jäsenyyden määrittämiin tarpeisiin. Norja siis määrittelee asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn vastaavuutta Venäjän sotilaalliseen uhkaan ja Nato-jäsenyyden määrittämiin tarpeisiin.²²⁹

Voimassa olevasta kehittämissuunnitelmasta on todettavissa, että *kansallisen puolustuksen vahvistamisesta* on tehty Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ensimmäinen prioriteetti.²³⁰ Muita ovat Naton kollektiivisen puolustuksen vahvistaminen, kokonaispuolustuksen kehittäminen sekä osallistua kansainvälisiin pyrkimyksiin. Muutosta voi pitää sinällään merkittävänä, sillä edellisessä suunnitelmassa Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan prioriteetit olivat hyvin erilaisia.²³¹ Vanhoihin verrattuna, uudet prioriteetit painottavat Norjan kokonaisvaltaisen puolustuskyvyn *vahvistamista*. Norja jakaa sen kansallisen puolustuksen vahvistamisen neljään osa-alueeseen:

- Tilannetietoisuuden ylläpitäminen ja kyky osallistua kriisinhallintaoperaatioihin.
- Valmiuden, taisteluvoiman ja taistelunkestävyyden vahvistaminen.
- Parantaa kykyä vastaanottaa liittoutuneiden vahvistuksia.
- Lisätä liittoutuneiden läsnäoloa Norjassa sekä harjoitella yhdessä tiiviimmin.

*”The analyses forming the basis for this review illustrate the imbalance between the Armed Forces operational capabilities and the requirements generated by new developments in the security situation.”*²³²

*”It was not designed for the demands to response time and endurance needed to meet this era of complex threats, unpredictability, short to no warning time, and long-term uncertainty.”*²³³

²²⁸ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 110.

²²⁹ *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 2.

²³⁰ *Capable and Sustainable* (2016), s. 10.

²³¹ Edellisen kehittämissuunnitelman prioriteetteja olivat: *Naton uskottavuuden edistäminen, monikansallisen yhteistyön painottaminen, kansallisten toimenpiteiden priorisointi sekä osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin*. Ks. *Et forsvar for vår tid* (2012), s. 31.

²³² *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 6.

²³³ Regjeringen: *Europe’s strategic choices: Building prosperity and security*, [<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/speech-europes-strategic-choices-building-prosperity-and-security/id2461198/>], luettu 1.3.2020.

Ukrainan kriisin myötä Norjan tulkinnat Venäjän Pohjoisen-laivaston sotilaallisten suorituskykyjen kehittymisestä voidaan katsoa Norjan asevoimien kehittämisen kannalta merkittävimmiksi tekijöiksi. Norja totesi, että sen asevoimien operatiivinen toimintakyky ei enää vastannut turvallisuusympäristön mukaisia vaatimuksia.

Norjan asevoimien kehittämistä voidaan perustella sillä, että asevoimien operatiivinen toimintakyky ei enää vastannut Norjan uusia tulkintoja Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta. Norjan mukaan Venäjän poliittinen arvaamattomuus on lisääntynyt ja ennakkovaroituksen saaminen sotilaallisesta hyökkäyksestä riittävän ajoissa on muuttunut yhä haastavammaksi. Näiden muutosten pohjalta Norjan voi katsoa asettaneen korkeampia vaatimuksia sen asevoimien operatiiviselle toimintakyvylle. Norjan asevoimat muutoksessa - katsauksesta on tulkittavissa, että Norjan mielestä sen puolustusrakenne ei enää Ukrainan kriisin jälkeen ollut riittävän joustava, eikä sillä myöskään ollut enää riittävää reagointikykyä vastata Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen muodostamiin haasteisiin.²³⁴

Vuonna 2019 Norjan asevoimien komentajan tiedonannosta on todettavissa, että Norja katsoo Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen kasvun merkittävimpänä tekijänä Norjan ja Naton turvallisuudelle. Norjan mukaan ennakkovaroitusajan lyheneminen yhdessä Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen modernisoinnin kanssa ovat asettaneet uusia vaatimuksia Norjan asevoimien puolustuskyvyn kehittämiseksi. Norjan mukaan asevoimien tilannetietoisuuden, taistelunkestävyyden ja reagointikyvyn kehittäminen ovat olleet tärkeimpiä osa-alueita.²³⁵

*”On mahdollista, että Venäjä voi käyttää sotilaallista voimaa Pohjoisessa.”*²³⁶

Puolustussektorin kehittämissuunnitelman mukaan Norja pitää mahdollisena tilannetta, missä Venäjä käyttää sotilaallista voimaa omien etujensa tavoittelemiseksi Pohjoisessa. Voidaan päätellä, että Norja pitää myös mahdollisena tilannetta, missä Venäjä voisi käyttää sotilaallista voimaa Norjaa vastaan. Venäjän arvaamattoman valtiollisen kehityksen ja länteen heikentyvien suhteiden valossa, Norjan voi väittää pitävän sitä todennäköisempänä kuin ennen. Norjan muuttunut käsitys Venäjän sotilaallisen voiman käyttökynnyksen alenemisesta antaa olettaa, että Norja on joutunut huomioimaan asevoimiensa kehittämisessä tarkemmin Venäjän Pohjoisen laivaston sotilaallisten suorituskykyjen kasvun. Neljännen luvun johtopäätösten perusteella, tämä tarkoittaa, että Norjan asevoimien kehittämisessä

²³⁴ *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 5.

²³⁵ *Norwegian Armed Forces: A Stronger Defence – The Military Advice of the Chief of Defence 2019*. Norwegian Armed Forces, Oslo 2019, s. 4.

²³⁶ Suomennettu tekstistä: *”Må det legges til grunn at Russland i gitte situasjoner vil kunne anse militærmakt som ett av flere relevante virkemidler i nord.”* Ks. *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 30.

vaikuttaisivat erityisesti Venäjän kaukovaikuttamiskyvyt sekä kyky sotilasoperaatioiden toteuttamiseen Pohjoisessa.²³⁷

*”On tärkeää priorisoida sellainen sotilaallinen läsnäolo, jotta asevoimilla on riittävä operatiivinen toimintakyky lähialueillamme ja erityisesti Pohjoisessa.”*²³⁸

Venäjän Pohjoisen laivaston ja Norjan välisen voiman asymmetrian voi katsoa vaikuttaneen Norjan tarpeisiin sen asevoimien operatiivisen toimintakyvyn kehittämiseksi. Norja pitää Pohjoista merkittävässä roolissa sen sotilaallisen puolustuksen suunnittelussa, koska se on sille strategisesti tärkein alue myös sotilaallisesti. Norja on suunnitellut vahvistavansa operatiivista toimintakykyään Pohjoisessa lisäämällä asevoimien läsnäoloa Pohjoisilla alueilla. Tästä kielii esimerkiksi Norjan päätös pysyvän sotilaallisen läsnäolon vahvistamisesta Finnmarkissa, Norjan pohjoisimmassa maakunnassa.²³⁹

*”Due to enhanced Russian ability to conduct anti-access and area denial operations, we need to secure the Sea Lines of Communication across the Atlantic, and Europe’s ability to receive reinforcements.”*²⁴⁰

Søreide oli Lontoon suurlähetystössä järjestetyssä Chatham House -konferenssissa vuonna 2017. Hän puhui siellä kollektiivisen puolustuksen merkityksestä sekä ilmaisi huolensa Venäjän Bastion puolustuksen elvyttämisestä. Søreiden puheista on tulkittavissa, että tänä päivänä Venäjä kykenee kaukovaikuttamiskyvyillään kiistämään Norjalle elintärkeiden meriyhteyksien käytön Atlantilla. Ilman toimivia meriyhteyksiä Euroopan kollektiivinen puolustaminen ei toteudu Naton osalta niin kuin Norjan näkemä tarve vaatisi. Tätä vasten Søreide totesi, että Atlantilla olevien meriyhteyksien käyttö ja Euroopan kyky vastaanottaa liittoutuneiden apua on turvattava.

*”The defence of Norway depends on the arrival of allied reinforcements before crisis develops into an armed confrontation”*²⁴¹

Søreiden puheista voi nähdä Norjan huolenaiheen Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta. Venäjän kyky vaikuttaa Pohjois-Atlantin meriyhteyksiin näyttäisi olevan keskeinen vaikuttaja Norjan puolustukseen sekä tarpeeseen, mitä varten Norjan asevoimia kehitetään.

²³⁷ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 30.

²³⁸ Suomennettu tekstistä: Det er viktig å prioritere militær tilstedeværelse med relevant operativ evne i våre nærområder, særlig i nord. Ks. *ibid*, s. 109.

²³⁹ *Ibid*, s. 111.

²⁴⁰ Regjeringen: *Chatham house conference on security and defence 2017, London, UK.*

[<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/chatham-house-conference-on-security-and-defence-2017/id2542061/>], luettu 3.3.2020.

²⁴¹ *Capable and Sustainable* (2016), s. 4.

Norja linjaa puolustussektorin kehittämissuunnitelmassaan, että maan puolustaminen riippuu Naton tuen vastaanottamisesta ennen kriisin eskaloitumista sotilaalliseksi yhteenotoksi.²⁴²

Norjan lausunnosta on tulkittavissa, että Venäjän muodostama sotilaallinen uhka on vaikuttanut myös siihen, että miten Norja määrittelee kollektiivisen puolustuksen tarvetta itselleen. Venäjän kaukovaikuttamiskykyjen kehittyminen ja sotilaallisen aktiivisuuden kasvu Pohjoisessa ovat kasvattaneet Norjan intressejä Naton sotaharjoitusten ja koulutuksen lisäämiselle Norjan alueilla.²⁴³

*"To be a credible partner in NATO, the Norwegian armed forces must be strengthened by being provided with the necessary combative strength, presence and resilience to respond effectively to an attack on Norway."*²⁴⁴

Norjan asevoimien muutosta käsittelevän katsauksen perusteella Norjan asevoimia ei olla kehitetty pelkästään sen oman puolustuskyvyn rakentamiseksi. Myös Nato-jäsenyys määrittelee tarpeita Norjan asevoimien vahvistamiseksi. Ilman uskottavaa puolustuskykyä, Norja ei pidä itseään uskottavana Naton jäsenenä. Riittävä puolustuskyky katsotaan saavutettavan ainoastaan Naton kautta. Nato-jäsenyys vaatii, että Norja kykenee tehokkaasti puolustautumaan sotilaallisen hyökkäyksen alla. Voidaan todeta, että Venäjän muodostaman sotilaallisen uhkan lisäksi, myös Nato-jäsenyys on velvoittanut Norjaa kehittämään asevoimiensa taisteluvoimaa ja taistelunkestävyyttä.²⁴⁵

Maavoimien kehittämistä käsittelevässä lausunnossa otetaan kantaa Norjan asevoimien kehittämisen hyötyihin. Norja katsoo, että sen asevoimien tehokkaampi operatiivinen toimintakyky ei ainoastaan tue Norjan etuja. Norjan mukaan suorituskykyisemmät asevoimat lisääisivät Naton poliittista merkitystä sekä kykyä toimia maan alueilla konfliktitilanteessa.²⁴⁶

Kokonaisuudessaan Naton voi katsoa merkitsevän Norjalle riittävän pelotteen luomista vastustajalle. Norja uskoo, että Naton osallistuminen konfliktiin ennen sen puhkeamista ennaltaehkäisee vastustajaa käyttämästä sotilaallista voimaa, sillä aseellinen hyökkäys Norjaa ja Natojoukkoja vastaan johtaisi liian suuriin tappioihin. Voidaan todeta, että asevoimiensa kehittämisellä Norja kokee myös edistävänsä Nato-jäsenyyden tuomia hyötyjä itselleen.²⁴⁷

²⁴² *Capable and Sustainable* (2016), s. 4.

²⁴³ Regjeringen: *Change and stability in the High North*. [<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/defence-news-2019/id2681026/>], luettu 10.3.2020.

²⁴⁴ *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 6.

²⁴⁵ *Ibid*, s. 6.

²⁴⁶ Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2017, s. 11.

²⁴⁷ *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 6.

*"Despite the security guarantees offered by the alliance, Norway must also maintain an ability to respond to the early phases of a crisis or conflict independently"*²⁴⁸

Kollektiivisesta puolustuksesta huolimatta Norjan asevoimien kehittämistarpeita näyttäisi määrittävän eniten se, että maa kokee tarpeelliseksi ottaa suurempaa vastuuta omasta puolustuksestaan. Norjan mukaan sen on kyettävä selviytymään konfliktin alkuvaiheessa itsenäisesti. Ennakkovaroitusajan lyheneminen vastustajan sotatoimien aloittamisesta vaatii asevoimia olemaan riittävän kyvykkäitä toimimaan itsenäisesti siihen asti, että Naton joukot pääsevät Norjan tueksi. Niiden olisi kyettävä vaikuttamaan myös siihen, että Naton sotilaallinen tuki pääsee Norjaan saakka.²⁴⁹ Ennakkovaroitusajan lyhenemisen voi katsoa luoneen myös vaatimuksen Norjan asevoimien valmiudelle. Norjan mukaan sen on ylläpidettävä sellaista valmiutta, jotta se kykenee vastaamaan vastustajan hyökkäykseen jokaisessa sodankäynnin ulottuvuudessa.²⁵⁰

Luvun havaintojen perusteella on todettavissa, että Norjan mielestä sen asevoimiensa kehittämistarpeita määrittävät tekijät liittyvät keskeisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Norjan asevoimien operatiivisen toimintakyvyn on vastattava nykyisen uhkaympäristön mukaisiin vaatimuksiin.
- Norjan on sitouduttava Naton kollektiiviseen puolustukseen suuremmilla resursseilla.
- Norjan on vahvistettava asevoimiaan kyetäkseen vastaamaan puolustuksestaan itsenäisesti.

Tulkitsemalla luvun sisältöä *rationaalisuuden* näkökulmasta voidaan todeta, että Norja kehittää asevoimiaan vastaamaan Venäjän muodostamaa sotilaallista uhkaa vastaan. Norjan asevoimien kehittämiseen liittyvissä ideoissa on huomattavissa kaksi narratiivia, millä Norja perustelee asevoimiensa kehittämistä. Norjan näkökulmasta sen asevoimien kehittämisen hyödyt jakautuvat kansallisen puolustuskyvyn vahvistumiseen sekä Naton kollektiivisen puolustuskyvyn vahvistumiseen. Koska Norjan tarve asevoimiensa kehittämiseksi on rationaalinen, kollektiivisen puolustuksen kehittäminen on keino, millä Norja uskoo edistävänsä turvallisuuttaan ja kansallisen puolustuksensa vahvistumista suhteessa Venäjään.

Vaikka Norjan asevoimien operatiivisen toimintakyvyn kehittämisen voi todeta olevan lähtöisin sotilaallisesta uhkasta, konkreettisen kehittämistarpeen tulisi liittyä siihen, miten

²⁴⁸ *Capable and Sustainable* (2016), s. 4.

²⁴⁹ *Norwegian armed forces in transition* (2015), s. 6.

²⁵⁰ *Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren* (2016), s. 18.

Norja tulkitsee uhkan vaikuttavan sen puolustuksen osa-alueisiin: Norjan asevoimien omaan puolustuskykyyn sekä Naton kollektiiviseen puolustukseen.

Asevoimien kehittämistarpeisiin liittyvien merkitysten perusteella, Pohjoisen laivaston kasvaneen sotilasoperaatioiden toteuttamiskyvyn sekä sen kaukovaikuttamiskykyjen kehittyminen ovat oleellisia tekijöitä Norjan asevoimien kehittämiseen liittyvissä merkityksissä. Niiden voi todeta vaikuttavan Norjan uhkakuvissa sen omaan sekä Naton kollektiiviseen puolustuskykyyn. Norjan mukaan sen puolustus on kiinni Naton sotilaallisesta tuesta ja uskoo, että nykytilanteessa Venäjä kykenee kiistämään Naton joukkojen tuonnin Atlantin yli Norjaan aiempaa tehokkaammin. Lisäksi Norja kokee Venäjän kykenevän estämään maan omien sotilaallisten operaatioiden toteuttamisen, jolloin sen voi todeta olevan myös aiempaa haavoittuvaisempi Venäjän sotilaalliselle vaikuttamiselle.

Asevoimien kehittämiseen liittyvien merkitysten perusteella, Norjalle sotilaallisen uhkan voi katsoa muodostuvan keskeisesti kahdesta tekijästä:

- Pohjoisen laivaston parantunut kyky estää Naton ja Norjan sotilasoperaatioiden toteuttaminen Norjan alueilla sekä kyky kiistää Naton joukkojen saapuminen Norjan tueksi.
- Pohjoisen laivaston operaatiokyvyn kehittyminen lyhentyneellä ennakkovaroitusajalla.

Sotilaallisen uhkan osalta Norja näyttää mieltävän nämä keskeisiksi tekijöiksi, mitkä ovat Norjan asevoimien kehittämistä ohjaavia tarpeita. Neljännen pääluvun johtopäätöksiä perusteella, Venäjään sidotut sotilaalliset uhkakuvat ovat yhteneviä Norjan asevoimien kehittämistarpeen taustalla olevien merkitysten kanssa.

Norjan tarvetta asevoimiensa kehittämiseksi voidaan perustella sillä, että maa ei kokenut asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn vastanneen sotilaallisen uhkaympäristönsä mukanaan tuomia muutoksia. Kehittämällä puolustustaan, Norja tavoittelee kykyä vastata siitä itsenäisesti. Vahvemalla kansallisella puolustuskyvyllä, Norja kokee kykenevänsä säilyttämään asevoimiensa kyvyn sotilasoperaatioiden toteuttamiseen, millä mahdollistetaan myös Naton joukkojen pääsy Norjan maaperälle Venäjän kyvykkyyksistä huolimatta.

Naton kollektiiviseen puolustukseen liittyvien merkitysten perusteella, Norja osoittaa solidaarisuutta Natoa kohtaan tavoitellakseen rationaalista lopputulosta. Vahvempi kollektiivinen puolustus edistäisi Norjan turvallisuusintressejä suhteessa Venäjään. Näyttää siltä, että sotilaallisen uhkan voimistuessa Norjan tarve uskottavalle kollektiiviselle

puolustukselle on kasvanut. Voidaan todeta, että tämän takia Norja on pyrkinyt sitomaan Natoa aktiivisemmaksi arktiseksi toimijaksi yhteisillä sotaharjoituksilla sekä ajamalla Naton sisällä omaa Pohjoista agendaansa voimakkaammin.

Rationaalisesta näkökulmasta Nato-jäsenyyden voi katsoa tarkoittavan Norjalle suurempaa pidäkettä estämään Venäjää käyttämään sotilaallista voimaa Norjaa vastaan. Ollessaan Naton jäsen, maa on sotilaallisesti vahvempi. Havaintojen perusteella Norja haluaa kehittää asevoimiansa operatiivista toimintakykyä, jotta se kykenisi tehokkaammin vaikuttamaan Naton joukkojen perille pääsyyn Norjan alueelle. Norjan kasvanut tarve Natolle Pohjoisessa antaa ymmärtää, että Norja kokee Naton kollektiivisen puolustuksen tuoman pidäkkeen heikentyneen suhteessa maan turvallisuustarpeisiin.

Norja kehittää asevoimiensa operatiivista toimintakykyään, jotta se kykenisi ottamaan vastuuta itsenäisemmin omasta puolustuksestaan. Merkittävänä tekijänä tämän taustalla on ollut, että Norjan asevoimien operatiivinen rakenne ei ole riittävän tehokkaasti Venäjän sotilaalliseen uhkaan Ukrainan kriisin jälkeen vastannut. Sotilaallisen uhkan keskiössä ovat Pohjoisen laivaston kaukovaikuttamiskykyjen kehittyminen sekä tehokkaampi kyky sotilasoperaatioiden suorittamiseen.

Puolustuskykynsä lisäämiseksi, Norjan asevoimien *valmiuden, taistelunvoiman ja taistelunkestävyyden* vahvistaminen ovat näyttäneet nousseen tärkeimmiksi tekijöiksi. Ilman parempaa valmiutta, taisteluvoimaa ja taistelunkestävyyttä, Norja uskoo, että se ei kykene toimimaan itsenäisesti Venäjää vastaan sotilaallisessa konfliktissa, eikä kykene vastaanottamaan liittoutuneiden sotilaallista tukea alueelleen. Norjan asevoimien valmiuden, taistelunvoiman ja taistelunkestävyyden vahvistaminen ovat realisoituneet puolustussektorin kehittämissuunnitelman mukaisesti operatiivisten yksiköiden valmiuden lisäämisellä, uusilla kaluston hankintapäätöksillä sekä investoimalla strategiaan suorituskyyhiin.

Vastauksena kolmanteen tutkimuskysymykseen²⁵¹ voidaan todeta, että tärkeimpänä Norjan asevoimien kehittämiseen vaikuttavana tarpeena voidaan pitää Norjan tarvetta *ottaa suurempi vastuu omasta puolustuksestaan*. Ajatus edustaa Norjan turvallisuusintressien ympärillä vallitsevaa sosiaalista tilaa, missä Venäjän muodostama sotilaallinen uhka on vaikuttanut Norjan tulkintoihin sen asevoimista sekä Naton kollektiivisesta puolustuskyvystä. Tässä sosiaalisessa tilassa asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn kehittämiseksi, Norja kasvattaa asevoimiensa valmiutta, taisteluvoimaa ja taistelunkestävyyttä, kyetäkseen ottamaan

²⁵¹ *Minkälaisilla tarpeilla Norjan voi katsoa perustelevan asevoimiensa kehittämistä osana sotilaallista uhkaympäristöään?*

suuremman vastuun puolustuksestaan, koska sen täytyy kyetä puolustautumaan itsenäisesti Venäjää vastaan.

On syytä uskoa, että kollektiivisen puolustuksen merkitys on muuttunut Norjan puolustuksellisessa ajattelussa. Maan mukaan Nato vaatii siltä kykyä toimia kriisin alkuvaiheessa itsenäisesti. Rationaalisesta näkökulmasta Norja uskoo, että Venäjä kykenee tehokkaammin estämään Naton liittymisen osaksi Norjan puolustusta. Samalla se kokee Naton kollektiivisen puolustuksen uskottavuuden aiempaa kyseenalaisemmaksi. Tämän perusteella, Naton pidäkkeellinen vaikuttavuus Norjan puolustuksellisessa ajattelussa näyttää heikentyneen. Norja voi todeta katsovan, että Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen kasvun myötä myös Nato on sotilaallisesti heikompi Pohjoisessa.

Norjan puolustuksellisessa ajattelussa riittävän pidäkkeen luominen Venäjää vastaan, vaikuttaa siirtyneen Naton kollektiivisesta puolustuksesta yhä enemmän Norjan asevoimien vastuulle. Rationaalisuuden näkökulmasta Norjan asevoimien valmiuden, taisteluvoiman ja taistelunkestävyyden kehittäminen kertovat, että asevoimista ollaan tekemässä riittävää pidäkettä Venäjälle sotilaallisen voiman käytön ehkäisemiseksi. Tämän voi tulkita kertovan Norjan aikomuksista varautua puolustautumaan Venäjää vastaan itsenäisesti. Näiden syiden takia Norja kokee, että sen suurin tarve sotilaallisessa uhkaympäristössään, on asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn vahvistamisessa.

Norjan asevoimien kehittämisen taustalla olevien merkitysten perusteella, Norjan asevoimien kehittämistä kyetään selittämään konstruktivismilla. Ukrainan kriisin jälkeen Norjan asevoimien kehittäminen on ollut Limnélin ajatusten mukaisesti seurausta Norjan turvallisuuteen vaikuttavien toimijoiden ja tapahtumien vuorovaikutuksesta. Ukrainan kriisin jälkeen Venäjän asevoimien modernisointi ja maan poliittinen kehittyminen ovat muodostaneet Norjalle keskeisimmän turvallisuuskysymyksen, minkä takia Norjan valtiollista turvallisuutta on alettu rakentamaan yhä enemmän omien asevoimien varaan. Tässä tilassa Norja rakentaa turvallisuuttaan asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn kehittämisellä.

*”All allies come to the table with their specific geography, history, economy – and mentality. The threats may look different, depending on what part of Europe you live in.”*²⁵²

Venäjä näyttää vaikuttaneen Norjan tulkintoihin Naton kollektiivisesta puolustuksesta osana turvallisuutensa rakentumista. Norjan mielestä tämä johtuu erityisesti Venäjän kasvaneesta kyvystä kiistää Pohjois-Atlantin meriyhteyksien käyttö. Kyseessä on Norjan subjektiivinen

²⁵² Regjeringen: *Chatham house conference on security and defence 2017, London, UK.* [<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/chatham-house-conference-on-security-and-defence-2017/id2542061/>], luettu 3.3.2020.

tulkinta, mikä on syntynyt Ukrainan kriisin jälkeen. Tarve Naton kollektiiviselle puolustukselle voi muodostua Norjalle tulevaisuudessa ongelmalliseksi, koska se rakentuu joukosta Naton jäsenmaiden toisistaan poikkeavia intressejä. Ongelmaksi voidaan katsoa, miten Norja saa Naton jäsenmaat sitoutumaan arktisen alueen turvallisuuskysymyksiin Norjan haluamalla tavalla.

Raitasalon näkemysten perusteella identiteettirakentumisen logiikka²⁵³ näyttäytyy osana Norjan turvallisuuden rakentumista. Norja on samaistunut tiukemmin osaksi läntistä turvallisuusyhteisöä samalla kun Venäjä edustaa identiteetiltään yhä erilaisempaa valtiota. Tämän seurauksena Norja on nostanut Venäjään liitetyt sotilaalliset uhkakuvat yhä keskeisemmiksi tekijöiksi osana Norjan kansallisen puolustuksen vahvistamista. Norjan asevoimien kehittäminen ja kehittämiseen sidotut ideat osoittavat, että Norja vahvistaa kansallista puolustustaan selviytyäkseen itsenäisesti Venäjää vastaan sotilaallisessa konfliktissa.

Rousseau ja Garcia-Retameron ajatukset identiteettien ja voiman asymmetrian vaikutuksista uhkien tulkintaan, näyttäytyvät Norjan asevoimien kehittämisen taustalla olevissa merkityksissä. Tämä tutkimus osoittaa, että Ukrainan kriisin seurauksena Norja on identifioitunut negatiivisesti Venäjän suhteen ja tulkinnut, että sen asevoimien operatiivinen toimintakyky ei ole enää vastannut turvallisuusympäristönsä mukaisiin haasteisiin. Norjan käsitys Venäjästä sotilaallisena uhkana näyttää voimistuneen samalla kun Venäjästä on tullut sotilaallisesti vahvempi valtio. Rationaalisuuden näkökulmasta Rousseau ja Garcia-Retameron ajatuksia tukee myös se, että Norja kokee sotilaalliseen voimaan perustuvan aselman kääntyneen Venäjän eduksi Pohjoisessa.

Norjan puolustustutkimuslaitos arvioi oivallisesti, että sotilaallisessa puolustuksessa on kyse sodan ennalta ehkäisevästä pidäkkeestä. Sen mukaan Norjalla ja Natolla on oltava todellinen kyky tuottaa vastustajalle tappioita. Sodan ehkäisevä pidäke perustuu hyökkääjän riskiarviointiin, missä arvioidaan puolustajan kykyä tuottaa tappioita. Puolustustutkimuslaitoksen mukaan Venäjän sotilaallisessa päätöksentekoprosessissa arvioidaan hyökkäyksen kohteena olevan valtion puolustuskykyä ja reagointinopeutta. Jos Venäjä tämän perusteella arvioisi Norjan puolustuskyvyn heikoksi ja Naton kyvyttömäksi osallistua nopeasti konfliktiin, sotilaallisen voiman käyttö Norjaa vastaan tietyssä tilanteessa

²⁵³ Identiteettirakentumisen logiikka: *identiteetti* → *intressi* → *toiminta*.

voi osoittautua houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Puolustustutkimuslaitoksen mukaan Norjalle on elintärkeää, että tämän takia sen omat asevoimat luovat riittävän pidäkkeen Venäjälle.²⁵⁴

Tulkitseamalla tätä arviota suhteessa Norjan kuvaamiin näkemyksiin sen asevoimien kehittämisen taustalla, voidaan todeta, että maan mukaan sen asevoimat eivät aiemmin kyenneet luomaan riittävää pidäkettä Venäjälle. Asevoimien kehittämiseen liitettyjen näkemyksien perusteella, Norja on pitänyt itseään Venäjän silmin kyvyttömämpänä puolustautumaan. Rousseau ja Garcia-Retaméron näkemykset voiman asymmetriasta antavat ymmärtää, että Norja näyttää aiemmin laskeneen turvallisuutensa vahvemmin kollektiivisen puolustuksen tuomaan pidäkkeeseen ennen Ukrainan kriisiä ja nykyisiä tulkintoja Venäjästä sotilaallisena uhkana. Tarve asevoimiensa kehittämiseksi ottaakseen enemmän vastuuta puolustuksestaan antaa ymmärtää, että Norja ei enää luottaisi kollektiivisen puolustuksen tuomaan pidäkkeeseen yhtä paljon, kun aikaisemmin. Naton roolin muuttuminen Norjan puolustuksellisessa ajattelussa näyttäisi vahvistaneen Norjan käsityksiä sen ja Venäjän välisestä asymmetrisestä suhteesta. On syytä uskoa, että Norja tulkitsee tämän Venäjälle edullisemmaksi tilanteeksi Pohjoisessa, mikä voi saada Venäjän toimimaan sotilaallisesti rohkeammin omaa etua tavoitellessa.

Norjan sotilaallisissa uhkakuvissa ja asevoimien kehittämisessä voidaan todeta olevan laajemmin kyse myös siitä, miten Norja tulkitsee Venäjän valtiollisia intressejä ja toimintaa. Ongelmallista on, että Norja ei voi koskaan lopulta tietää, että kuvastavatko sen tulkinnat Venäjän intresseistä ja toiminnasta tietyllä ajanhetkellä todellisuutta. Norja siis rakentaa rationaalisesti valtiollista turvallisuuttaan oikeiksi katsomiensa tulkintojen ja olettamusten varaan.

²⁵⁴ 10 år med Russisk försvarsmodernisering (2017), s. 31, 33.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksen intressinä oli selvittää: *mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella?* Vastauksen muodostamiseksi eriteltiin kolme alatutkimuskysymystä, joihin vastattiin tutkimuksen pääluvuissa.²⁵⁵ Alatutkimuskysymyksien vastaukset on tiivistetty alle, päälukuihin pohjautuvassa kronologisessa järjestyksessä.

Suvereniteetti ja taloudellinen vakaus ovat Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskiössä. Niiden voi katsoa olevan perustavanlaatuisia tekijöitä, joiden täyttämiseen Norjan valtiollinen toiminta lopulta tähtää Pohjoisessa.

Norja pitää kansainvälisiä suhteita sen arktisen politiikan tärkeimpänä osa-alueena, minkä kautta ajetaan myös muita arktisen politiikan osa-alueita. Norja katsoo sen suvereniteetin ja taloudellisen vakauden Pohjoisessa olevan riippuvaisia muista alueella toimivista valtioista ja järjestöistä. Tämän takia ne ovat myös Norjan turvallisuuspolitiikan keskiössä.

Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin keskeiset osa-alueet liittyvät Venäjään, Natoon sekä Norjan omiin asevoimiin. Tutkimustulosten perusteella Norjan valtiollinen turvallisuus Pohjoisessa on sidoksissa erityisesti Venäjän poliittiseen ja sotilaalliseen kehitykseen, Naton kollektiivisen puolustuksen tuomaan turvallisuuteen sekä omien asevoimiensa kykyyn säilyttää Norjan määräysvalta maansa alueella.

Ukrainan kriisin jälkeen Norja on katsonut, että Venäjän ulko- ja sisäpoliittinen kehitys ovat tehneet siitä aiempaa arvaamattoman toimijan. Näiden voi katsoa vaikuttaneen siihen, että Norja on alkanut nähdä Venäjän täysin erilaisena valtiona. Nämä ovat vaikuttaneet sosiaaliseen tilaan, missä Norja antaa suurempaa painoarvoa sotilaallisille uhkille. Tämä on tarkoittanut, että Norja on alkanut tulkitsemaan Venäjää yhä enemmän sotilaallisena uhkana.

Norjan Venäjään liittämät sotilaalliset uhkakuvat tarkoittavat käytännössä Venäjän sotilaallisen voiman käyttökynnyksen alenemista yhdessä Pohjoisen laivaston kokonaisvaltaisen suorituskyvyn tehostumista sotilasoperaatioiden toteuttamiseen

²⁵⁵ 1. Minkälaisena toimijana Norja näkee itsensä arktisella alueella turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?
 2. Minkälaisia sotilaallisia uhkakuvia Norja on liittänyt Venäjään Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeisellä ajanjaksolla?
 3. Minkälaisilla tarpeilla Norjan voi katsoa perustelevan asevoimiensa kehittämistä osana sotilaallista uhkaympäristöään?

Pohjoisessa. Norja katsoo sotilaallisen uhkan muodostuvan sen heikentyneestä kyvystä puolustautua Venäjää vastaan. Norjan mukaan Venäjä kykenee aiempaa tehokkaammin kiistämään Naton ja sen omien sotilasoperaatioiden toteuttamisen Norjan alueilla.

Ukrainan kriisin jälkeen Norja on kehittänyt asevoimiensa operatiivista toimintakykyä priorisoimalla asevoimiensa valmiuden, taistelunkestävyyden ja taistelunvoiman kasvattamisen. Strategisilla suorituskvyillä on näissä keskeinen merkitys. Maa on nostanut operatiivisten yksiköidensä valmiuden tarvitsemalleen tasolle uudistamalla henkilöstörakenteita. Lähivuosina asevoimien taistelunkestävyyttä ja taistelunvoimaa kasvatetaan kaluston elinkaaripäivityksillä sekä uusilla materiaalihankinnoilla.

Rationaalisesta näkökulmasta Norjan asevoimien keskeisimpien kehittämistarpeiden voi katsoa johtuvan siitä, miten Norja tulkitsee Venäjän sotilaallisen uhkan ja puolustuksensa välistä suhdetta. Keskeisimpänä ajurina on ollut Norjan tarve saada sen asevoimien operatiivinen rakenne vastaamaan sen turvallisuusympäristön muutosta, missä Venäjän muodostama sotilaallinen uhka näyttelee merkittävintä roolia. Siinä maan asevoimien operatiivista toimintakykyä kehitetään, jotta Norja pystyisi itse vastaamaan Venäjän muodostamaan sotilaalliseen uhkaan. Norja on tulkinnut Naton kollektiivisen puolustuksen muodostaman pidäkkeen heikenneen. Tämän voi katsoa osasyiksi Norjan tarpeelle kehittää asevoimistansa riittävää pidäkettä Venäjälle estämään sotilaallisten voimakeinojen käytön Norjaa vastaan.

6.2 Norjan turvallisuusintressit sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella

Tässä luvussa määritellään Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ja vastataan tutkimuksen pääkysymykseen: *mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella?* Tutkimuksen johtopäätöksien perusteella Norjan turvallisuusintressit rakentuvat kokonaisuudesta, missä maa suojelee turvallisuutensa kannalta tärkeäksi pitämiään asioita tietyillä toiminnoilla. Tässä kokonaisuudessa Norjan valtiollista turvallisuutta rakennetaan aina suhteessa ulkoiseen toimijaan ja tapahtumaan. Norjan turvallisuusintressi tietyllä ajanhetkellä rakentuu valtion turvallisuutta heikentävistä *ulkoisista* sekä turvallisuutta lisäävistä *omista* toiminnoista. Turvallisuusintressiestä voi katsoa tulevan *mahdollisia* tai todellisia, kun valtio alkaa tuottaa turvallisuuttaan lisäävää toimintaa, omaa turvallisuutta heikentävien voimien lähtökohdista. Tämän takia turvallisuusintressissä on myös aina oltava jollain tasolla kauseliteetin aineksia vähintään kahden tekijän välillä.

Tutkimustulosten perusteella Norjan *vallitsevista turvallisuusintresseistä* on tullut mahdollisia, yhdessä Norjan tulkinnoista sen sotilaallisesta uhkaympäristöstä sekä sotilaallisesta uhkasta aiheutuneesta toiminnasta. Kuva seitsemän ilmentää Norjan vallitsevien turvallisuusintressien rakentumista sen sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella. Tutkimustulosten mukaan Norjan vallitsevissa turvallisuusintresseissä on enemmässä määrin kyse Venäjän muodostamasta sotilaallisesta uhkasta ja sen luomasta tarpeesta Norjan asevoimien kehittämiseksi. Voidaan todeta, että Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ovat muodostuneet näiden osa-alueiden välisestä suhteesta. Niissä on kyse siitä, *miten* Norja tulkitsee Venäjän muodostavan sille sotilaallisen uhkan ja *miten* Norja näkee asevoimiensa kehittämisen lisäävän maan turvallisuutta Venäjän sotilaallista uhkaa vastaan.

Kuva 7: Norjan vallitsevien turvallisuusintressien rakentuminen. Termi: "*How possible*", ilmentää logiikkaa siitä, kuinka Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut *mahdollisia*. Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ovat syntyneet yhdessä Norjan Venäjästä identifioitumisen vaikutuksista siihen, miten Norja tulkitsee Venäjää sotilaallisena uhkana ja miten Norjan asevoimien kehittämisellä pyritään vastaamaan Venäjän muodostamaan sotilaalliseen uhkaan.

Merkitsevää on, että Norja näkee sen ja Venäjän välisen suhteen asymmetrisenä sotilaallisessa voimassa mitattuna. Norjan vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä olevien turvallisuusintressien voidaan todeta liittyvän tarkemmin siihen, *miten* ja *mihin asioihin* Norja tulkitsee Venäjän sotilaallisen uhkan kohdistuvan.

Tutkimustulosten perusteella, Norjan turvallisuusintressit liittyvät tarkemmin siihen, *miten* Norja näkee sen asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn kehittämisen vastaavan niihin asioihin, mitä Norja tulkitsee Venäjän uhkaavan. Voidaan todeta, että kansallisen puolustuskykynsä vahvistamiseksi, Norja on priorisoinut sen asevoimien operatiivisen toimintakyvyn kehittämisen vastaamaan tehokkaammin Venäjän kasvaneeseen kykyyn suorittaa sotilasoperaatioita sekä kiistää Norjan ja Naton omien sotilasoperaatioiden

toteuttaminen. Norja kasvattaa asevoimiensa valmiutta, taistelunkestävyyttä ja taistelunvoimaa asevoimiensa operatiivisen toimintakyvyn kehittämiseksi. Norja katsoo myös, että asevoimiensa kehittämisellä on kollektiivisen puolustuksen uskottavuutta lisäävä merkitys.

Vastaamalla tämän tutkimuksen pääkysymykseen, seuraavien turvallisuusintressien voidaan todeta keskeisesti ohjanneen Norjan toimintaa vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössään:

- *Sotilaallisessa voimassa mitatun asymmetrisen suhteen kaventaminen Venäjään.*
- *Valmiuden, taistelunkestävyyden sekä taistelunvoiman kasvattaminen asevoimien operatiivisen toimintakyvyn parantamiseksi.*
- *Kyettävä selviytymään Venäjää vastaan aseellisen konfliktin alkuvaiheessa itsenäisesti ilman Naton kollektiivista puolustusta.*
- *Kyettävä säilyttämään omien asevoimien operaatiokyky ja mahdollistamaan Naton joukkojen operoiminen sekä Naton sotilaallisen tuen vastaanotto Venäjän sotilaallisen uhkan alla.*
- *Kollektiivisen puolustuksen uskottavuuden edistäminen kansallisen turvallisuuden lisäämiseksi.*
- *Kansallisen puolustuskyvyn rakentaminen riittäväksi pidäkkeeksi Venäjälle sotilaallisen voiman käytön ehkäisemiseksi.*

6.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Yleisesti tunnustettujen tieteellisten käytäntöjen takia tämän tutkimuksen prosessi ja tutkimustulokset asetetaan kyseenalaisiksi. Tarkoituksena on korostaa tutkimuksen tieteellistä eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnissa puhutaan tutkimuksen toistettavuudesta ja pätevyydestä. Tutkimusta voidaan pitää tieteellisillä standardeilla toistettavana, jos kaksi arvioijaa päätyy saman tutkimuskohteen tutkimisessa samaan lopputulokseen. Tutkimuksen pätevyyden arvioinnissa tarkastellaan, miten valitut tutkimusmenetelmät kykenivät mittaamaan tutkimuksen kohteen mukaisia asioita.²⁵⁶

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa korostuu myös tutkimuksen objektiivisuuden arviointi. Objektiivisuuden arvioinnissa on tarkasteltava tutkimushavaintojen luotettavuutta ja puolueettomuutta. Näissä korostuvat, että kykeneekö tutkija tarkastelemaan havaintoja objektiivisesti henkilökohtaisista ennakko-olettamuksista ja asenteista irrallaan. Tutkimuksen

²⁵⁶ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara (2016), s. 231.

luotettavuus nousee, jos tutkija on kyennyt tarkasti selostamaan tutkimuksen toteuttamisen alusta loppuun. Siitä on ilmevä, mihin tutkija perustaa päättelynsä.²⁵⁷

Tutkijalla ei ollut ennakkosenteita aihepiiriä kohtaan, eikä faktaan perustuvaa ennakkotietoa arktisesta alueesta tutkimusprosessin alussa. Aiempi Maanpuolustuskorkeakoululla tehty tutkimus aihepiiristä sekä muu arktiseen alueeseen liittyvä tutkimus ja kirjallisuus, ohjasivat sekä osoittivat tutkijalle tarkemman selittämisen arvoisen ongelman ilmiöstä. Teoreettinen asennoituminen aihealueeseen tutkimusprosessin lähtötilanteessa oli realistinen.

Tutkimus toteutettiin laadullisen teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti. Teorian ja tutkimusmenetelmän tulee olla soveltuvia tutkimusongelman ratkaisemiseksi, jotta tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Tämän tutkimuksen objektiivisuus ja luotettavuusarvo perustuvat oikeiksi katsottuihin tutkimusmenetelmällisiin valintoihin sekä niiden avulla objektiivisesti tuotettuihin tutkimustuloksiin.

Tutkimusongelman määrittelyssä, tutkijan henkilökohtainen mielenkiinto sekä teorian soveltuvuus tutkimusongelman ratkaisemiseksi ohjasivat konstruktivismin valintaan teoreettiseksi näkökulmaksi. Tutkimuksen intressinä oli selvittää, että *mitä turvallisuusintressejä Norja näkee itsellään sen vallitsevassa sotilaallisessa uhkaympäristössä arktisella alueella*. Konstruktivismin valinta teoreettiseksi näkökulmaksi, tukee tämän tutkimuksen tutkimushavaintojen luotettavuutta, koska sen avulla kyettiin tarkastelemaan Norjan turvallisuusympäristön muutoksesta syntyvää valtiotason toimintaa sosiaalisena prosessina. Konstruktivismi vaikutti myös siihen, että tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Teoriaohjaavuus vaikutti aineiston analysointiin ja tutkimustulosten muodostamiseen voimakkaasti läpi tutkimuksen, välillä ehkä liikaakin. Tutkimusprosessin aikana tutkija oli ”konstruktivistinen”, minkä takia aineiston analysointi ja tutkimustulokset olivat sen mukaisia. Aineistoa analysoitiin teorian valossa, jotta sieltä löydettiin tutkimusongelman kannalta merkityksellistä tietoa. Liika teoreettinen asennoituminen saattoi hämärtää tutkijan objektiivisuutta, koska aineistosta etsittiin asioita, mitä sieltä haluttiin löytää. Vaikka se on osa tutkimusmenetelmän tarkoitusta, liika valikoivuus on voinut johtaa siihen, että tutkijan mielestä teoriaan sopiva ja tärkeänä pidetty asia on syrjäyttänyt tutkimusasetelman kannalta muun merkittävän asian huomioimisen. Tutkija ei siis välttämättä ole kyennyt kaikissa tilanteissa objektiiviseen analyysiin.

²⁵⁷ Tuomi & Sarajärvi, (2018), s. 159–160. & Hirsjärvi & Remes & Sajavaara (2016), s. 232–233.

Aineistoa analysoitiin abduktiivisesti keskittämällä huomio tutkimuksen kannalta oleelliseen. Huomion keskittämällä kyettiin analysoimaan laaja joukko lähdeaineistoa. Haittapuolena on se, että analyysivaiheessa osa aineistosta mitä ei pidetty tutkimuksen kannalta olennaisena, jätettiin analysoimatta. Tämä synnyttää objektiivisuusongelman, sillä tutkija joutui tekemään aina päätöksen siitä, mitä pidetään tai ei pidetä tärkeänä. Näiden valintojen kertautuessa, tutkimuksen johtopäätöksistä on voinut jäädä puuttumaan ilmiön kannalta tärkeää tietoa. Analysoitavan aineiston karsinta oli tutkimuksen toteuttamisen kannalta kuitenkin välttämätöntä ja se edisti tutkimusongelman ratkaisua. Kuhunkin tutkimuskysymykseen vastatessa, tutkimusasetelma ohjasi tarkoituksenmukaisesti aineiston analyysia huomion keskittämiseksi oikeisiin asioihin. Päätökset siitä, mitä pidetään tärkeänä, perustuivat aina määriteltyyn tutkimusasetelmaan. Näiden takia, tämän tutkimuksen aineiston analyysia voi pitää tutkimusprosessin sekä tutkimustulosten kannalta luotettavan.

Tutkimuksen metodologisia valintoja voi pitää tutkimustulosten luotettavuutta lisäävinä tekijöinä. Jokaisella menetelmällä oli perusteltu tarkoitus osana tutkimusongelman selvittämistä. Kaikissa strategian tutkimuksissa, tutkimusmenetelmälliset valinnat ja ilmiön rajaaminen useasta eri näkökulmasta, aiheuttavat ongelman tutkimuksen objektiivisuudelle. Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa on kuitenkin harvoin yhtä totuutta, jolloin kysymys objektiivisuudesta on kokonaisuudessaan tulkinnanvarainen. Näillä valinnoilla pyrittiin tavoittelemaan ilmiön tarkastelua määritellyistä lähtökohdista mahdollisimman objektiivisesti. Tämän tutkimuksen objektiivisuus ja totuusarvo löytyvät perustelluista tutkimusmenetelmällisistä valinnoista sekä niihin sitoutumisesta osana tutkimusprosessia. Teoria ja tutkimusmenetelmä hyväksyttiin ”totuutena” ilmiön tutkimiseksi.

Teoria ja tutkimusmenetelmä paikoin lisäsivät tutkijan ja lähdeaineiston välistä subjektiivista asettelua. Ennen aineiston tarkempaa analysointia tehtiin pakon edestä olettamuksia teorian ohjaamana. Esimerkiksi oletusarvona koko tutkimuksen alusta oli, että Venäjä on vaikuttanut kielteisesti Norjan turvallisuuteen Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla. Lopulta tästä oletuksesta muodostui osa tutkimusongelmaa ja se alkoi ohjata aineiston keräämistä ja tutkijan ennakkoasemoitumista.

Tutkimuksen lähdeaineisto valittiin tutkimusongelmaan, teoriaan ja tutkimusmenetelmään sopiviksi. Tutkimuksen primääriaineisto koostui Norjan valtion virallisista asiakirjoista ja lausunnoista, jotka olivat englannin- sekä norjankielisiä. Aineisto rajattiin ajallisesti käsittämään Ukrainan kriisin jälkeistä aikaa. Primääriaineistoa voidaan pitää tutkimusongelman kannalta tarkoituksenmukaisena ja luotettavana. Sen tarkoituksena oli

mahdollistaa ilmiön tarkastelu Norjan subjektiiviseen näkökulmaan sitoen, mihin se soveltui hyvin. Lähdeaineisto ei mahdollistanut muiden toimijoiden kuten Yhdysvaltojen, Naton ja Arktisen neuvoston näkökulmien tarkastelua tutkittavan ilmiön kannalta. Myös Venäjän näkökulmia käsiteltiin verrattain vähän, vaikka se oli oleellinen tutkimuksen kohde.

Muiden valtioiden näkökulmien laajempi avaaminen olisi tuonut ilmiön ymmärtämiseen syvyyttä ja tätä kautta luotettavuutta tutkimustuloksille. Näkökulmien rajaaminen oli tietoinen valinta, koska tutkimuksen tarkoituksena oli lähestyä ilmiötä Norjan näkökulmasta. Konstruktivismiin vedoten, se on merkitsevää Norjan kannalta, miten maa tulkitsee Venäjän mielipiteitä eikä se mitä mieltä Venäjä on. Tutkijalle riitti yleinen havainto muiden länsimaiden näkemyksissä, joissa huoli Venäjästä on kasvanut. Tämän havainnon takia voitiin olettaa, että muidenkin länsimaiden tulkinnoissa Venäjästä on tullut suurempi uhka. Muiden länsimaiden näkökulmien laajempi tarkastelu, ei olisi tuonut tutkimusongelman ratkaisemiseen suurta lisäarvoa.

Aineiston analyysin luotettavuusarvoa laskee se, että osa tutkimuksessa käytetyistä Norjan valtion virallisista asiakirjoista oli Norjan kielisiä. Tämä pakotti hyödyntämään käännöstökalua aineiston analysoinnissa tiettyjen lähteiden osalta. On tulkinnanvaraista, että heikensikö tämä kokonaisuudessaan analyysin luotettavuutta, sillä tutkimuksen edetessä englannin ja norjankielisten asiakirjojen välille ei muodostunut ristiriitoja, vaan ne olivat tutkimusprosessin edetessä toisiaan tukevia havaintojen osalta. Norjankielisten asiakirjojen analysoimatta jättäminen olisi voinut johtaa joidenkin havaintojen löytämättä jäämiseen, minkä kerrannaisvaikutus näkyisi tutkimustulosten puutteellisuutena.

Lähdeaineiston pohjalta sekä metodologisten valintojen avulla, tutkimuskysymyksiin kyettiin vastaamaan. Tämän takia tutkimustuloksia voi pitää uskottavina ja luotettavina. Johtopäätösten muodostuessa oli huomattavissa, että tutkimukselle olisi avautumassa uusia uria, mitkä ovat ilmiön ymmärtämisen kannalta merkittäviä. Näitä jouduttiin hylkäämään lähemmästä tarkastelusta aineiston analyysin edetessä. Esimerkkinä mainittakoon kysymys Norjan Nato-jäsenyydestä. Se nousi yhdeksi keskeiseksi tekijäksi Norjan asevoimien kehittämisen ja Venäjän muodostaman sotilaallisen uhkan rinnalle. Tutkimuksessa osoitettiin, että Nato-jäsenyys on merkittävässä roolissa Norjan asevoimien kehittämisen taustalla. Nato-jäsenyyden laajempi vaikuttavuus Norjan asevoimien kehittämisen tarkastelussa jätettiin kuitenkin tekemättä. Nämä valinnat tulee nähdä tutkimustulosten luotettavuutta lisäävinä, sillä ne osoittavat tutkijan keskittyneisyyden tutkimuksen kannalta olennaisiin asioihin.

Tutkimuksessa analysoitiin Norjan virallisia asiakirjoja Ukrainan kriisin jälkeisellä ajanjaksolla. Ajallinen rajausta loi tietynlaista problematiikkaa tutkimustulosten ympärille. Mikäli Norjan turvallisuusympäristöä olisi tarkasteltu myös ennen Ukrainan kriisiä, tutkimustulokset olisivat saaneet lisää vertailupohjaa ja ne olisivat olleet luotettavampia sekä tutkimuksen arvoa nostavia. Silloin olisi voitu konkreettisesti vertailla muutosta Norjan turvallisuusajattelussa ennen ja jälkeen kriisin. Vertailu ei kuitenkaan olisi tuonut syvällisempää ymmärrystä ja lisäarvoa siihen, mitä Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ovat. Tutkimuksen laajuus ja tutkijan henkilökohtaiset taidot huomioiden, aikaa ennen Ukrainan kriisiä ei ollut tarkoitus, eikä sitä myöskään osattu sisällyttää tutkimukseen.

Nato-jäsenyyden syvempi tarkastelu olisi lisännyt vertailtavuutta ja luotettavuutta Norjan turvallisuusintressien määrittelyssä. Rationaalisesta näkökulmasta tutkimus osoitti, että Norja kehittää asevoimiensa operatiivista toimintakykyä Venäjän sotilaallisen uhkan kasvun takia. Konstruktivismin osalta todettiin, että intressi tietyllä ajanhetkellä syntyy rationaalisuuden lisäksi muista tekijöistä, joten tämä synnyttää näennäisen ristiriidan tutkimustulosten kannalta. Tutkimus ikään kuin antaa kuvan, että Norjan asevoimia kehitettäisiin Venäjän sotilaallisen uhkan takia, mutta niitä kehitetään myös yhtä lailla monien muiden tekijöiden, kuten Norjan Nato-jäsenyyden vuoksi. Mikäli Norjan asevoimien kehittämistä olisi tarkasteltu myös kommunikatiivisista ja normatiivisista näkökulmista. Tutkimustulokset olisivat olleet monipuolisempia ja näin tutkimuksen luotettavuusarvoa lisääviä. Tutkimuksen laajuus huomioiden, Norjan asevoimien kehittämisen tarkastelu useammasta näkökulmasta ei kuitenkaan ollut mahdollista. Tämän lisäksi voidaan todeta, että se ei myöskään olisi ollut tarkoituksenmukaista tutkimusongelman kannalta.

6.4 Pohdinta ja jatkotutkimustarpeet

Tämän tutkimuksen aikana heräsi monia mielenkiintoisia ja syvempää tutkimusta vaativia kokonaisuuksia, jotka ovat sidoksissa arktiseen alueeseen strategian ja kansainvälisen politiikan tutkimuksen lähtökohdista. Mitä enemmän tämän tutkimuksen ilmiöön perehtyi, samalla selvisi, miten valtaisa määrä lisää selvitystä ja tutkimusta vaativia kokonaisuuksia arktisella alueella on. Alla on jatkotutkimustarpeita, jotka nousivat esiin tämän tutkimuksen puutteista sekä tutkijan huomion herättäneistä kysymyksistä.

Norjan turvallisuusintressejä ja sotilaallista uhkaympäristöä tutkittiin konstruktivismin ohjaamana. Laadukkaassa ja monialaisessa tutkimuksessa, ilmiötä pitäisi lähestyä ja tutkia eri näkökulmista. Norjan puolustusta tutkittiin sen omien asevoimien ja Venäjän sotilaallisen uhkan lähtökohdista. Tutkimus nosti Norjan Nato-jäsenyyden esiin merkittävänä tekijänä,

mutta sitä ei tutkittu syvällisesti. Tutkimustulokset viittasivat siihen, että kollektiivinen puolustus on edelleen tärkein tekijä Norjan puolustuksessa, vaikka Norjan käsitys kollektiivisen puolustuksen merkityksestä olisi jollain tavalla muuttunut. Konstruktivismiin ohjaamana olisi syytä tutkia syvällisemmin Naton kollektiivisen puolustuksen merkitystä Norjan puolustukselle. Suuremman arvon tälle tutkimukselle sekä arktisen alueen sotilasstrategisen kehityksen ymmärtämiselle antaisi, jos ilmiötä tutkittaisiin Naton lähtökohdista. *Minkälaisen merkityksen Nato antaa arktiselle alueelle sotilasstrategisesti?* Se osaltaan avaisi Norjan näkökulmaa siitä, onko sen huoli kollektiivisesta puolustuksesta aiheellinen. Samalla se laajentaisi ymmärrystä siitä, kuinka laajasti Norja on huomionnut Naton kannan osana puolustuspoliittista päätöksentekoaan.

Norjan puolustusta olisi syytä lähestyä myös realismin näkökulmasta. Yksityiskohtaisempi Norjan ja Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelu Pohjoisessa jäi tässä tutkimuksessa huomiotta. Sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisen ja näiden välisten voimasuhteiden tarkastelu laajentaisi käsitystä Norjan ja Venäjän välisestä asymmetriasta puhtaasti sotilaallisten suorituskykyjen osalta. *Materialismiin pohjautuva voimasuhteiden tarkastelu* voisi toimia tukevana ja myös kritiikkiä osoittavana työnä tälle tutkimukselle. Tämän tutkimuksen osoittama sosiaalinen todellisuus ei välttämättä kuvaa tutkittua ilmiötä kokonaisuudessaan riittävällä tarkkuudella. Pohjoisen laivaston todellista suorituskykyä arvioidakseen, olisi syvennyttävä sen kaluston käyttöasteisiin ja teknisiin suorituskykyihin.

Tutkimus ei ottanut kantaa Yhdysvaltoihin ja Kiinaan arktisen alueen sotilasstrategisessä kehityksessä. Kiinan suurvalta-ambitiot näkyvät maan toimissa muun muassa silkkitie projektissa, missä se rakentaa ympärilleen globaalia talousverkostoa. Olisi tärkeää tutkia, miten Kiina mieltää arktisen alueen taloudellisen hyödynnettävyyden itselleen sekä mitä toimia Kiina on mahdollisesti jo tehnyt vaikutusvaltansa kasvattamiseksi arktisella alueella. Kiinan intressien lisääntyminen arktisella alueella voisi näyttäytyä ristiriitaisena Venäjän arktisten intressien suhteen. Se voisi edelleen problematisoida Venäjän ja Kiinan välistä suhdetta, mitä pintapuolisesti pidetään hyvänä. Tämänkaltaisen ilmiön tutkiminen voisi auttaa ymmärtämään maiden välisen suhteen dynamiikkaa ja kehitysnäkymiä syvällisemmin.

Lopulta tämäkin strategian tutkimus asemoituu osaksi Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon laitoksen ohjaamaa akateemista tutkimusta, minkä perimmäisenä tarkoituksena on palvella Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittista päätöksentekoa. Tämän takia myös Suomen näkökulman huomioiminen ja asemoiminen tutkittuun ilmiöön on tärkeää. On muistettava, että myös Suomi on arktinen valtio ja arktiset intressit ovat näkyneet ainakin

mielenkiintona Jäämeren rata -hankkeen kannattavuuden selvittämiseksi. Nyt hanke näyttää unohtuneen ja arktisen alueen turvallisuuspoliittisten ulottuvuuksien arviointi Suomen turvallisuudelle on ollut julkisuudessa muutenkin vähäistä. Samoin kuin kybertoimintaympäristön ilmestyminen uudeksi sodankäynnin ulottuvuudeksi, arktinen alue vaikuttaa muodostuvan yhä voimallisemmin Suomen ja lähialueen turvallisuuteen vaikuttavaksi geopolittiseksi näyttämöksi.²⁵⁸

Alueen sotilasstrategista kehittymistä tulisi tutkia tulevaisuudessa erityisesti Suomen lähtökohdista. Mitä Venäjän sotilaallinen varustautuminen Pohjoisessa sekä valtion poliittinen kehitys yhdessä merkitsevät Suomen puolustuspoliittiselle päätöksenteolle? Mitä Venäjän Pohjoisen-laivaston sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen aiheuttaa Suomelle ja miten se on vaikuttanut Suomen uhkaperustaiseen ajatteluun? Tämän tutkimuksen perusteella, Venäjän Pohjoisen laivaston sotilaallisten suorituskykyjen kasvu lisää asymmetriaa myös Suomen puolustuksen näkökulmasta.

Norja näyttää pitävän mahdollisena, että Venäjä voisi taipua käyttämään sotilaallista voimaa sellaista vastustajaa vasten, mikä on sotilaallisesti heikompi eikä kykene reagoimaan Venäjän toimiin riittävän ajoissa. Tämän voi katsoa olevan yksi perustavanlaatuisista syistä, miksi Norja on priorisoinut asevoimiensa kehittämiseksi luodakseen riittävää pidäkettä Venäjälle. Mikäli Norjan katsotaan onnistuneen tässä, on perusteltua pohtia, muuttuuko Pohjoisen sotilasstrateginen asetelma Venäjän silmissä. Onko tämän myötä mahdollista, että Suomesta tulee alttiimpi Venäjän sotilaallisen voiman käytölle Pohjoisessa syntyvässä sotilaallisessa kriisissä, jos Norja kykenee tehokkaammin kiistämään Venäjän sotilaalliset suorituskyvyt Pohjoisessa. Kyse olisi Venäjän näkökulmasta siitä, miten Suomi kykenisi puolustamaan pohjoisia alueitaan ja siitä, miten Venäjä tulkitsisi Suomeen kohdistuvan operaation hyötyjä ja haittoja itselleen. Tämänkaltaisen ilmiön tutkiminen toisi lisäarvoa Suomelle siinä, miten Suomen tulisi alkaa huomioimaan arktisen alueen sotilasstrategista kehitystä osana puolustuspoliittista päätöksentekoaan.

Yksi tutkimuksen ydinviesteistä on, että identiteeteissä on lopulta kyse turvallisuuden tuottamisesta. Suomi on maantieteellisesti Norjan tavoin Pohjoisen laivaston asevaikuttamiskykyjen piirissä. Suomea vastaan uhka on tullut perinteisesti Itämereltä ja idästä. Tämän voi katsoa näkyvän Suomen identiteetissä. Arktisen alueen sotilastoiminnan aktiivisuuteen liittyvät asiat eivät ole vaikuttaneen saaneen Suomen uutisoinnissa suurta uhkiin viittaavaa painoarvoa. Konstruktivismin perusteella Suomi ei pitäisi ideologisesti

²⁵⁸ Maanpuolustuskorkeakoulu: *Tutkimusalat*. [<https://maanpuolustuskorkeakoulu.fi/tutkimusalat>], luettu 16.2.2020.

itseään kovin arktisena valtiona, eivätkä sen turvallisuusintressit myöskään olisi vahvasti sidoksissa arktiseen alueeseen.

Arktisen määrittäminen Suomen yhdeksi ulkopoliittiseksi painopistealueeksi viestii valtionjohdon aikomuksista huomioida Suomen intressit arktisena valtiona tarkemmin. Tämä kertoo Suomen arktisen identiteetin kehittymisestä. On selvittämisen arvoista, minkälaisia turvallisuuteen liittyviä ulottuvuuksia arktinen alue saa osana suomalaisen identiteetin rakentumista. Jos Suomi mieltää itsensä tulevaisuudessa enemmän arktiseksi valtioksi, Suomen turvallisuuskehityksen pitäisi alkaa tapahtua enemmän sidoksissa myös arktiseen alueeseen. Tämän takia Arktisen alueen turvallisuuskehitys voisi alkaa vaikuttaa Suomeen voimallisemmin. Muutos voisi lisätä Suomen puolustuspoliittisen päätöksenteon haastavuutta, koska uhkakentän voisi katsoa laajentuvan koskettamaan voimallisemmin arktisen alueen turvallisuuskysymyksiä. Toisaalta näin pitäisikin olla. Jos Suomi ei huomioi arktisen alueen sotilasstrategista kehittymistä riittävästi, sen puolustuspoliittisen päätöksenteon voi katsoa olevan tietyiltä osin vajavaista tai liian suppeilla lähtökohdilla toteutettua.

Lukija voi pohtia miksi tässä tutkimuksessa ei tutkittu Suomea, koska Suomikin on arktinen valtio. Ehkä tutkijan suomalainen identiteetti ja käsitys itsestään ohjasivat ilmiön valintaa käsittelemään enemmän arktisina pitämiään valtioita. Se voi kertoa Suomen identiteetistä yleistetysti, että suomalaiset eivät pidä itseään arktisena, vaikka maa on sitä maantieteellisesti. Tämä tutkimus ja sen herättämä pohdinta, antavat näkökulmia ja perusteita arktisen turvallisuusulottuvuuden tutkimukselle *Suomen arktisen identiteetin* lähtökohdista. Näiden huomioiden takia, tämän tutkimuksen voi väittää palvelevan laajempaa tarkoitusta osana suomalaista strategian tutkimusta.

LÄHTEET

1. PRIMÄÄRILÄHTEET

1.1. Metodologiset lähteet

Alasuutari Pertti: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere 1994.

Anttila, Pirkko: *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta*. Metodix - Metoditietämystä kaikille. [<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#7.4.1%20Abduktiivinen%20p%C3%A4%C3%A4ttely>], luettu 19.9.2019.

Blomberg Fred (toim.): *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia Nro 4, Juvenes Print, Tampere 2016.

Buzan, Barry: *People, states and fear*. Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire 1991.

Dunne, Tim. & Kurki, Milja. & Smith, Steve (eds.): *International Relations Theories - Discipline and Diversity*. Oxford university press, Oxford 2013.

Eskola, Susanna: *Turvallisuus käsitteenä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian asiatietoa. No 10, Helsinki 2008.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy, Porvoo 2016.

Jackson, Robert & Sorensen, Georg (eds): *Introduction to International Relations Theories and approaches*. Oxford university press, Third edition. New York, 2007.

Karvonen, Mika (toim.): *Sotataidon laitoksen ohje opinnäytetöistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita nro 6, Helsinki 2017.

KvaliMOTV: *Aineisto- ja teorialähtöisyys*. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html], luettu 10.3.2020.

Limnell, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 29, Helsinki 2009.

Pirkka Seitamaa-Hakkarainen: *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi*. Metodix - Metoditietämystä kaikille. [<https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>], luettu 9.10.2018

Raitasalo, Jyri: *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 23, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas: *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4, Työpapereita No 23, Helsinki 2007.

Rousseau, David. L. & Garcia-Retamero, Rocio: *Identity, Power and Threat Perception*. Sage Publications 2007.

Seppälä, Pekka: *Uhka käsitteenä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 3, Strategian asiatietoa. No 16, Helsinki 2011.

Sivonen, Pekka (toim.): *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print, Tampere 2013.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.

Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

Vilkka, Hanna (toim.): *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. Vilkka Hanna, Hämeenlinna 2011.

Wendt, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge university press, Cambridge 1999.

1.2. Norjan viralliset asiakirjat

Forsvarets forskningsinstitut: *10 år med Russisk forsvarsmodernisering*. Forsvarets forskningsinstitut, Kjeller 2017.

Forsvarets forskningsinstitut: *Hvordan styrke forsvaret av Norge?* Forsvarets forskningsinstitut, Kjeller 2018.

Forsvarsdepartementet: *Future acquisitions for the Norwegian Defence Sector 2019-2026*. Forsvarsdepartementet, Oslo 2019.

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning: *Samhandling for sikkerhet*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning, Oslo 2016.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Kampkraft og bærekraft - Langtidsplan for forsvarssektoren*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2016.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Lov om nasjonal sikkerhet*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2017.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Et forsvar for vår tid*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2012.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2014*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2013.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2015*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2014.

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - For Budsjettåret 2019*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2018

Det Kongelige Forsvarsdepartement: *Proposisjon til Stortinget - Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet*. Det Kongelige Forsvarsdepartement, Oslo 2017.

Expert Commission on Norwegian Security and Defence Policy: *Unified Effort*. Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2015.

Kantar TNS: *Forsvarets innbyggerundersøkelse 2019*. The Norwegian Armed Forces, Oslo 2019.

Navarsete, Liv Signe & Vedum, Trygve Slagsvold & Borch, Sandra, Bordlund, Willfred: *Representantforslag 212 S*. Stortinget, Oslo 2018

Norwegian Ministry of Defence: *Capable and Sustainable*. Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2016

Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *The High North – Visions and strategies*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2011.

Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *The place of the oceans in Norway's foreign and development policy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs. Oslo 2017

Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *Norway's arctic policy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2014.

Norwegian Ministry of Foreign Affairs: *Norway's Arctic Strategy*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Oslo 2017.

Norwegian Armed Forces: *A Stronger Defence – The Military Advice of the Chief of Defence 2019*. Norwegian Armed Forces, Oslo 2019.

Norwegian ministry of foreign affairs: *Setting the course for Norwegian foreign and security policy*. Norwegian ministry of foreign affairs, Oslo 2017.

Norwegian Ministry of Justice and Public Security, Norwegian Ministry of Defence: *Support and Cooperation – A description of the total defence concept today*. Norwegian Ministry of Defence, Oslo 2015.

Regjeringen: *Nordområdestrategi*. Regjeringen, Oslo 2017.

The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2015*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2015.

The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2016*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2016.

The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2017*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2017.

The Norwegian Intelligence Service: *Focus 2018*. The Norwegian Intelligence Service, Oslo 2018.

The Norwegian chief of defence: *Norwegian armed forces in transition*. Norwegian armed forces, Oslo 2015.

Utenriks- og forsvarskomiteen: *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Videreutviklingen av Hæren og Heimevernet –Landmaktproposisjon*. Stortinget. Utenriks- og forsvarskomiteen, Oslo 2017.

1.3 Norjan viralliset lausunnot ja internetlähteet

Forsvaret: *Statistikk*. [<https://forsvaret.no/fakta/tall-og-statistikk>], luettu 1.3.2020.

Regjeringen: *Change and stability in the High North*.

[<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/defence-news-2019/id2681026/>], luettu 10.3.2020.

Regjeringen: *Chatham house conference on security and defence 2017, London, UK*.

[<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/chatham-house-conference-on-security-and-defence-2017/id2542061/>], luettu 3.3.2020

Regjeringen: *New Submarines status per 1 February 2018*.

[<https://www.regjeringen.no/en/topics/defence/innsikt/ubater/new-submarines---status-per-1-february-2018/id2586717/>], luettu 9.1.2020.

Regjeringen: *Norway has ordered five Boeing P-8A Poseidon*.

[<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norge-har-inngatt-kontrakt-om-kjop-av-fem-nye-p-8a-poseidon-maritime-patruljefly/id2546045/>], luettu 9.1.2020.

Regjeringen: *Europe's strategic choices: Building prosperity and security*,

[<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/speech-europes-strategic-choices-building-prosperity-and-security/id2461198/>], luettu 1.3.2020.

Regjeringen: *Restrictive measures against Russia*,

[<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/Restrictive-measures-against-Russia-/id765896/>], luettu 2.2.2020

1.4 Muu kirjallisuus.

Kronvall, Olof & Petersson, Magnus: *Doctrine and Defence Transformation in Norway and Sweden*. Routledge Taylor & Francis Group 2016.

NATO Public Diplomacy Division: *Defence expenditure of NATO Countries (2013-2019)*. NATO, Bryssel 2019.

Tamnes, Rolf: *The Significance of the North Atlantic and the Norwegian contribution*. Routledge Taylor & Francis Group 2017.

2. SEKUNDÄÄRILÄHTEET

2.1 Kirjallisuus ja artikkelit

Center for Strategic and International Studies: *The arctic of the Future: Strategic Pursuit of Great Power miscalculation? – Panel 1: The Arctic Superpower: Factors Shaping Russia's Arctic Policy*. Center for Strategic and International Studies, Washington D.C. 2018.

Heininen, Lassi: *Future Security of The Global Arctic*. Palgrave Macmillan, Hampshire 2016.

Jakobson, Linda & Melvin Neil (eds): *The New Arctic Governance*. Oxford university press, Oxford 2016.

Jensen, Leif Christian: *International Relations in the Arctic - Norway and the Struggle for Power in the New North*. I.B.Tauris & Co. Ltd, London 2016.

Lapp, Tuomo: *Jäämeren ratayhteyden kysyntäpotentiaali ja vaikutusten arviointi*. Ramboll, Espoo 2018.

Le Miéren, Christian & Mazon Jeffery: *Arctic opening, insecurity and opportunity*. Routledge, Oxon 2013.

Liikennevirasto: *Jäämeren rata selvitys*. Liikennevirasto, Helsinki 2018.

Sorensen, Camilla T. N & Klimenko Ekaterina: *Emerging Chinese-Russian Cooperation in the Arctic*. Stockholm International Peace Research Institute, Stockholm 2017.

Tamnes, Rolf & Offerdal, Kristine (eds): *Geopolitics and Security in the Arctic*. Routledge, Oxon 2014.

Ulkoministeriö: *Ulkoasiainhallinnon strategiset painopistealueet 2018–2022*. Ulkoministeriö, Helsinki 2017.

Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvosto, Helsinki 2017.

Wezeman, Simon T: *Military capabilities in the arctic: a new cold war in the high north?* Stockholm international peace research institute, Stockholm 2016.

Wilhelmsen, Julie & Gjerde, Lundby Kristian: *How the New Cold War travelled North (Part I)*. Norwegian Institute of International Affairs, Oslo 2018.

2.2. Internetlähteet

Maanpuolustuskorkeakoulu: *Tutkimusalat*.

[<https://maanpuolustuskorkeakoulu.fi/tutkimusalat>], luettu 16.2.2020.

Yle: *Jäämeren radan rakentaminen menossa jäihin - hanke ei kannata*.

[<https://yle.fi/uutiset/3-10640719>], luettu 1.2.2019.

Yle: *Huoltovarmuuskeskus tyrmää ministerin perustelun Jäämeren radalle*.

[<https://yle.fi/uutiset/3-10143415>], luettu 2.2.2019.

Yle: *Venäjä: Suomi ei esittänyt todisteita siitä, että GPS-häirintä tuli itärajan takaa*.

[<https://yle.fi/uutiset/3-10515376>], luettu 1.2.2019.

KUVALUETTELO

- Kuva 1: Tutkimusasetelma.
- Kuva 2: Norjan kansallisten perustarpeiden, turvallisuuspäämäärien sekä turvallisuusintressien välinen suhde ja hierarkia.
- Kuva 3: Koonnos Wendtin ja Norjan perustarpeista sekä intresseistä.
- Kuva 4: Norjan arktisen turvallisuusidentiteetin rakentuminen.
- Kuva 5: Venäjän Bastion strategia Pohjoisessa. Tumma väritys kuvaa aluetta, missä Venäjä pyrkii kontrolliin ja vaalea väritys aluetta, minkä käyttö pyritään kiistämään sotilaallisessa konfliktissa
- Kuva 6: Norjan valtiollisen turvallisuuden jatkuva rakentuminen. Kuvan logiikka muokattu Raitasalon kansallisen edun jatkuvan rakentumisen logiikkaa edustavasta kuvasta.
- Kuva 7: Norjan vallitsevien turvallisuusintressien rakentuminen. Termi: *"How possible"*, ilmentää logiikkaa siitä, kuinka Norjan vallitsevista turvallisuusintresseistä on tullut *mahdollisia*. Norjan vallitsevat turvallisuusintressit ovat syntyneet yhdessä Norjan Venäjästä identifioitumisen vaikutuksista siihen, miten Norja tulkitsee Venäjää sotilaallisena uhkana ja miten Norjan asevoimien kehittämisellä pyritään vastaamaan Venäjän muodostamaan sotilaalliseen uhkaan.